

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA DIVADELNÍCH, FILMOVÝCH A MEDIÁLNÍCH STUDIÍ
OBOR TEORIE A DĚJINY DRAMATICKÝCH UMĚNÍ

LUCIE MÁŠOVÁ

JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH

VEDOUcí PRÁCE: MGR. PETR BILÍK PH.D.

OLOMOUČ 2012

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci, dne 2012.

Podpis autora práce

OBSAH

OBSAH	2
1 ABSTRAKT	5
Abstract	6
2 ÚVOD	7
3 METODOLOGIE A CÍLE PRÁCE	9
4 THE HUMAN RIGHTS FILM NETWORK	12
4.1. Cíle a aktivity HRFN	12
4.2. Členství v HRFN	13
4.3. Nezávislost členů	14
4.4. Zakládají členové	14
4.5. Závěrečné shrnutí	15
5 MEZINÁRODNÍ FILMOVÝ FESTIVAL JEDEN SVĚT	17
5.1. Organizační zasazení a okolnosti vzniku a vývoje festivalu	17
5.2. K dramaturgii festivalu	18
5.3. Spolupráce se zahraničními partnery	19
6 PROGRAMOVÁNÍ LIDSKOPRÁVNÍHO FESTIVALU	22
6.1. Obecné znaky lidskoprávního festivalu	22
6.2. Obecné znaky dramaturgie filmových festivalů o lidských právech	22
6.3. Význam lidskoprávních filmových festivalů z hlediska rozvoje národních kinematografií, podpoře filmové gramotnosti publika a rozvoji občanské společnosti	24
6.4. Programování lidskoprávního festivalu Jeden svět	26
6.4.1. Historický vývoj	26
6.4.2. Organizace získávání filmů	27
6.4.3. Filmy, ceny a publikum Jednoho světa	28
6.4.4. Dramaturgie Jednoho světa 2012	30
6.4.5. Jeden svět v Bruselu 2012	32

7 FESTIVALOVÝ OKRUH	33
7.1. Výklad termínu festivalový okruh a jeho zařazení do historického a teoretického kontextu....	33
7.3. Festivalový okruh Jednoho světa	38
7.3.1. Paralelní festivalové okruhy Jednoho světa	38
7.3.2. Jeden svět v regionech - festivalový okruh v národním měřítku.....	39
7.3.2.1. Spolupráce festivalu s médii.....	41
7.3.3. Sesterské festivaly a ozvěny festivalu v zahraničí – festivalový okruh v mezinárodním měřítku	42
8 MARKETINGOVÉ STRATEGIE FESTIVALU	45
8.1. Způsoby a harmonogram marketingu a propagace Jednoho světa.....	46
8.1.1. Předfestivalová organizační fáze.....	46
8.1.2. Fáze začátku a průběhu festivalu.....	47
8.1.3. Závěrečná fáze.....	48
8.2. Propagace společnosti Člověk v tísni.....	49
8.3. Mediální partnerství s Českou televizí během festivalu Jeden svět	50
9 FINANCOVÁNÍ.....	48
9.1. Jeden svět	48
9.2. Jeden svět na školách	49
10 JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH	56
10.1. Ocenění programu v Čechách a ve světě.....	57
10.2. Vzdělávací materiály programu Jeden svět na školách dle cílových skupin.....	58
10.2.1. Nabídka pro pedagogy	58
10.2.2. Nabídka pro žáky a studenty	58
10.3. Jeden svět na školách v zahraničí.....	59
10.4. Pravidelné akce a aktivity	59
10.5. Související projekty:.....	60
11 PROGRAMOVÁ SKLADBA JEDNOHO SVĚTA NA ŠKOLÁCH.....	61
11.2. Jednotlivé typy filmové distribuce v programu Jeden svět na školách	63

12 PROPAGACE PROGRAMU V MÉDIÍCH.....	66
12.1. Mediální partnerství programu	66
13.1. Příběhy bezpráví.....	68
13.2. Dějiny, film a lidská práva	70
13.3. Studentské volby 2010	70
13.4. Projekce během festivalu Jeden svět	70
13.5. Filmové kluby Jednoho světa	72
13.6. Mezinárodní filmová škola Jeden svět	73
13.7. Audiovizuální škola.....	74
14 VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY SESTERSKÝCH FILMOVÝCH FESTIVALŮ	74
14.1. This human world International Human Rights Film Festival	75
14.2. Human Rights Film Festival PRAVO LJUDSKI.....	77
14.3. Verzio International Human Rights Documentary Film Festival	78
14.4. WATCH DOCS. Human Rights in Film.....	79
15 REŠERŠE METODICKÝCH SAD PROJEKTU	82
15.1. Metodická příručka Média a chudoba	82
15.1.1. Shrnutí	83
15.2. Průřezová témata prostřednictvím dokumentárního filmu/ ZŠ	84
15.2.1. Shrnutí	85
15.3. Být v obraze – mediální vzdělávání s využitím audiovizuálních prostředků	85
15.3.1. Shrnutí:.....	86
16 ZÁVĚR	88
17 LITERATURA A PRAMENY	91
17.1. Literatura	91
17.2. Prameny:.....	92
18 PŘÍLOHY	95

1 ABSTRAKT

Ve své bakalářské práci se zamýšlím nad aspekty propojení vzdělávacího programu Jeden svět na školách s Mezinárodním filmovým festivalem Jeden svět. Zaměřila jsem pozornost na metody partnerství obou subjektů s mateřskou organizací Člověk v tísni, na mediální propagaci, mimo jiné prostřednictvím České televize, na financování a distribuci filmů. V úvodní části této práce je pro mě klíčové zařazení festivalu do kontextu mezinárodního festivalového okruhu a teoretické vymezení významu filmových festivalů mimo jiné jako fenoménu alternativní distribuce. Soustředila jsem se na vymezení specifík lidskoprávních festivalů ve způsobu organizace a dramaturgie festivalové skladby a na konkrétním příkladu Jednoho světa na nabídku jeho vzdělávacích aktivit poskytovaných právě zmíněným vzdělávacím programem Jeden svět na školách. Představuji zde charakter tohoto vzdělávacího programu prostřednictvím jeho nejvýznamnějších projektů, metod propagace, filmové distribuce a představením vzdělávacích materiálů užívaných v praktické výuce na českých školách.

Zajímala mě nabídka doprovodných vzdělávacích aktivit sesterských festivalů v zahraničním festivalovém okruhu Jednoho světa, a proto jsem se pokusila o jejich výčet a porovnání s nabídkou českého modelu programu Jeden svět na školách.

V závěru textu jsou shrnuta klíčová fakta spolu s osobním obohacením a pohledem zpracovatele práce.

Klíčová slova:

Člověk v tísni, distribuce, dokumentární film, festivalový okruh, filmový festival, Jeden svět, Jeden svět na školách, lidská práva, média, propagace, public relations, vzdělávání.

Abstract

In my thesis I consider the educational aspects of the interconnection of the One World in Schools with the International Film Festival One World. I focused attention on methods of partnership between the two entities with the parent organization People in Need of media publicity, including by Czech Television, financing and distributing films. In particular, my interest in the specifics of the partnership affiliated with One World educational program in schools. In the first part of this work for me is the inclusion of key festival in the context of the international festival circuit and the theoretical definition of the importance of film festivals, among others, as the phenomenon of alternative distribution. I concentrated on defining the specifics of human rights film festivals in the way of organizing and editing music festival, and the particular example of one of the world to offer its educational activities provided by law in the One World curriculum in schools. Introduce the character of this educational program through its most important projects, methods of promotion, film distribution and presentation of educational materials used in practical teaching in Czech education system.

I was interested in accompanying offer educational activities in foreign affiliates festivals One World festival circuit, so I tried to list and compare them with Czech model of the One World in Schools.

At the end of the text summarizes the key facts with personal enrichment and processors looking work.

Key words

People in Need, distribution, documentary film, festival circuit, Film Festival, One World, One World in Schools, human rights, media, advertising, public relations, education.

2 ÚVOD

Filmové festivaly si bezesporu vybudovaly své pevné místo v evropské kulturní tradici. Zástupci jednotlivých národních kinematografií a národních identit dodávají tomuto kulturnímu fenoménu geopolitický přesah. V tomto procesu umělecké trendy a vývoj přestávají být jedinými určujícími prvky, ale ukazuje se, že je to právě globální ekonomika, která se podílí na tom, jaké z těchto filmových událostí budou patřit mezi několik vůdčích na současné globální festivalové mapě.

Mezinárodní filmový festival Jeden svět je unikátní v mnoha ohledech. Původně nízkorozpočtový festival, jehož organizátoři se rozhodli zacílit dramaturgii výhradně na dokumentární filmy zobrazující témata lidských práv, se stal postupně největším lidskoprávním filmovým festivalem v Evropě a v současnosti na celém světě. Dalším faktem poutajícím pozornost je skutečnost, že Jeden svět je také výjimečným příkladem propojení festivalu se samostatným vzdělávacím programem. Tento zmiňovaný program, Jeden svět na školách, působí v českém prostředí již jedenáctým rokem. A domnívám se, že je svého druhu stále unikátní v několika oblastech. Výrazně to vnímám právě z toho důvodu, že zapojuje do vzdělávání žáků a studentů českých škol potenciál dokumentárních filmů.

Ve své bakalářské práci se zamýšlím nad aspekty propojení zmíněného vzdělávacího programu Jeden svět na školách (dále JSNŠ) s Mezinárodním filmovým festivalem Jeden svět (dále MFF JS). Ráda bych postihla strategie vzájemného partnerství festivalu a vzdělávacího programu s mateřskou organizací Člověk v tísni o.p.s. (dále ČvT), které spatřuji ve všech zásadních oblastech organizace, dramaturgie, propagace, nebo v některých případech také na personální úrovni. Soustředila jsem se zejména na strategie organizace vzdělávacích aktivit během festivalu, speciálně na projekce pro školy. Oblasti klíčové pro zpracování této práce jsou především metody dramaturgie, filmové distribuce, financování a propagace festivalu a programu. Zajímalo mě, jakou roli hraje v proměně těchto strategií otázka financování a rozpočtu konkrétního ročníku na příkladu z roku 2012.

K tématu přistupuji v kontextu působení tzv. festivalového okruhu. Tento termín se snažím nejprve zařadit do teoretického rámce a na příkladu festivalu Jeden svět jej poté

aplikovat nejprve na úrovni regionální, republikové a nakonec na globální úrovni prostřednictvím členství Jednoho světa v Mezinárodní síti lidskoprávních festivalů.

V ohnisku mého zájmu stojí vymezit a srovnávat přístupy jednotlivých sesterských festivalů Jeden svět k nabídce jejich vzdělávacích aktivit. Z důvodu největší podobnosti s českým modelem jsem se zaměřila na dramaturgii těch sesterských festivalů, které jsou stejně jako JS členy této mezinárodní sítě. Snažila jsem se zjistit, zda v rámci této vzdělávací činnosti probíhá v zahraničí spolupráce festivalu se školami a zda podobný vzdělávací program jako Jeden svět na školách existuje také v rámci těchto zahraničních sesterských filmových festivalů festivalu Jeden svět. Svou hypotézu bych ráda obhájila shrnutím klíčových poznatků získaných z předloženého seznamu literatury a pramenů obsahujícím různorodé příklady, díky kterým program Jeden svět na školách již deset let každoročně rozšiřuje síť spolupráce s jednotlivými základními a středními odbornými školami a gymnázii. Tato spolupráce funguje nejen mezi jednotlivými regiony, ale tvoří hustou síť napříč všemi kraji. Školy komunikují a reflektují svou činnost na národní úrovni.

K volbě tématu mě motivovala osobní zkušenost s organizací studentského filmového klubu Jeden svět během studia na střední škole. Účastnila jsem se setkání dalších koordinátorů a jednoho ročníku Mezinárodní školy dokumentárního filmu. Stále jsem v kontaktu s mými bývalými středoškolskými pedagogy, kteří pracují s metodikami projektu a snaží se uplatnit možnosti dokumentárního filmu v praktické výuce ve svých vyučovacích oborech.

3 METODOLOGIE A CÍLE PRÁCE

Cílem mé bakalářské práce bylo vytvoření případové studie zabývající se vzdělávacími aktivitami festivalu Jeden svět propojujícími jeho činnost se vzdělávacím programem Jeden svět na školách. K tomuto cíli jsem přistupovala vymezením těchto akcí a jejich zařazením do kontextu způsobů organizace, dramaturgie, filmové distribuce, financování a marketingové propagace v rámci vzájemného partnerství obou projektů. Ke zvolenému tématu jsem přistupovala v kontextu významu termínu mezinárodní festivalový okruh užívaného v diskursu filmových festivalů pro všechny složky operující v procesu těchto událostí. Na příkladu Jednoho světa se zamýšlím nad významy fenoménu filmových festivalů mimo jiné z hlediska tzv. alternativní distribuce, přístupu ke vzdělávání a dramaturgie. Teoretickému vymezení a kontextu tohoto přístupu se věnuji v samostatné kapitole na základě poznatků z odborné literatury a informací získaných z kvalitativních rozhovorů s vedoucími organizátory Jeden svět, které jsou součástí předloženého seznamu literatury a příloh.

Dalším záměrem práce bylo vytyčení aktivit festivalu Jeden svět nejprve v kontextu jeho působnosti na úrovni regionální a republikové, která se reflektuje organizací festivalu v regionech. Působení festivalu v mezinárodním festivalovém okruhu jsem představila prostřednictvím členství festivalu v mezinárodních organizacích a partnerství s jeho sesterskými zahraničními festivaly.

V závěru textu vymezuji přístup a nabídku vzdělávacích aktivit zahraničních sesterských festivalů Jeden svět v kontextu specifík festivalového okruhu a porovnání získaných informací s českým modelem Jeden svět na školách. Soustředím se cíleně na ty sesterské festivaly, které jsou v aktuálním roce stejně jako Jeden svět členy zastřešující mezinárodní sítě lidskoprávních festivalů, HRFN.

Primární zdroje o organizaci a struktuře festivalu a programu jsem získala metodou řízeného rozhovoru s ředitelkou festivalu Jeden svět, Hanou Kulhánkovou, ředitelem vzdělávacího programu Jeden svět na školách, Karlem Strachotou, a vedoucí koordinátorkou programu, Kateřinou Saporovou. Velmi cenné informace týkající se rozpočtu, financování a strategií marketingu a propagace mi poskytl zástupci mediálních sekcí obou projektů.

Důležité podněty mi přinesly také informace z internetových zdrojů a webových stránek, které se vztahují ke zvolenému tématu práce. Využila jsem tiskové a výroční zprávy a novinové články z internetového archivu společnosti Člověk v tísni o.p.s., MFF Jeden svět, vzdělávacího programu JSNŠ a České televize. Dále jsem čerpala informace z webových stránek jednotlivých ročníků festivalu a programu a osobních rozhovorů s organizátory festivalu Jeden svět v několika regionech (Bílina, Praha, Olomouc) a se zástupci z řad koordinátorů filmových klubů a pedagogů, kteří prakticky využívají vybrané materiály ve výuce.

Detailní informace o praktickém využití filmů ve výuce jsem čerpala ze vzdělávacích sad programu obsahujících metodické příručky a dokumentární filmy. Tyto materiály žákům a studentům zprostředkovávají klíčová témata průřezových předmětů Mediální výchova a Audiovizuální/Filmová výchova, jež byly díky rozhodnutí Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy zařazeny do Rámcového vzdělávacího programu na českých školách. Výčtu a rešerši těchto materiálů se zabývám v samostatné kapitole.

K základnímu porozumění fenoménu filmových festivalů mi poskytly teoretický rámec především poznatky z odborné literatury a to především díky doporučení mého vedoucího práce. Citace ze zahraniční literatury a pramenů, která dosud nebyla přeložena do českého jazyka, jsem po konzultaci s vedoucím katedry, Doc. Jiřím Štefanidesem, ponechala v textu v originálním jazyce a do poznámky pod čarou jsem vložila jejich český překlad. K tématu jsem přistupovala začleněním těchto studií do kontextu organizace MFF JS a aktivit, na nichž spolupracuje se zmíněným vzdělávacím programem. Cenným zdrojem pro mě byla publikace Marijke De Valck: *Film Festivals from European Geopolitics to Global Cinephilia*. Autorka se v úvodu podrobně věnovala popisu obecného vývoje a kulturních, ekonomických a geopolitických souvislostí organizace filmových festivalů v poválečné Evropě. Ústřední linii knihy tvoří čtyři klíčové studie, v nichž se De Valck zaměřila na čtyři nejznámější mezinárodní filmové festivaly – Cannes, Berlín, Benátky a Rotterdam, aby jejich prostřednictvím poukázala na některé rozdílné trendy organizace filmových festivalů v souvislosti s vlivem globální ekonomiky a masové populární kultury a předestřela rámcově jednotlivé festivalové agendy. Všechny čtyři studie mi přinesly důležité poznatky. V kontextu zaměření mé práce jsem nejvíce čerpala informace z druhé studie týkající se francouzského festivalu v Cannes. Text se věnuje

festivalům z pohledu tzv. alternativní distribuce a vztahu mediálních, uměleckých a ekonomických sil prostřednictvím filmové distribuce místního trhu Marché du Cinéma. Konkrétní příklady praktické organizace lidskoprávního festivalu mi přinesla příručka Setting up Human Rights Film Festival vytvořená přímo organizátory MFF JS včele s jedním ze zakladatelů, Igorem Blaževičem, určené potencionálním zakladatelům nových festivalů s tématy lidských práv. Z uvedené literatury nesmím zapomenout zmínit sborník textů Film Festival Yearbook 1 autorů Diny Iordanové a Ragana Rhynea. Texty mi pomohly zasadit fenomén festivalového okruhu do souvislostí. Díky této publikaci jsem si uvědomila, že filmové festivaly jako události v sobě zahrnují více než jen umělecké kvality a že pro porozumění tomuto procesu vliv globální ekonomiky na proměny jejich vývoje a vývoje mediální masové kultury nelze oddělit.

4 THE HUMAN RIGHTS FILM NETWORK

Mezinárodní uskupení Sít filmových festivalů o lidských právech nebo-li Human Rights Film Network (dále jen HRFN), je, domnívám se, klíčovým informačním zdrojem doplňujícím charakter a podstatu MFF JS, který stojí v centru pozornosti této práce. Nejen proto, že je jedním ze zakládajících členů tohoto společenství. Ale také z toho důvodu, že zaměříme-li pozornost na obecnou strukturu, tematické zaměření aktivit a etické zásady HRFN, můžeme lépe uchopit také strukturu a formování festivalu Jeden svět. Proto věnuji společenství HRFN samostatnou kapitolu.

Filmy a audiovizuální tvorba jsou nedílnou součástí, nebo dokonce zásadní formou aktivismu, vzdělávání, politické uvědomělosti a sdílení obdobných osobních zkušeností i v regionech, které by jinak byly velmi oddělené. Úspěch řady celovečerních filmů a dokumentů s tématem lidských práv je také důkaz toho, že má smysl šířit toto hlubší povědomí jak v otázkách sociálních, tak politických mezi členy široké veřejnosti nejen prostřednictvím běžných jednoduchých mediálních zpráv.

Co bylo původně neformální výměnou názorů mezi organizátory těchto festivalů, nakonec vyústilo v myšlenku vytvoření sítě festivalů propojených tématem lidských práv. „*The Human Rights Film Network (HRFN) byla oficiálně založena v Praze během konání mezinárodního festivalu Jeden svět, jednoho ze zakládajících členů, dne 18. dubna 2004.*“¹ Důsledkem úspěšnosti je mimo jiné každoročně rostoucí počet nových lidskoprávních festivalů, tematických kategorií a zvláštních ocenění věnovaných lidským právům na významných mezinárodních filmových festivalech.

4.1. Cíle a aktivity HRFN

The Human Rights Film Network v současnosti funguje jako síť partnerství lidskoprávních filmových festivalů z celého světa. Síť vznikla, aby podporovala komunikaci a vzájemnou spolupráci ve všech oblastech reprezentace aspektu lidských práv

¹ About | Human Rights Film Network. [Http://www.humanrightsfilmnetwork.org/](http://www.humanrightsfilmnetwork.org/) [online]. 15. dubna 2012 20:40:45 [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <http://www.humanrightsfilmnetwork.org/about>

prostřednictvím dokumentárních filmů. Členové HRFN také iniciovali například vznik ocenění za ochranu lidských práv na prestižních festivalech, jako jsou Benátky, Berlinale, IDFA, Rotterdam, CPH: DOX, atd.²

Aktivity HRFN se týkají především distribuce filmů s tématem lidských práv (na festivalech, v televizním vysílání a v médiích obecně i ve vzdělávacích institucích. Společenství poskytuje výměnu zkušeností a odborných znalostí mezi členskými festivaly a pomoc začínajícím festivalům. Podpora se týká spolupráce v oblasti datové základny a sítě internetových stránek, koordinace praktických záležitostí, jako je nastavení data festivalu, šíření filmového tisku a sdílení nákladů na návštěvy filmových tvůrců, šíření znalostí oblasti lidských práv a podpora tvorby a šíření kinematografických publikací, vzdělávacích a jiných akcí. Subjekty spolupracují při oslovování médií, vydávání tiskových zpráv z filmových festivalů a akcí a sdílejí příležitosti pro získávání finančních prostředků a financování. Zaměstnanci mají možnost cirkulovat po jednotlivých filmových festivalech.

Členové sítě si vzájemně pomáhají proti cenzurnímu tlaku (politické a obchodní povahy), který ohrožuje nezávislost jejich programu, a podporují filmové tvůrce v situacích nebezpečí porušování lidských práv.

Aktivity jsou koordinovány prostřednictvím e-mailu a internetu, pravidelných setkání a speciálních akcí. Zástupci členských festivalů se pravidelně podílejí na rozhodování a volí radu koordinátorů pro řízení činnosti sítě.

4.2. Členství v HRFN

V současné době existuje v tomto projektu 32 členských festivalů. Síť podporuje činnost jednotlivých festivalů a vytváří nové platformy a společné projekty. Podporuje distribuci filmů s tematikou lidských práv na festivalech po celém světě. Pomáhá také vzniku nových festivalů. Členství v síti je otevřené pro všechny organizátory lidskoprávních filmových festivalů, kteří se hlásí k zásadám a postupům uznaných sítí

² tamtéž

HRFN. Nový festival může být přijat po doporučení některého z členů a po schválení rady koordinátorů. Schválení bývá uděleno na základě záznamu skladby festivalu, pravidelnosti akcí a dalších základních informací.

HRFN uznává i síť dílčích regionálních partnerství festivalů na základě geografické blízkosti. Nicméně každý festival je zastoupen samostatně a dílčí síť mohou být zastoupeny pouze zastřešující síť.³

V rámci členství existují dva různé členské příspěvky. Festivaly působící v zemích, které poskytují snadnější přístup a více příležitostí k financování, platí roční členský poplatek 200 Euro. Festivaly ze zemí s menšími finančními prostředky zaplatí roční členský poplatek 100 Euro.

4.3. Nezávislost členů

Síť uznává a hájí nezávislost členských festivalů na vlivu vládních a nevládních orgánů a jednotlivců, na místní, národní i mezinárodní úrovni. Tato nezávislost souvisí s výběrem a prezentací filmů, vztahuje se na účast filmových profesionálů a dalších zúčastněných osob, způsoby propagace a získávání prostředků a se všemi ostatními dílčími oblastmi. Společenství propojuje zásada svobody projevu a informací, bez ohledu na orientaci a finanční zdroje jednotlivých členů. V rámci tohoto kritéria nezávislosti společenství neukládá členům žádné směrnice jejich činnosti, výběr a prezentaci filmů, nebo jejich financování.

4.4. Zakládají členové

Na založení mezinárodní sítě Human Rights Film Network se podílelo celkem 17 lidskoprávních filmových festivalů a společenství ze všech částí světa včetně One World (Prague, Czech republic). Jmenovala bych zde například Amnesty International Film Festival USA (Los Angeles and other US cities), International Film Festival on Human

³ Charter | Human Rights Film Network. <http://www.humanrightsfilmnetwork.org/> [online]. 15. dubna 2012 20:40:45 [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <http://www.humanrightsfilmnetwork.org/content/charter>

Rights (Geneve, Switzerland), Human Rights Watch International Film Festival (New York, US; London, UK).⁴

4.5. Závěrečné shrnutí

MFF Jeden svět se jako člen sítě HRFN otevřeně přihlásil k aktivnímu sdílení zásad a postupů společenství při plnění svého programu, a to již od samotného založení HRFN v roce 2004 v Praze. Propojení HRFN s MFF Jeden svět je zřejmé z mnoha shodných ukazatelů.

Toto propojení vnímám prvotně již v charakteru programové skladby MFF Jeden svět. Tu tvoří každoročně dokumentární filmy zobrazující citlivá sociální, environmentální, politicky angažovaná a lidskoprávní témata. Jeden svět se podílí na rozsáhlé mezinárodní spolupráci a nabízí metodické poradenství pro ty, kteří se snaží o vytvoření nového filmového festivalu v zahraničí. Důkazem toho je mj. fakt, že 4 z 11 sesterských festivalů, jichž byl MFF Jeden svět jedním ze zakládajících partnerů, jsou aktuálními členy společenství HRFN.⁵

MFF Jeden svět podporuje znalost oblasti lidských práv a podporuje nezávislou tvorbu prostřednictvím šíření vzdělávacích materiálů, pořádáním debat, workshopů a jiných akcí pro vzdělávací zařízení a instituce, ale i pro širokou veřejnost. Důraz je kladen na potenciál dokumentárních filmů ve vzdělávání žáků a studentů přímo ve školách. Touto formou se téma lidských práv prokazatelně realizuje během festivalu v projekcích pro školy ale i během celého roku prostřednictvím programu Jeden svět na školách.

Jsem přesvědčená o tom, že MFF Jeden svět si uvědomuje důležitost zdokonalování spolupráce s médii, čehož je důkazem mimo jiné dlouholeté partnerství s Českou televizí,

⁴ tamtéž

⁵ Jedná se o tyto sesterské festivaly: Austria, Vienna: This Human World, Bosnia and Herzegovina, Sarajevo: Pravo Ljudski, Germany, Berlin: One World Berlin, Hungary, Budapest: Verzio International Human Rights Documentary FF, Poland, Warsaw: Watch Docs. Human Rights in Film IFF. Informace jsem čerpala z webové stránky festivalu: Sesterské festivaly Jednoho světa | Filmový festival Jeden svět 2012: *Filmový festival Jeden svět 2012* [online]. 15. dubna 2012 22:14:09 [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <http://www.jedensvet.cz/2012/sesterske-festivaly> a ze stránky webu HRFN Members of the Human Rights Film Network | Human Rights Film Network. [Http://www.humanrightsfilmnetwork.org/](http://www.humanrightsfilmnetwork.org/) [online]. 15. dubna 2012 20:40:45 [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <http://www.humanrightsfilmnetwork.org/festivals>

Českým rozhlasem a dalšími médii s celostátní působností. Díky těmto kontaktům a svému zaměření patří Jeden svět k projektům, které se v tuzemském prostředí nejvýrazněji podílejí na utváření mediálního obrazu lidských práv. Příkladem toho by také mohl být každoročně se zvyšující počet na MFF JS akreditovaných tuzemských, ale i zahraničních novinářů.

Zásadu podpory a partnerství mezi zakládajícími a novými členy HRFN dodržuje MFF JS v rámci regionu prostřednictvím festivalu v regionech, jejichž hustá síť již přesáhla 40 míst České republiky a v rámci země spolupráce probíhá mj. prostřednictvím předávání know-how partnerským festivalům v zahraničí. Tato podpora funguje spolu s aktivitami mateřské společnosti Člověk v tísni, může tak koexistovat i v zahraničních oblastech jejího působení.

MFF Jeden svět spolupracuje s členy HRFN a také se svými sesterskými festivaly a festivaly Jeden svět v regionech mj. v oblasti datové základny a sítě internetových stránek, kde sdílí své zkušenosti. Podpora se týká i výměny mezi zaměstnanci jednotlivých filmových festivalů za účelem výměny praktických profesních zkušeností. Podpora, kterou Jeden svět získává v rámci členství v síti HRFN velkou měrou přispěla mj. k tomu, že se festival podílel na založení dalších 11 lidskoprávních festivalů po celé Evropě.

5 MEZINÁRODNÍ FILMOVÝ FESTIVAL JEDEN SVĚT

Následující kapitola tematicky navazuje na kapitolu předchozí, která zařadila festival do mezinárodního kontextu a nyní se snažím vystihnout některé důležité souvislosti jeho vývoje a představit určující znaky činnosti včetně jejich politicko-spoločenského zaměření. Detailně se věnuji tématu působení festivalu na národní úrovni a jeho členství v mezinárodních organizacích, dramaturgii a filmové distribuci a financování v kapitolách Festivalový okruh, Programování lidskoprávního festivalu a Distribuce a financování.

5.1. Organizační zasazení a okolnosti vzniku a vývoje festivalu

MFF JS vznikl jako jeden z autonomních projektů, zároveň největší kulturní projekt, organizace Člověk v tísni o.p.s. (dále jen ČvT).⁶ Funguje jako jedna z autonomních sekcí spadající pod Centrum pro demokracii a lidská práva. Nemá tedy samostatnou právní subjektivitu, ale zdroje a náklady pro svoji činnost, kterými se budu zabývat v kapitole o distribuci a financování, získává festival samostatně stejně jako další sekce společnosti.

Rok po svém založení v Praze v roce 1999 se festival rozšířil i do dalších regionů České republiky. V roce 2007 získal festival čestné uznání Honourable Mention for Peace Education UNESCO za výchovu k lidským právům.

⁶ Společnost Člověk v Tísni (dále jen ČvT) vznikla v květnu roku 1992 pod názvem Nadace Lidových novin. Organizace během svého dlouholetého fungování poskytla stovky zásilek s přímou humanitární pomocí a realizovala rozvojové projekty v různých zemích Evropy, Asie i Afriky. Svými projekty podpořila také disidenty, nezávislé novináře i obhájce lidských práv či představitele demokratické opozice ve více než sedmatřiceti zemích světa včetně České republiky.

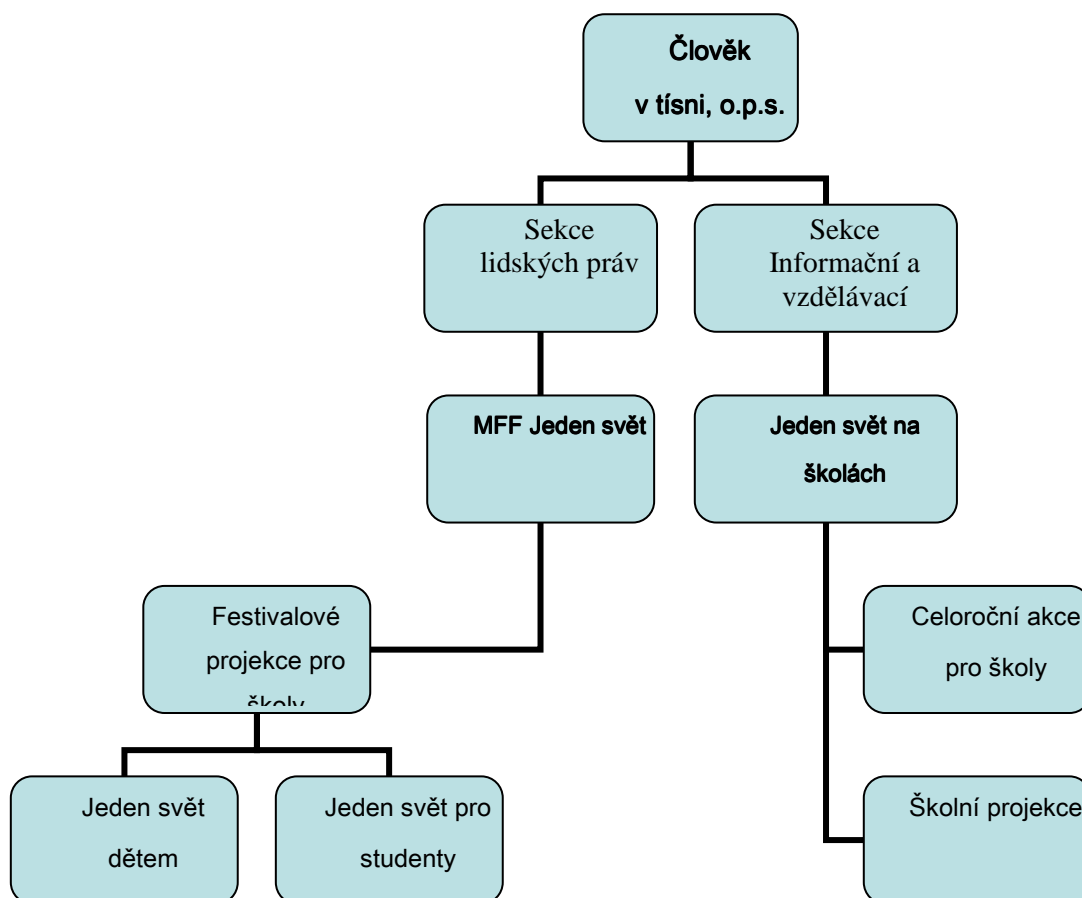
Společnosti ČvT úzce spolupracuje s českými médii, širokým spektrem partnerů, s institucemi, národními i mezinárodními i agenturami, dalšími nevládními organizacemi i kulturními spolky. Během dlouhodobých i krátkodobých kampaní a projektů jsou tyto cílové skupiny pravidelně seznamovány například s informacemi o rozvojové spolupráci, migraci nebo problematice vzniku chudinských ghett v ČR. Tato spolupráce existuje především díky rozsáhlým informačním programům.

Festival se konal již od počátku pod záštitou bývalého prezidenta, pana Václava Havla, a společnosti ČvT. Každoročně ho jen v České republice navštíví více než sto tisíc diváků. Polovinu z nich tvoří publikum sítě regionálních festivalů, která se letos rozrostla na čtyřicet českých a moravských měst. V současnosti je Jeden svět největším lidsko-právním filmovým festivalem na světě.

5.2. K dramaturgii festivalu

Filmy Jednoho světa přinášejí komplexní informace týkající se celého spektra lidsko-právních, zahraničněpolitických a společenských témat. Festival dokazuje, jak efektivním nástrojem může být dokumentární film, využívá-li se strategicky ke zvyšování povědomí, vzdělávání, prosazování lidských práv, podněcuje-li debaty a propaguje sociální integraci. Cílem aktivit Jednoho světa je povzbuzovat ve svých divácích pocit spoluzodpovědnosti za chod společnosti a podporovat v nich občanský aktivismus. V této práci jsem se zaměřila zejména na doprovodné vzdělávací aktivity festivalu, které se pořádají ve spolupráci se

Organizační schéma 1

vzdělávacím programem JSNŠ především formou projekcí filmů pro školy. Ale doprovodný program se pravidelně zaměřuje na širokou veřejnost. Příklady takových snah o posilování aktivismu veřejnosti bychom mohli najít v programu každého z uplynulých ročníků festivalu.⁷ V kontextu aktuálního ročníku bychom mohli jmenovat projekt DOX BOX, v rámci něž se Jeden svět připojil k celosvětové kampani na podporu demokratických protestů v Sýrii Global Day a místního filmového festivalu. Dalším příkladem jsou každoročně pořádané panelové diskuze na aktuální témata či speciální projekce barmské kinematografie. Jeden svět se letos stal mj. také partnerem akce Social Innovation Camp Brno. Jedná se o britský koncept, kdy kreativní zástupci veřejnosti mají během 48 hodin rozpracovat inovativní nápady do podoby životaschopných projektů.⁸

Každá festivalová sekce má svou filmovou porotu složenou z českých a zahraničních odborníků. Neoddělitelnou součástí jsou diskuze s festivalovými hosty, jejich medailony a také databáze hostů, kteří festival navštívili v minulosti, jsou na festivalovém webu k dispozici. Po projekcích následují pravidelné panelové debaty s experty, projekce pro základní a střední školy a spolupráce s vysokými školami. V rámci festivalu je udělována dosud jediná česká mezinárodní lidsko-právní cena Homo Homini.

5.3. Spolupráce se zahraničními partnery

Pro Jeden svět je důležitá rozsáhlá mezinárodní spolupráce. Již šestým rokem se uskutečnil Jeden svět v Bruselu, konaný pod záštitou předsedy Evropského parlamentu Jerzyho Buzeka a Václava Havla, na něhož v letošním roce navázal ministr zahraničí, Karel Schwarzenberg. Vedení festivalu poskytuje také metodické vedení při zakládání nových filmových festivalů v zahraničí. Jeden svět je jedním ze zakládajících členů Asociace lidsko-právních festivalů, která sdružuje dvaatřicet festivalů z celého světa.

Od loňského ročníku se festival věnuje také aktivitám určeným pro filmové profesionály. Ve spolupráci s německou organizací Documentary Campus pořádá otevřený

⁷ Ke konkrétním strategiím spolupráce festivalu s neziskovými organizacemi, například s Transparency International během 13. ročníku 2011, poskytují více informací v přepisu kvalitativního rozhovoru s ředitelkou festivalu, Hanou Kulhánkovou. Rozhovor je k dispozici v přílohách této práce.

⁸ Organizátorem akce byl Respekt Institut o. p. s. ve spolupráci s občanským sdružením Inovace pro společnost.

workshop zaměřený na vývoj a distribuci dokumentárního filmu se zvláštním důrazem na lidsko-právní rozměr snímků.

V Praze pořádá festivalový tým celoročně pravidelné projekce s názvem Máte právo vědět, filmově-debatní čtvrtky, které v podobě panelových debat zprostředkovávají veřejnosti širší souvislosti místních i mezinárodních lidsko-právních kauz, které jsou českými médii často opomíjeny.

V zahraničí se soustředí zejména na východní a jižní Evropu. Další sesterské festivaly spolupracující s Jedním světem najdeme v Maďarsku, Německu, Polsku, Slovensku, Srbsku, Ukrajině, Kosovu a Kyrgyzstánu.

Ráda bych na tomto místě uvedla několik reflexí českých a zahraničních tvůrců, kteří mají s festivalem praktickou zkušenost.

„Bez nadsázky považuji festival Jeden svět za nejzajímavější přehlídku dokumentárních filmů v České republice.“ Olga Sommerová, česká dokumentaristka⁹

„Lidé, kteří se zabývají lidskými právy, nejsou nikde na světě vítáni. Je proto dobré, že se mohou sejít právě zde, na festivalu Jeden svět, v této přátelské atmosféře. A je to přínos i pro Českou republiku – svět se dozví, že se tu něco dobrého děje.“ Sevdie Ahmeti, ředitelka Centra na ochranu žen a dětí (Kosovo)¹⁰

„Točím filmy více jak 40 let a už si nedělám žádné iluze, že by film mohl něco změnit. Film je fikce a to platí i pro dokumenty. Má ale určitě moc otevřít lidem oči a přinutit je zamyslet se nad věcmi, o jejichž existenci ví, ale nejsou si jich zdaleka vědomi.“ Agnes Varde, vítězka Ceny za nejlepší film Jeden svět 2001, (Francie)¹¹

⁹ Festival, který není jen o filmech | Filmový festival Jeden svět 2011. [Http://jedensvet.cz/2011/o-festivalu](http://jedensvet.cz/2011/o-festivalu) [online]. © 2011 Člověk v tísni o.p.s. [cit. 2012-04-14]. Dostupné z: <http://jedensvet.cz/2011/o-festivalu>

¹⁰ tamtéž

¹¹ tamtéž

Zařazením těchto textů jsem chtěla poukázat na ohlasy, kterých se festivalu dostává od českých ale i zahraničních tvůrců a zástupců mezinárodních zejména lidskoprávních a humanitárních organizací. Vnímám tyto ohlasy jako hodnotnou reflexi smyslu a efektivity této festivalové události, která svým přístupem představuje v současnosti pro mnoho lidí záruku ochrany základních lidských práv a svobod širokých vrstev občanské společnosti.

5.4. Distribuce filmů festivalu Jeden svět

Při nákupu a distribuci filmů probíhají standardní jednání s producenty a distribučními společnostmi, uzavírají se licenční smlouvy a platí se poplatky za projekce. Neexistují jednotné podmínky a financování. Cena filmu, počet kopií, počet projekcí a doba zapůjčení filmu se odvíjí od individuálních požadavků distribučních společností. V případech, kdy si film produkuje režisér samostatně, jednání probíhají přímo s ním. Ceny filmů se pohybují v řádech stovek eur, organizátoři se ale vždy snaží vystupovat v kontextu podmínek neziskového sektoru.

Festival rozvíjí také alternativní způsoby distribuce dokumentárních filmů. Od roku 2010 existuje související projekt, Promítej i ty!, v němž nabízí k bezplatnému zapůjčení dokumentární filmy, které diváci a divačky mohou promítat vlastnímu publiku. Z podrobnějších informací získaných během rozhovoru s ředitelkou festivalu, Hanou Kulhánkovou, jehož přepis je součástí příloh práce, vyvstává, že tato distribuční metoda je v tuzemských poměrech výjimečným způsobem rozšiřování festivalového okruhu a divácké veřejnosti. O dalších způsobech distribuce filmů se zmiňuji v souvislosti s jednotlivými projekty programu Jeden svět na školách a v kapitole věnované festivalovému okruhu.

6 PROGRAMOVÁNÍ LIDSKOPRÁVNÍHO FESTIVALU

V této části se pokouším vymezit některé obecné principy a příklady z praxe organizace festivalu Jeden svět, které jsou shrnuty v příručce Setting up a Human Rights Film Festival vytvořené organizátory Jednoho světa a na webu mezinárodní sítě lidskoprávních festivalů HRNF, které Jeden svět jako členský festival dodržuje. Budu se soustředit zejména na vymezení klíčových témat dramaturgie a požadavky výběru filmů vydělující tento typ festivalu z charakteristických znaků běžných filmových festivalů.

6.1. Obecné znaky lidskoprávního festivalu

Ke shrnutí obecných znaků festivalu označovaného „lidskoprávní“ jsem si vybrala citaci spoluzakladatele festivalu Jeden svět, Igora Blaževíce: *„Tradičnější filmové festivaly bývají organizovány především s cílem vytvořit prostor pro sdílení umělecké a kulturní recepce a zájmu a ke shromažďování filmových profesionálů, prodávajících a kupujících (ať už pro kino a DVD distribuci či pro televizní vysílání). Oproti tomu lidskoprávní filmové festivaly jsou zaměřené zejména na zprostředkování informace a svědectví spíše než na aspekt umělecký a zábavný. Jejich cílem je budování povědomí a vzdělávání v aktuálních lidskoprávních tématech. Spíše než samostatným dílem filmových profesionálů vznikají lidskoprávní filmové festivaly častěji ve spolupráci s organizacemi občanské společnosti a ochránci lidských práv, kteří chtějí využít sílu filmu a videa, přesvědčivosti audiovizuální komunikace (nesoucí znak "vidět znamená věřit") a kouzla vyprávění tak, aby sloužily jako zesilovače hlasu ochránců lidských práv, odhalující zločiny a zneužívání a naopak mobilizující solidaritu podporující prosazení změn.“*¹²

6.2. Obecné znaky dramaturgie filmových festivalů o lidských právech

¹²Setting up a human rights film festival. A handbook for festival organizers including case studies of prominent human rights events. [online]. 2009 [cit. 2012-04-15]. ISBN ISBN: 978-80-86961-64-4. Dostupné z: http://www.oneworld.cz/2011/userfiles/file/OW-cookbook_web.pdf

Programování lidskoprávního festivalu je stejně jako u podobných filmových akcí aktem dramaturgické selekce. Vyznění filmů ovlivňují nejen znaky filmové estetiky a filmové řeči, ale stejně důležitá je otázka etická. Obsah děl bývá nejčastěji spojován s výpovědí o řešení aktuálních konfliktů stejně jako vyrovnávání se s minulostí. Projekce těchto filmů poskytují informace a svědectví o skrytých či málo známých případech porušování lidských práv, nebo ukazují úsilí lidí řešit nespravedlnosti ať už kolektivní či osobní. Přesto může způsob vizuální prezentace lidských práv ve filmu mít i opačný účinek, např. současné spory v dané zemi nebo v komunitě, kde se obsah filmu odehrával, mohou ještě zesílit.¹³ Tyto vymezení znaky reflektuje mj. také programová nabídka aktuálního 14. festivalového ročníku zobrazující unikátně události politicko-sociálních změn některých arabských zemí, které proběhly teprve před několika měsíci.¹⁴

Vymezení požadavků a konkrétní aspekty, jaké by měly splňovat filmy v programové skladbě lidskoprávně orientovaných filmových festivalů, podrobně shrnuje text na webu společenství Human Rights Film Network, mezinárodní sítě sdružující právě tyto festivaly: „*Jsme přesvědčeni, že lidskoprávní filmy, bez ohledu na jejich formát, obsah nebo charakter, by měly být "pravdivé". To znamená, že by měli informovat diváky v otázkách lidských práv a aspirací, avšak neměly by k tomu účelu úmyslně zkreslovat fakta nebo názory či slova portrétovaného. Neměly by být zaujaté, ani vyvolávat nenávisť či diskriminaci vůči skupinám ani jednotlivcům, neměly by sloužit politickým ani komerčním zájmům. Měly by zkoumat jednotlivé problematiky spíše než propagovat určitá témata, a měly by se při plnění těchto principů vyvarovat kopírování stereotypů.*“¹⁵ Je patrné, že sumarizující shrnutí HRFN se od výpovědi organizátorů festivalu Jeden svět v mnohém neliší, což dokazují i filmy objevující se v jeho programové nabídce. Zpravidla opakující

¹³ *Setting up a human rights film festival. A handbook for festival organizers including case studies of prominent human rights events.* S. 31[online]. 2009 [cit. 2012-04-15]. ISBN: 978-80-86961-64-4. Dostupné z: http://www.oneworld.cz/2011/userfiles/file/OW-cookbook_web.pdf

¹⁴ Za všechny zmiňujeme například filmy *18 dní v Egyptě (Ahmed Salah, Ramadan Salah, 2011)*, nebo film *Důstojnost nemá hranic (Sara Ishaq, 2012)* mapující pád místní politické diktatury, které jsou uvedeny v programové sekci Protesty, nepokoje a revolta.

¹⁵ FAQs | Human Rights Film Network. *Human Rights Film Network* [online]. 15. dubna 2012 22:27:47 [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <http://www.humanrightsfilmnetwork.org/content/faqs>

se kategorie těchto filmů zmiňuje Igor Blaževič, zakladatel MFF Jeden svět, v příručce *Setting Up a Human Rights Film Festival*.¹⁶

Společenství se snaží propagovat filmy, které mají dobré kinematografické kvality obrazu, vyprávění, rytmu, zvuku a další technické vlastnosti - filmy, které jsou "poutavé" v tom smyslu, že udrží pozornost širokého publika. Nicméně organizátoři dodávají, že vzhledem k obtížné situaci, v níž mnoho filmů o lidských právech vzniká, si jsou vědomi toho, že i filmy, které nespádají do standardů optimální filmové kvality, navzdory tomu mohou přinášet silné a přesvědčivé svědectví o porušování lidských práv a svobod. A že v umožnění toho, aby byl umlčovaný hlas slyšet, se přispěje k jeho posílení.¹⁷ Specifickému výběru filmů do festivalového programu se podrobněji věnuji níže v kapitole Programování lidskoprávního festivalu Jeden svět.

6.3. Význam lidskoprávních filmových festivalů z hlediska rozvoje národních kinematografií, podpore filmové gramotnosti publika a rozvoji občanské společnosti

Podle mého názoru je důležité zde také zmínit význam lidskoprávních filmových festivalů z aspektu podpory lokálních a začínajících tvůrců a národních kinematografií

-
- ¹⁶ - Krizové oblasti a publicistika
- Porušování lidských práv
- Pravda, spravedlnost a urovnávání sporů
- Globální problémy a změny
- Vliv světové ekonomiky
- Dluhy a chudoba, rozvojové cíle tisíciletí
- Dědictví minulosti
- Hledání pravdy a spravedlnosti
- Práva žen a otázky rovnosti pohlaví
- Dětská práva

- Práva původních komunit
- Práva menšin a otázky migrace
- Společnosti v transformaci

Setting up a human rights film festival. A handbook for festival organizers including case studies of prominent human rights events. S.14 [online]. 2009 [cit. 2012-04-15]. ISBN ISBN: 978-80-86961-64-4. Dostupné z: http://www.oneworld.cz/2011/userfiles/file/OW-cookbook_web.pdf

¹⁷ FAQs | Human Rights Film Network. www.humanrightsfilmnetwork.org [online]. 21. dubna 2012 [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: <http://www.humanrightsfilmnetwork.org/content/faqs>

států, které stojí na periférii zájmu festivalových okruhů velkých festivalů typu Cannes nebo Sundance, tím, že je začleňují do své programové nabídky. Publikum tak postupně akceptuje kulturně podmíněné odlišnosti filmového jazyka těchto kinematografií, stává se vědomějším čtenářem tohoto jazyka a v budoucnu jej dokonce na dalších festivalových akcích sám vyhledává. Toto tvrzení mohou podpořit například textem Marijke de Valck, citujícím filmového teoretika Billa Nicholse, který se v článku *Discovering Form, Inferring Meanings New Cinemas and the Film Festival Circuit* tímto námětem zabývá v souvislosti s vlivem festivalového okruhu jako zkušenosti vytvářející nový význam, zvláště když do okruhu mezinárodních filmových festivalů vstoupí nové kinematografie. „*Festivalové obecnstvo, které je konfrontováno s nějakým neznámým jevem, se bude snažit odhalovat jeho formu a vyvozovat význam. Neznámý film se mění na známý.*“¹⁸ Nichols zmiňuje zajímavý případ představující uvádění íránských filmů v okruhu mezinárodních filmových festivalů, které začalo kolem 1992. Podle Nicholsova pojetí festivalová publika nejprve hledají určité shodné vzorce, protože interpretační schémata užívaná pro Hollywood jsou v případě íránských filmů bezcenná.¹⁹ „*Aby diváci této nové filmové formě (scénám líčeným ve třetí osobě, dlouhým záběry, velkým celkům, minimálnímu střihu, minimu hudby a dialogů atd.) porozuměli, musejí se uchýlovat k informacím o specifickém kulturním a společenském pozadí.* De Valck téma prohlubuje připomínkou, že Nicholsovi posloužil jako pomůcka k pochopení íránského filmu pojem tagiyah - národní íránské ctnosti spočívající v tom, že se skrývají skutečné emoce. Vidíme tedy, že prvek národního nově vyvstává v lokální/globální dynamice filmů uváděných na mezinárodních filmových festivalech. Podle Nicholse se prvku národního se navíc užívá jako značky při marketingu nových filmů ve festivalovém okruhu. Tím, že se zařadí do snadno rozpoznatelné a pojmenovatelné kategorie (nový íránský film), se ekonomický potenciál těchto filmů prudce zvýší.²⁰

Zařazování takových filmů a tvůrců do programu se tedy ukazuje nejen jako možné a publikem žádané, ale také prospěšné jak pro rozvoj národních kinematografií, začínajících tvůrců a divácké gramotnosti, ale díky vzdělávacím aktivitám, které projekce

¹⁸ DE VALCK a Přel. Jakub KUČERA. *Nové objevení Evropy (Historický přehled fenoménu filmových festivalů)*. *Illuminace*. 2003, č. 1.

¹⁹ Parafráze, tamtéž

²⁰ Parafráze, tamtéž

doprovázejí, také k šíření aktuálních informací z lidskoprávní tematikou mezi širokou veřejnost.

Důležitými otázkami, které programátoři lidskoprávních festivalů hodnotí při výběru, jsou mimo jiné podmínky vzniku a záměr, s jakým byl film vyroben. Tyto festivaly nezdědka pomáhají také samotným tvůrcům v případech, kdy jejich země nemá dostatek finančních prostředků je nebo jejich filmy na festival dopravit, či v případech, kdy jsou například v nedemokratických režimech ohroženi na životech. Festivaly často doprovázejí akce partnerských neziskových a humanitárních organizací, které dostávají prostor k propagaci svých aktivit mezi širokou veřejnost. V některých případech bývají mezi festivalovými filmy také přímo snímky vzniklé díky organizačnímu týmu některé z těchto organizací. Mezi ty s největším mezinárodním přesahem patří například Amnesty International, Human Rights Watch či Greenpeace. Blíže se o některých aspektech této spolupráce zmiňují v kapitole věnované festivalovému okruhu.

Upřednostňují se filmy, které mají citlivé, sociální, politicky angažované a lidskoprávní téma zpracované tak, že dokáže oslovit široké publikum. Výjimečný je také vzdělávací přesah těchto akcí, který dokládají mimo jiné časté workshopy, lektoráty, veřejné besedy s odborníky, novináři, humanitárními pracovníky, ale také se samotnými protagonisty, které probíhají téměř po každé projekci. Informace se tak prostřednictvím dokumentárních filmů aktivně šíří do povědomí široké občanské společnosti. Tyto akce nejsou přednostně určeny filmovým profesionálům. Požadavky na filmy a jejich tvůrce se u lidskoprávních festivalů prolínají i v kategoriích cen a ocenění. Získávají je oproti běžným filmovým festivalům snímky, které nesou výše zmíněné obsahové a formální, mnohem více, než estetické či technické parametry a snímky, které přispívají k ochraně lidských práv ve světě či k odhalení jejich potlačování.

6.4. Programování lidskoprávního festivalu Jeden svět

6.4.1. Historický vývoj

V prvním ročníku festivalu Jeden svět v roce 1999 byla programová skladba vytvořena za pomoci dvou největších mezinárodních lidskoprávních festivalů - Amnesty

International v Amsterdamu, dnes známého jako Movies that Matter²¹, a Human Rights Watch²² v New Yorku. Organizační přípravy včetně hledání partnerů mezi neziskovými organizacemi, propagace médií a tvorba programu trvala zhruba 8 až 10 měsíců. Během druhého ročníku již festival stavěl na dobrých referencích a vzniklých partnerstvích, která umožnila začít vlastní výzkum a selekci filmů. Většinu poskytl zejména archiv společnosti Člověk v tísni. Od třetího ročníku programátoři pravidelně navštěvují festival IDFA, největší festival dokumentárních filmů v Evropě. Po zhruba pěti letech prohlubování organizačních a technických dovedností a etablování organizačního týmu a strategických partnerství umožnilo festivalu expandovat do dalších regionů a asistovat při vzniku partnerských festivalových akcí.

Každoročně se v rámci festivalu konají také speciální projekce pro žáky a studenty základních a středních škol ve spolupráci se vzdělávacím programem Jeden svět na školách. Filmy do programu získávají organizátoři zejména z mezinárodních filmových festivalů pro děti a mládež, některé vznikají přímo v organizačním týmu programu a zmiňují se o tomto tématu blíže v kapitole věnované Jednomu světu na školách.

6.4.2. Organizace získávání filmů

Jeden svět obvykle zahajuje výzvu k předkládání záznamů dva měsíce po skončení předchozího festivalu. Každoročně v červnu se zveřejňuje tzv. Call for submissions, na kterou mohou odpovídat všichni, kteří chtějí nabídnout svůj film festivalu. Pravidlem je zaslání online vyplněné přihlášky a DVD s filmem. Období výběru filmů probíhá od června do října. Termíny jsou anoncované online na webu festivalu a zároveň e-mailem všem kontaktům v databázi festivalu. Do výběru se mohou dostat dokumenty na doporučení dalších neziskových organizací, stejně tak jako filmy přihlášené jednotlivými domácími či zahraničními filmaři. Primárními zdroji, ze kterých organizátoři vybírají snímky na nadcházející ročník, jsou další evropské mezinárodní festivaly zaměřené na dokumentární filmy. Jedná se například o holandský festival IDFA nebo Filmový festival v Lipsku.

²¹ *Home - Movies that Matter Film Festival* [online]. 15. dubna 2012 22:54:38 [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <http://www.moviesthatmatter.nl/>

²² *Human Rights Watch | Defending Human Rights Worldwide* [online]. 15. dubna 2012 12:43:50, 15. dubna 2012 12:43:50 [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <http://www.hrw.org/>

Paralelně k této výzvě tvůrcům, organizátoři vyhledávají informace na webových stránkách výrobních a obchodních společností a na webech dalších festivalů a rozesílají pozvání na konkrétní filmy. Poplatky za filmy se v evropském kontextu obvykle pohybují od 100 do 1000 Euro. „Průměrná cena, za kterou Jeden svět pořizuje dokumenty v nabídce, se pohybuje kolem 300 Euro za film a přihlíží se ke specifickým neziskového prostředí.“²³

6.4.3. Filmy, ceny a publikum Jednoho světa

Na loňském ročníku bylo uvedeno celkem 104 filmů ze 43 zemí světa. Kromě Prahy se festival konal v dalších 33 městech České republiky. Počet návštěvníků dosáhl jen v Praze 43 688 (z toho 10 086 žáků, studujících a vyučujících) a na projekce v regionech přišlo 60 007 diváků (z toho na školní projekce 35 709). Celková návštěvnost 13. ročníku tak znovu přesáhla stotisícovou hranici a dosáhla počtu 103 695 diváků a divaček a více než 240 akreditovaných českých a zahraničních hostů.²⁴ Údaje jednotlivých ročníků dokládají, že festival pravidelně navyšuje jak počet promítaných dokumentů v nabídce, tak počet zemí, s jejichž filmaři spolupracuje. Tyto skutečnosti také přispívají ke stále se rozrůstajícímu okruhu divácké veřejnosti.

Skladba filmů Jednoho světa je specifická mimo jiné v tom, že oslovuje široké vrstvy společnosti. To se odráží například v tom, že nejpočetnější skupinu diváků tvoří lidé ve věkovém rozmezí 18 – 40 let, ovšem věkový průměr významně snižují projekce pro školy. A zároveň by si organizátoři přáli být také prospěšní starší generaci diváků, pro kterou jsou tato témata stále důležitá.

Ačkoliv cílový divácký profil se nedá věrohodně určit, podle dosavadních průzkumů organizátorů festivalu filmy Jednoho světa navštěvují zpravidla studenti středních a vysokých škol, pedagogové a lidé se středním odborným nebo vyšším vzděláním se zájmem o politicko-sociální, lidskoprávní a environmentální témata.²⁵

Všechny filmy jsou promítané v originálním znění nejčastěji s anglickými titulky. Do programu jsou vybírány animované, dokumentární, celovečerní i krátkometrážní filmy.

²³ *Setting up a human rights film festival. A handbook for festival organizers including case studies of prominent human rights events.* S.33 [online]. 2009 [cit. 2012-04-15]. ISBN: 978-80-86961-64-4. Dostupné z: http://www.oneworld.cz/2011/userfiles/file/OW-cookbook_web.pdf

²⁴ Závěrečná zpráva 13. ročníku Jeden svět 2011 vytvořená 20. 6. 2011, citováno dne 21. dubna 2012.

²⁵ Parafráze, tamtéž

Tyto snímky jsou oceňovány podle požadavků na filmy s tématem lidských práv²⁶, které jsou charakterizovány v předchozí části kapitoly, a soupeří spolu v sedmi tradičních soutěžních kategoriích.²⁷

Snímky s politickou, lidsko-právní či environmentální tematikou, které organizátory Jednoho světa zajímají, jsou na těchto festivalech součástí pouze dílčích sekcí. Jeden svět je unikátní, protože se právě na tato témata zaměřuje cíleně. Neoceňuje tedy filmy jen po jejich formální filmařské stránce, ale zejména pro jejich přesah iniciující například společenskou diskuzi nebo lidsko-právní kampaň a tím posilují občanskou společnost.

Příručka Setting Up a Human Rights Film Festival, z níž jsem mimo jiné čerpala, vznikla jako manuál sepsaný z pohledu organizátorů jednotlivých festivalových sekcí Jednoho světa a shrnuje jejich praktické rady a zkušenosti ze všech oblastí vedení festivalu. Záměrem bylo pomoci uplatnit některé zkušenosti z praxe jednotlivcům i týmům při nově vznikajících festivalech podobného zaměření v Čechách i za hranicemi. Příručku doplňují klíčové studie vůdčích osobností partnerských festivalů v různých částech světa. Text vznikl v anglickém jazyce v roce 2009 v Praze, nepracuje tedy se současnými zdroji informací, avšak nadále je praktickým zdrojem podnětů pro budoucí organizátory. Čerpala jsem z ní mimo jiné také proto, že uplatňované aspekty a postupy zejména programování, které nastiňuje, a také požadavky na výběr filmů, se úzce prolínají s principy programování programu Jeden svět na školách. Při výběru konkrétních filmů do programu je brán zřetel zejména na jejich schopnost zaujmout a udržet pozornost publika, především dětského diváka, a na jejich vzdělávací potenciál.

²⁶ Kromě dokumentaristů se letošního festivalu zúčastnili také zástupci např. těchto festivalů: The Art of Freedom FF/ Barma, Karama HRFF/ Jordánsko, One World/ Kyrgyzstan, Dokufest/ Kosovo, DOCaviv /Izrael, Pravo Ljudski HRFF/ Bosna a Hercegovina, MakeDox/ Makedonie, Human Rights Film Festival/ Palestine.

²⁷ Hlavní porota uděluje Cenu za nejlepší film a Cenu za nejlepší režii v kategorii Hlavní soutěž a zasedají v ní významní filmoví režiséři a producenti.

Porota Rudolfa Vrby uděluje cenu nejlepšímu filmu v kategorii Máte právo vědět a zasedají v ní významní obránci lidských práv, světoví představitelé neziskového sektoru a dárců.²⁷

Porota Václava Havla v duchu odkazu Václava Havla uděluje Zvláštní cenu za film, který výjimečným způsobem přispívá k ochraně lidských práv.

Porota One World Social Innovation vybírá nejlepší kampaň z kategorie One World Social Innovation.

Porota Českého rozhlasu uděluje Cenu Českého rozhlasu za kreativní použití hudby a zvuku v dokumentárním filmu.

Studentská porota uděluje cenu nejlepšímu filmu z kategorie filmů pro studenty. Porotu tvoří převážně středoškoláci z řad organizátorů studentských filmových klubů Jednoho světa na školách.

Divácká cena Bageterie Boulevard – návštěvníci a návštěvnice festivalu budou již tradičně rozhodovat o Divácké ceně festivalu. Tato porota vystřídala předchozí Cenu VŠE.

6.4.4. Dramaturgie Jednoho světa 2012

Letošní ročník Mezinárodního festivalu dokumentárních filmů o lidských právech Jeden svět 2012 se uskutečnil od 6. - 15. března v Praze. V průběhu března a dubna se projekce a doprovodné akce přesunuly do dalších 40 měst po celé České republice.

Na aktuálním 14. ročníku Jednoho světa bylo promítnuto 106 titulů ze 44 zemí světa. Vedle stálic, jakými je Afghánistán, Bělorusko, Barma nebo Čína nabídne Jeden svět 2012 i filmy z poměrně neobvyklých míst - například Salvadoru, Sýrie, Jemenu, Grónska či souostroví Maledivy.²⁸

Dramaturgie jednotlivých ročníků koresponduje s aktuálním politicko-spoločenským vývojem ve světě. Velmi dobrým příkladem vývoje a propojení festivalu s médii je úryvek z prohlášení ředitelky festivalu, Hany Kulhánkové, o aktuálním 14. ročníku: „*Doposud nebylo běžné, že by festivaly promítaly filmy o tak aktuálních událostech, které v podstatě ještě probíhají v ulicích. V programu budou mít diváci možnost vidět mimo jiné nedávné události v arabských zemích. Ve filmech nejvíce oceňuji odvahu lidí jít do ulic a riskovat v boji za demokracii svůj život. Pro nás Čechy, kteří máme zkušenost s mírumilovnou sametovou revolucí, je takový postoj nepředstavitelný,*“²⁹ podotýká Hana Kulhánková a dodává, že filmy významně poukazují také na fakt, že svržením diktátora obyvatelé arabských zemí zdaleka nemají "vyhráno" a je před nimi ještě dlouhá cesta.

Hlavní sekce Protesty, nepokoje, revolta se nevěnovala pouze arabským revolucím. Snímky dávaly prostor vyjádření nesouhlasu zejména mladých lidí se soudobým stavem společnosti také v zavedených demokraciích. Protipólem těchto politicky laděných filmů je kategorie Spolu navzdory tematizující mezilidské vztahy a rodinu. Kategorie ekologických filmů Takzvaná civilizace je rozšířena o aspekty životního stylu a širšího vztahu k prostředí, v němž se pohybujeme. Sekce Panorama nabídla filmy již oceněné v zahraničí,

²⁸ MÍŠKOVÁ, Věra. Festival Jeden svět nabízí 106 dokumentů – Novinky.cz. *Novinky.cz* [online]. 2012, středa 7. března 2012 [cit. 2012-04-16]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/kultura/261132-festival-jeden-svet-nabizi-106-dokumentu.html>

²⁹ Jeden svět je nepokojný. *Kultura — ČT24 — Česká televize* [online]. 2012, © Česká televize 1996–2012 | 1 [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/kultura/167160-jeden-svet-je-nepokojny/>

nově natočené české dokumenty a krátké filmy. O hlavní ceny festivalu se ucházely snímky zařazené do Hlavní soutěže a kategorie Máte právo vědět.³⁰ Pět filmových porot udělilo během letošního 14. ročníku celkem sedm ocenění. Cenu za nejlepší film získal *Zvláštní let* švýcarského režiséra Fernanda Melgara. Pojednává o uprchlících, kteří čekají v internačním zařízení ve Švýcarsku na rozhodnutí, zda je justice vrátí zpět do jejich státu, nebo jim poskytne azyl.³¹

Součástí Jednoho světa 2012 byl druhým rokem také bohatý program pro filmové profesionály s názvem East Doc Platform³² nově ve spolupráci s Institutem dokumentárního filmu (IDF).

Celkově se do Prahy na první ročník této akce sjelo více než 160 východoevropských režisérů a producentů a více než 70 klíčových světových televizních producentů, nákupčích, distributorů, zástupců mezinárodních festivalů, sales, fondů i institucí. To je bezesporu přínosné zejména pro výměnu profesních zkušeností, ale i pro možnosti distribuce filmařů potýkajících se s cenzurou v nedemokratických zemích.

Letos bylo na akci prezentováno 88 filmů připravovaných a více než 60 dokončených. Videotéka nabídla přes 300 snímků dokončených. Celkově se tak za 12 let působení s pomocí IDF podařilo dokončit přes 150 filmů a více než 800 dokumentů vstoupilo do mezinárodní distribuce. První ročník proběhl v samém centru Prahy – v Paláci Archa a Divadle Archa.³³

East Doc Platform je největší a nejvýznamnější setkání profesionálů v oblasti dokumentárního filmu ve střední a východní Evropě. V rámci svých možností navazuje, doplňuje a zastřešuje aktivity, které Institut dokumentárního filmu do loňského roku pořádal na Mezinárodním festivalu dokumentárních filmů Jihlava. Věřím, že také spolupráce s Jedním světem se příznivě projeví na jeho dalším vývoji.

³⁰ tamtéž

³¹ Vítězné filmy | Filmový festival Jeden svět 2012. *Filmový festival Jeden svět 2012* [online]. © 2012 Člověk v tísni o.p.s. [cit. 2012-04-17]. Dostupné z: <http://www.jedensvet.cz/2012/vitezne-filmy>

³² DOKweb [online]. 15. dubna 2012 12:43:50, 15. dubna 2012 12:43:50 [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <http://www.dokweb.net/cs/east-doc-platform/novinky/>

³³ East Doc Platform | Filmový festival Jeden svět 2012. *Filmový festival Jeden svět 2012* [online]. © 2012 Člověk v tísni o.p.s. [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: East Doc Platform | Filmový festival Jeden svět 2012

Projekce pro školy jsou již každoroční nedílnou součástí programu. Program festivalových projekcí pro pražské školy je rozdělen do dvou kategorií - Jeden svět dětem (pro žáky ZŠ) a Jeden svět pro studenty (pro studenty SŠ a vyšších ročníků ZŠ) Letošní ročník nabídl od 7. do 16. března více než 100 projekcí v 7 kinosálech. Podle dostupných zdrojů na webu programu se do školních projekcí jen v Praze přihlásilo již koncem února letošního roku více jak 13 000 diváků a divaček.³⁴ Konečné číslo návštěvníků zahrnující také projekce pro školy v regionech podle informací výroční zprávy festivalu dosáhlo 37 474 diváků. Podrobněji se této části festivalu věnuji v kapitole Jeden svět na školách.

6.4.5. Jeden svět v Bruselu 2012

Pro Jeden svět je důležitá rozsáhlá mezinárodní spolupráce. Již šestým rokem se uskuteční Jeden svět v Bruselu konaný od 14. května do 23. května 2012 pod záštitou předsedy Evropského parlamentu. Diváci měli příležitost zhlédnout téměř dvě desítky nových dokumentárních filmů, doplněných o panelové debaty s politiky, obránci lidských práv nebo vedoucími představiteli mezinárodní komunity neziskových organizací.³⁵

³⁴ STRACHOTOVÁ, Žofie. Za týden začínají školní projekce v rámci festivalu Jeden svět. In: *Jeden svět na školách* [online]. 28. 02. 2011 [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: <http://www.jedensvetnaskolach.cz/index2.php?all=1>

³⁵ Na organizaci festivalu Jeden svět v Bruselu spolupracuje společnost Člověk v tísni s filmovými festivaly Watch Docs (Varšava), Movies that Matter (Haag) a Festival Des Libertes (Brusel), se Stálým zastoupením České republiky při Evropské unii, Českým centrem Brusel, s organizacemi z lidskoprávní sítě Human Rights and Democracy Network a s bruselským Informačním centrem OSN (UNRIC). Projekce se uskuteční v Evropském parlamentu, Bozar Centre for Fine Arts, Goethe Institutu a na Stálém zastoupení ČR.

7 FESTIVALOVÝ OKRUH

Do této části práce bych ráda zařadila kontext tzv. festivalového okruhu. Tento termín je v současné době běžně užíván v kontextu s působením filmových festivalů, a ačkoliv každý, kdo o festivalech píše, ať už je to z pohledu praxe nebo teorie, si jej překládá částečně subjektivně, ovšem v jeho základním vyznění se většinou jednotlivé interpretace shodují. V následujících částech kapitoly se pokusím tento termín aplikovat v kontextu festivalu Jeden svět a vzdělávacího programu Jeden svět na školách. Zajímá mě zmapování působnosti těchto dvou akcí na lokálních úrovních i na úrovni České republiky.

7.1. Výklad termínu festivalový okruh a jeho zařazení do historického a teoretického kontextu

Za kolébkou mezinárodního okruhu filmových festivalů je považována Evropa. Přispělo k tomu zejména geopolitické rozčlenění na země východního (socialistického) a západního (demokratického) bloku po druhé světové válce. Festivaly se snažily působit v opozici vůči tradičnímu hollywoodskému studiovému systému zaměřenému více na kulturu masové zábavy a populární kulturu. Polemiky vytvářely také rozdílné linie evropské hodnoty autora oproti pozici hollywoodské filmové hvězdy, evropský festivalový hit a americký blockbuster. Poválečné filmové festivaly se organizovaly jako události, kde filmaři působili jako zástupci svých národních kinematografií, národní identity a kultury³⁶. Řada festivalů byla organizována s neskrytým politickým pozadím. Nejznámějším příkladem

³⁶ V současné době je termín ryze národních kinematografií sporně definovatelný. Organizace festivalů se vyvíjí stejně jako technologie a globální ekonomika a tento vývoj je podmíněn bezesporu také šířením vlivu masových médií mezi širokou veřejností. Festivaly zasahují do oblastí geopolitických, ekonomických i estetických. Pro porozumění fenoménu okruhu filmových festivalů je nutné vnímat všechny operující systémy. Mezi hlavní cíle organizátorů patří zajistit si pevné místo na globální festivalové mapě propojující tyto události napříč všemi světadíly. S tímto cílem souvisí trend, který zmiňuje například Thomas Elsaesser, kdy se v souvislosti s filmovými festivaly přestává hovořit o polemice uměleckosti a komerce, ale začíná se v rámci diskursu festivalového okruhu hovořit výrazy běžně užívanými k vyjádření fenoménu globalizace: prostor, mobilita, všudypřítomnost, mapování, sledování.

je mezinárodní filmový festival v Cannes, který vznikl roku 1946 ve spolupráci Francie, Velké Británie a Spojených států jako opozice nacistickou ideologií poznamenaného festivalu v Benátkách. Až do pádu železné opony hrály vedoucí úlohu ve východním bloku dva soutěžní filmové festivaly, festival v Karlových Varech a v Moskvě. Film jako exportní a importní produkt plnil důležitou roli v ekonomice jednotlivých států v poválečné Evropě. Oproti tomu nově vznikající filmové festivaly zastupovaly zejména odkaz národních identit a kultur. Ale i tyto události podléhaly ekonomicko-politickým okolnostem. Domnívám se, že tento historický odkaz již v současné organizaci filmových festivalů mizí z patrnosti. Festivaly se stávají stále více reprezentanty globální veřejné společnosti podléhající ekonomickému vývoji.

V úvodu na tomto místě uvedu citaci filmové teoretičky a pedagožky Marijke de Valck, která poukazuje na termín festivalový okruh, sloužící v mediálním diskursu jako klíčová metafora pro popis uspořádání mezinárodních filmových festivalů, ke kterým přistupuje jako ke konstitutivním prvkům současného globálního města – tedy něčeho, co je pro každé významnější město nepostradatelné. De Valck vnímá vznik globálního města jako metafory pro současnou provázanost i soupeření událostí v okruhu mezinárodních filmových festivalů, která se nabízí k interpretaci ze dvou možných pohledů. V pozitivním smyslu mohou události, které utvářejí festivalové obrazy, pevně svázané s dynamikou globální i lokální, v níž se plně odrážejí mezinárodní rozměry lokálních filmových kultur, dát městu skutečnou tvář, vystavěnou kolem sdíleného pocitu cinefilie a zapojení do dynamických procesů kulturní výměny. De Valck dále dodává, že toto vše může samozřejmě jednoduše vést k zavádění turistické a komodifikované estetiky. Druhá tendence představuje podle De Valck zásadní, ač nedostatečně prozkoumaný aspekt festivalového okruhu.³⁷

Marijke de Valck dělí filmové festivaly do dvou kategorií. Tzv. „přední události“ (v návaznosti na historiky umění Carola Duncana a Alana Wallacha), označované jako „festivaly všeobecného přehledu“ (universal survey festivals), podle autorky spojuje záměr předvést filmy ze všech čtyř koutů planety a přilákat velký díl mezinárodní mediální

³⁷ DE VALCK, Marijke. Nové objevení Evropy: Historický přehled fenoménu filmových festivalů. Překlad Jakub KUČERA. *Illuminace*. 2003, roč. 15, 1 (49).

pozornosti. De Valck dále dodává, že aby se tyto události mohly v současných podmínkách rozvíjet, je třeba, aby se obchodního boje o festivalová publika a jednotlivé tituly účastnily koalice státu, lokálních vládních činitelů, korporálních sponzorů i intelektuálů vybavených vlastní odbornou znalostí filmu.³⁸ Autorka dále připomíná fakt, že jelikož se vlivem globalizace smazávají lokální rozdíly, také festivaly se musejí jeden druhému podobat, ale protože se cení rovněž originalita, získává na velké ceně i to, co je lokální a specifické.³⁹

*„To, co mnoho festivalů nyní prodává a promítá, nejsou pouze „narativní obrazy“, ale vlastní „festivalový obraz“ města, způsoby, jak samo toto město vnímá místo, které zaujímá v ekonomice globálního prostoru, zvláště ve vztahu k jiným městům a jiným festivalům.“*⁴⁰ Tyto obrazy jsou podle mého názoru úzce provázané jednak s historickým vývojem dané země a města konání a samozřejmě s aktuální politickou (například vládním zřízením, délkou trvání období míru či války, mírou mezinárodní spolupráce apod.) a společenskou situací (například míra vzdělanosti obyvatelstva, svoboda médií, provázanost a časový harmonogram dalších kulturních akcí apod.).

Julian Stringer používá termínu „okruh mezinárodních filmových festivalů“ pro označení sociálně produkovaného prostoru, která slouží jako kontaktní pásmo nerovnoměrně diferencovaným mocenských vztahů, kde se střetávají ani ne tak jednotlivé národní filmové průmysly, jako řada různých někdy soupeřících, někdy spolupracujících veřejných sfér.⁴¹

Stringer v souvislosti s okruhem mezinárodních filmových festivalů obecně podotýká, že v kontextu poskládaném z novinářských a obchodních zdrojů se jednoduše hovoří o pevně provázané síti vzájemně souvisejících a na sobě vzájemně závislých událostí. Dále se Stringer domnívá, že z pohledu kritičtějších či politicky zaměřených komentátorů, ale i jistých účastníků festivalů (cestující filmaři či programoví ředitelé

³⁸ DUNCAN, Carol – WALLACH, Alan: The Universal Museum. „Art History“ 1980, č. 4, s. 448-469.

³⁹ DE VALCK, Marijke. Nové objevení Evropy: Historický přehled fenoménu filmových festivalů. Překlad Jakub KUČERA. *Illuminace*. 2003, roč. 15, 1 (49).

⁴⁰ STRINGER, Julian. Global Cities and the International Film Festival Economy. Překlad: KUČERA, Jakub. *Illuminace*. 2003, roč. 15, 1 (49).

⁴¹ tamtéž

navštěvující cizí akce) to může znamenat uzavřený systém, se kterým není možné udržet krok. Autor zároveň zmiňuje fakt, totiž že praktická finanční rozhodnutí určují, které festivaly jsou pro přetížené mediální pracovníky, ty důležitější, kterých stojí za to se zúčastnit. Ve Stringerově pojetí je však možné číst festivalový okruh i třetím způsobem, totiž jako metaforu geograficky nerovnoměrného rozvoje, jenž je pro svět mezinárodní filmové kultury příznačný. Tento rozvoj, zmiňuje Stringer, zejména v obchodních a informačních spojení mezi národy a jednotlivými oblastmi prostřednictvím filmových festivalů vyžaduje ustanovení nových vztahů mezi středem a periferií: „*Existuje zřetelná potřeba středu (velké festivaly) a vedlejších jemu podřízených periferií (malé festivaly)*.“⁴² Tyto vzájemně propojené a neustále se měnící aspekty mají podle Stringerova pojetí vliv také na neustále se proměňující mapu filmových festivalů, které každoročně zanikají a nové vznikají.

V pojetí okruhu mezinárodních filmových festivalů podle Juliana Stringera je představa měst coby uzlových bodů v síti. Stringer zmiňuje lokalitu festivalu sloužící jako přidaná (turistická) atrakce. Festivaly propagují bohatost svých programů, ale zároveň se v boji o udržení a zlepšení vlastní pozice nevyhýbají ani zmíenkám o dalších přednostech z okolí festivalu, jako jsou muzea, architektura, restaurace a noční život.

Na tuto myšlenku navazuje mj. tvrzení filmového teoretika Kenetha Turana, autora sborníku *Sundance to Sarajevo: Film Festivals and the World they made*, ve kterém se zaměřil na výzkum ekonomických i kulturně-estetických aspektů organizace festivalových okruhů z hlediska mezinárodního významu největších mezinárodních festivalů. Turan zmiňuje, mj. klíčový příklad, jakým je často zmiňovaný festivalový okruh kolem Cannes, který způsobuje, že se město se 70 000 obyvateli, během deseti dnů konání festivalu navýší na dvojnásobek. A místní *Marché International*, jeden z největších mezinárodních filmových trhů na světě, motivuje k přihlášení filmy, které jsou i něco víc než jen konceptem a názvem, v naději na získání prostředků pro jejich realizaci.⁴³ „*Přeuspořádání nadnárodních financí a spekulativního kapitálu, jakož i vpád internetu a dalších*

⁴² tamtéž

⁴³ TURAN, Keneth. *Festivals with Business Agendas*. s. 24. In: TURAN, Keneth. *Sundance to Sarajevo: Film Festivals and the World they made*. Berkley Los Angeles London: University of California Press, 2002. ISBN 978-0-520-24072-8.

komunikačních sítí má vliv na filmovou distribuci.“⁴⁴ Keneth v závěru kapitoly také podotýká, že mezinárodní zakládání a růst festivalů nicméně nevede nutně k růstu příslušných národních průmyslů. Marijke de Valck věří, že navzdory šíření sítě festivalů se systém nehroutlí. Důvodem je podle ní striktní rozdělení tematických oblastí mezi malý počet vůdčích festivalů na vedoucích pozicích mezinárodního trhu a mediálního plánu a zbývající většinu, jejíž zástupci mohou společně pracovat na různých úkolech od podpory mladých talentů přes spolupráce s různými skupinami společnosti tvořícími potenciální publikum, jako jsou například příslušníci etnických skupin.⁴⁵

7.2. Festivalová distribuce a význam filmových festivalů

Dina Iordanova vyjadřuje své pojetí filmových festivalů, když o nich hovoří jako o alternativní distribuční síti, která otevírá dveře k "reálné" distribuci.⁴⁶ Zamýšlí se dále nad tím, která z jejich hlavních funkcí se v současnosti prokazuje důležitější. Zda je to uvádění nových alternativních kinematografií na trh (ať už prostřednictvím oficiálně propojeného trhu nebo prostřednictvím příležitosti výměny mezioborových kontaktů), nebo zda je to stále důležitější úloha festivalů v podpoře cestovního ruchu.

Z tohoto pohledu má podle Juliana Stringera nesmírný význam například vznik projektu FILM-FEST v USA (série komerčních DVD, věnovaných jednotlivým festivalům jako Sundance nebo Cannes, jež nabízejí spoty z uváděných filmů, exkurze ve stylu cinéma vérité po nejdůležitějších místech, rozhovory s návštěvníky a pořadateli atd.) Stringer pamatuje také na význam propagace festivalů na internetu například prostřednictvím web stránek), která se začala rozšiřovat počátkem devadesátých let. Tento trend přenesení do kyberprostoru dodnes přináší nové možnosti v oblasti marketingu a ekonomiky a mnohonásobně se zvětšil potenciál festivalového okruhu. Sdílení aktuální

⁴⁴ tamtéž

⁴⁵ DE VALCK, Marijke. *Film Festivals: From European Geopolitics to Global Cinephilia*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2008, s. 45. ISBN 13: 9789053562161.

⁴⁶ „Thus, film festivals are talked up as an alternative distribution network that opens doors to "real" distribution. Ultimately, however, a host of questions remain: Which function of film festivals proves more important: the marketing of new and alternative cinema (be it via an officially attached market or by providing opportunity for industry contacts)? Or the festivals' increasingly important role in fostering tourism?”

JORDANOVA, Dina. Chapter Two: The Film Festival Circuit. S. 23. In: IORDANOVA, Dina a RAGAN RHYNE. *Film Festival Yearbook 1: The Festival Circuit*. Great Britain: St Andrews Film Studies in collaboration with College Gate Press, 2009, s. 225. ISBN 978-1906678043.

události či ideje na internetu přináší možnost téměř okamžité reakce nehledě na vzdálenost příjemce sdělení.

Význam filmových festivalů tkví zejména ve sdílení a střetávání idejí a objevování nových trendů kulturního a ekonomického vývoje národních kinematografií. Největší festivaly mezi sebou pravidelně soupeří například o filmové premiéry či o účast významných tvůrců, o jejichž účasti na konkrétním festivalu filmové magazíny, jako například International Screening, pravidelně informují. Migrace filmových profesionálů mezi distribučními trhy různých filmových festivalů přináší více možností k získání distributora za hranicemi vlastní země. Lepší příležitosti přináší režisérům také ocenění festivalovou porotou. Jako výrazný zahraniční příklad můžeme připomenout například tvůrce Michaela Moora, který si za snímek *Fahrenheit 9/11* odnesl z festivalu v Cannes v roce 2004 Zlatou Palmu. Tento politický krok poroty související s opozičními postoji zasedajících členů proti vládě prezidenta George Bushe a válce v Iráku, pomohl nakonec Moorovi najít v USA distributora a film se stal dokumentaristickou událostí roku. Hovoříme-li v diskursu mezinárodního okruhu filmových festivalů o termínu alternativní distribuce, můžeme tento termín vykládat v kontextu Marijke de Valck a Diny Iordanové jako specifický proces distribuce velkého množství filmů v relativně krátkém čase, jako proces probíhající v uzavřeném ekonomickém systému podléhajícím vlastním socio-politickým zákonitostem.

7.3. Festivalový okruh Jednoho světa

Mezinárodní filmový festival Jeden svět v sobě propojuje všechny hlavní zmíněné vzájemně provázané úrovně festivalového okruhu, tedy regionální, národní i mezinárodní. Vnímáme-li festivalový okruh jako mechanismus obsahující všechny složky, jimiž se daný subjekt prezentuje na veřejnosti, měli bychom do tohoto procesu zařadit všechny operující složky - organizační, propagační či dramaturgické.

7.3.1. Paralelní festivalové okruhy Jednoho světa

Dina Iordanova ve svém příspěvku neopomíná zmínit zároveň působení důležitého kontextu toho, co nazývá jako paralelní festivalové okruhy. Počet takových okruhů je obtížné přesně spočítat.^{47 48}

Festival Jeden svět tedy zařadíme obecně do okruhu filmových festivalů působících v České republice. Zároveň patří do okruhu působení festivalů dokumentárních a lidskoprávních festivalů a akcí na republikové i na globální úrovni. Orientuje se jak na dětského diváka, tak střední generaci i na seniory. Dokumentární filmy v programu propojují témata etnických i náboženských menšin, a kdybychom vyjmenovaly kategorie jednotlivých ročníků, objevily bychom v nich pravděpodobně také všechny známější (i ty vyloučené) sociální skupiny, filmy laděné politicky, ekologicky. Spojují je specifika dokumentárního filmu a důraz na výpovědní hodnotu, svědectví, informace.

7.3.2. Jeden svět v regionech - festivalový okruh v národním měřítku

Jeden svět během svého 14. letého působení rozšířil své aktivity z Prahy do dalších 40 měst českých a moravských regionů po celé republice.⁴⁹ Festival je v regionech organizován od roku 2000 a v současnosti je jeho ředitelkou Lenka Lovicarová. Každoročně je zde k vidění přes sto dokumentárních filmů z celého světa. Dramaturgie není ve všech regionech jednotná, ale města si vybírají filmy z aktuální nabídky pro konkrétní ročník například podle regionálních specifik: sociální dokumenty s tématy migrace, rasismu, ochrany životního prostředí a dalších. Ale také podle svého doprovodného programu. Pořádají se také dlouhodobě osvědčené projekce pro školy a po projekcích probíhají tradiční panelové diskuze

⁴⁷ Iordanova zmiňuje například globální festivalový cyklus festivalů Sovětského bloku během Studené války (Moskva, Karlovy Vary, Tashkent, Havana, atd.), který existoval desítky let bez větší návaznosti na systém festivalů v západní části světa.

Autorka dále dodává: „*Paralelní cykly se utvářejí buď v závislosti na konkrétním tematickém zacílení festivalové akce (krátké filmy, etnografické, animované, dokumentární atd.), na žánrové blízkosti (komedie, horory ad.), podle cílového publika (dětské film aj.) a festivaly, orientované na různé sociální či genderové publikum (lidskoprávní, gay/lesbické, žensky laděná témata...)*.“ Patří sem ale také lokální či regionální přehlídky většinou zahraniční kinematografie (například Přehlídka Japonského filmu v Praze), etnicky orientované festivaly, komerčně orientované (Cannes, Berlinale, Sundance), tematické festivaly (přírodovědné filmy) atd. IORDANOVA, Dina. Chapter Two: The Film Festival Circuit. In: IORDANOVA, Dina a Ragan RHYNE. *Film Festival Yearbook 1: The Festival Circuit*. Great Britain: St Andrews Film Studies in collaboration with College Gate Press, 2009, s. 31-32. ISBN 978-1906678043.

⁴⁹ Seznam zapojených regionů 14. ročníku festivalu Jeden svět viz příloha II.

a debaty, které se na lokální úroveň snaží lidem zprostředkovaně předat aktuální informace o dění ve světě. Do doprovodného programu bývá řazena také propagace fair-trade obchodu a výrobků převážně ze zemí třetího světa, propagace pěstování bio potravin a chov v ekologickém zemědělství.

Vedení festivalu nabízí partnerům kromě participace na organizaci mezinárodně úspěšného festivalu zajištění DVD kopií filmů i s promítacími právy, také participaci na výběru filmů, které se budou v daném městě promítat, zajištění centrální, celoplošné propagace festivalu (Česká televize, Český rozhlas, deníky a další tisk), a samozřejmě také podporu a metodické vedení po celou dobu příprav a realizace festivalu (předávání znalostí s pořádáním celé filmové přehlídky – fundraising, PR, propagace, oslovení škol apod.). Mezi hlavní sponzory projektu Jeden svět patří Ministerstvo kultury ČR, které je zároveň spoluorganizátorem, dále je to Vysoká škola ekonomie a managementu, Státní fond České republiky pro podporu a rozvoj české kinematografie, Magistrát hlavního města Prahy, Media a hlavní mediální partner, Česká televize.

Koordinátorka programu, Lenka Lovicarová neopomíná při představení organizace zmínit význam zaštitění programu také dalšími partnery zajišťujícími například techniku, prostory, či jiné organizační nutnosti festivalu v regionech. Stávají se jimi především místní kina, městská divadla, ale také centra volného času, galerie, pivovary, základní a střední školy, místní pobočky ČvT a příbuzné neziskové organizace. Spolupráce začíná již v období příprav, které probíhají v období leden až únor a samotná realizace festivalu během března nebo dubna.⁵⁰

Festival dlouhodobě spolupracuje s neziskovými organizacemi a společnostmi zaměřenými na vzdělávací a lidsko-právní aktivity. Samozřejmostí je také kooperace a jednotná propagace s dílčími projekty společnosti ČvT, například projekt Varianty a kampaně Virus Free Generation nebo Stop dětské práci. Nově se festival věnuje například problematice ochrany životního prostředí, již letos poprvé věnoval celou filmovou sekci.

⁵⁰ Parafraze. LOVICAROVÁ, Lenka. Jeden svět hledá regionální partnery. *Člověk v tísni* [online]. ©2006 Člověk v tísni, o.p.s, č. 2006 [cit. 2012-04-17]. Dostupné z: <http://www.clovekvtsni.cz/index2.php?parent=&sid=&id=360&idArt=478>

Hlavním partnerem této sekce je Hnutí duha, jejíž členové se podílejí na získávání hostů k projekcím a zajištění kvality konkrétních filmů. V loňském roce vedení festivalu oslovila nově například společnost Transparency International a vnesla podnět k vytvoření festivalové sekce dokumentů na téma korupce.⁵¹ Do festivalového okruhu patří také samozřejmě spolupráce s distribučními a propagačními subjekty.

7.3.2.1. Spolupráce festivalu s médii

Středobodem organizací zaměřujících se na kulturu se v posledních letech stává klient. Tomu se snaží přinést maximální užitek a od toho se také odvíjí příjmy a efektivita celé organizace. Každá taková organizace by měla být schopna reflektovat své konkrétní přínosy pro společnost a měla by soustavně hledat cesty ke svým cílovým skupinám. Zvýšení počtů návštěvníků bývá nejčastějším marketingovým cílem kulturních organizací. Takový cíl by měl být vnímán jako součást nadřazenějšího cíle – vývoj smýšlení současných i potenciálních klientů, v kontextu filmového festivalu se jedná o diváckou veřejnost.

Problémem mnohých neziskových projektů bývá často nedostatek zdrojů k realizaci propagace. Také jejich cílové skupiny vyžadují specifický druh komunikace.

Média zajišťují dané společnosti publicitu, která je základem stabilního postavení a v případě festivalu i základem vztahu k početné divácké základně.⁵² Proto organizátoři každoročně vkládají mnoho energie do propagační strategie a mediálních partnerství.

Hlavním mediálním partnerem Jednoho světa je již od jeho založení Česká televize. Dále se na propagaci akce významně podílely nově vzniklé webové speciály, například Speciál na Aktuálně.cz, Speciál na Rádiu Česko a na Radiu 1, ale také pravidelné zprávy dalších významných českých médií, například ČT24 nebo blog časopisu Respekt. Kompletní seznam mediálních ohlasů obsahují webové stránky jednotlivých ročníků.⁵³ O

⁵¹ „Na skladbě filmů se podílely týmy obou společností. Transparency International přinesla podněty ohledně výběru hostů k projekcím a také zajišťovala odborný dohled nad výběrem konkrétních dokumentů.“ KULHÁNKOVÁ, Hana a Lucie MÁŠOVÁ. *Jeden svět 2011* [řízený rozhovor]. Praha, 2011 [cit. 20.4.2011].

⁵² Médii je zde myšleno televizní a rozhlasové vysílání, tiskoviny, billboardy a plakáty, citylighty i další jiné formy reklamy. Zároveň jsou jimi myšleny i fyzické osoby: novináři, jednatelé public relations, tedy především tiskoví mluvčí. Prostřednictvím médií o sobě festival dává vědět také stabilním či potenciálním partnerům a sponzorům, což bývá nezbytnou součástí zajištění existence festivalu i do dalších let.

⁵³ Jeden svět v médiích | Filmový festival Jeden svět 2012. *Filmový festival Jeden svět 2012* [online]. © 2012 Člověk v tísni o.p.s. [cit. 2012-04-17]. Dostupné z: <http://www.jedensvet.cz/2012/jeden-svet-v-mediich>

dění festivalu v regionech během festivalu pravidelně informují Festivalové noviny, Festivalové zprávy nebo Střípky z Jednoho světa.

Stále nabývá na významu také propagace ze stran sociálních sítí. Na internetu působí mimo jiné blogeri z řad novinářů i samotných organizátorů. Webové stránky Jednoho světa jsou každý rok graficky upravovány podle tématu k danému ročníku. Jejich členění však zůstává po celé roky více či méně stejné, což je výhodou, protože se v něm stálí návštěvníci lépe a rychleji orientují. Odkazy na sesterské festivaly Jednoho světa v zahraničí i na jednotlivá spolupracující média v České republice i zahraničí jsou zde velmi přehledně členěny a řazeny do kategorií. Ale souhlasím s doporučením, které ve své bakalářské práci zmiňuje Sandra Vasková: *„Přesto by bylo přínosné, kdyby v příštích letech byl na těchto stránkách umístěn odkaz na seznam všech serverů, na kterých publikovaly jednotlivé regiony. Odkazy na internetové stránky, kde zveřejňovaly své aktuality a jaké skupiny na jakých sociálních sítí zakládaly a podobně.“*⁵⁴

7.3.3. Sesterské festivaly a ozvěny festivalu v zahraničí – festivalový okruh v mezinárodním měřítku

Podstatnou část globálního festivalového okruhu Jednoho světa tvoří členství v mezinárodní síti lidskoprávních festivalů Human Rights Film Network, jejichž aktivitám se věnuji v samostatné stejnojmenné kapitole. Letos také proběhne již šestý ročník sedmidenních ozvěn Jednoho světa v Bruselu. Hlavním tématem jsou stejně jako v České republice Nepokoje a revolta a projekce budou doplněny o panelové debaty s politiky, obránci lidských práv nebo vedoucími představiteli mezinárodní komunity neziskových organizací. Program festivalu se zaměří také na nové české dokumentární filmy.⁵⁵

⁵⁴ VASKOVÁ, Sandra. *Marketingové komunikace festivalu Jeden svět 2010 v ČR*. Ústav marketingových komunikací, 2010. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně.

⁵⁵ Na organizaci festivalu Jeden svět v Bruselu spolupracuje společnost Člověk v tísni s filmovými festivaly Watch Docs (Varšava), Movies that Matter (Haag) a Festival Des Libertés (Brusel), se Stálým zastoupením České republiky při Evropské unii, Českým centrem Brusel, s organizacemi z lidskoprávní sítě Human Rights and Democracy Network a s bruselským Informačním centrem OSN (UNRIC). Projekce se uskuteční v Evropském parlamentu, Bozar Centre for Fine Arts, Goethe Institutu a na Stálém zastoupení ČR. Jeden svět v Bruselu: 14.–23. května 2012 | Filmový festival Jeden svět 2012. *Filmový festival Jeden svět 2012* [online]. © 2012 Člověk v tísni o.p.s. [cit. 2012-04-17]. Dostupné z: <http://www.jedensvet.cz/2012/jeden-svet-v-bruselu>.

Na tvorbě festivalového okruhu se podílí také partnerství s mezinárodními festivaly a distribučními společnostmi. Ráda bych zmínila alespoň ty, které zasahují také do spolupráce s programem Jeden svět na školách. Sem tedy patří zejména: BUSTER - Copenhagen International Film Festival for Children and Youth, International Documentary Film Festival Amsterdam, Oxfam a Hamburg International Short Film.

Nedílnou součástí jeho mezinárodního okruhu také tvoří aktivní pomoc při zakládání lidskoprávních festivalů, zejména v zemích východní Evropy a střední Asie. Začínajícím lidskoprávním festivalům poskytuje zejména rady týkající se filmového programu, mediální a fundraisingové strategie. Nedílnou součástí tvoří pravidelné semináře a setkání, kde si mohou organizátoři vyměnit praktické zkušenosti.⁵⁶

V současnosti existuje v mezinárodním okruhu Jednoho světa 11 sesterských lidskoprávních festivalů.⁵⁷ 4 z těchto 11 sesterských festivalů MFF Jeden svět je aktuálními členy globální sítě lidskoprávních filmových festivalů, HRFN. Jedná se o tyto sesterské festivaly: „Austria, Vienna: This Human World, Bosnia and Herzegovina, Sarajevo: Pravo Ljudski, Hungary, Budapest: Verzio International Human Rights Documentary FF, Poland, Warsaw: Watch Docs. Human Rights in Film IFF.“⁵⁸ Mým úmyslem je zaměřit se na festivaly, především na ty, které jsou členy HRNF, a najít na webových stránkách každého

⁵⁶ Svou zkušenost spolupráce se zahraničními sesterskými festivaly vyjádřila v rámci tiskové konference během festivalu Jeden svět 2012 paní Hana Kulhánková, ředitelka festivalu Jeden svět v Čechách: „*Máme radost, že myšlenka festivalu zaujala aktivní lidi v různých koutech světa. Jejich úspěch dokazuje, že veřejnost má zájem o politických a společenských otázkách přemýšlet v širších souvislostech, než jaké nabízí běžné zpravodajství. Zvláště v případech, kdy je zmanipulované.*“ Sesterské festivaly Jednoho světa | Filmový festival Jeden svět 2012. KULHÁNKOVÁ, Hana. *Filmový festival Jeden svět 2012* [online]. © 2012 Člověk v tísni o.p.s. [cit. 2012-04-17]. Dostupné z: <http://www.jedensvet.cz/2012/sesterske-festivaly>

⁵⁷ V současnosti patří mezi sesterské festivaly Jednoho světa tyto zahraniční projekty: Austria, Vienna: This Human World, Bosnia and Herzegovina, Sarajevo: Pravo Ljudski, Germany, Berlin: One World Berlin, Hungary, Budapest: Verzio International Human Rights Documentary FF, Ireland, Donegal: Guth Gafa Documentary Festival, Jordan, Amman: Karama Human Rights Film Festival, Kyrgyzstan: One World Kyrgyzstan, Poland, Warsaw: Watch Docs. Human Rights in Film IFF, Romania, Bucharest: One World Romania, Slovakia, Bratislava: Jeden svet (One World), South Caucasus Documentary Film Festival of Peace and Human Rights – Nationality: Human.

⁵⁸ Sesterské festivaly Jednoho světa | Filmový festival Jeden svět 2012.: *Filmový festival Jeden svět 2012* [online]. 15. dubna 2012 22:14:09 [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <http://www.jedensvet.cz/2012/sesterske-festivaly> a ze stránky webu HRFN Members of the Human Rights Film Network | Human Rights Film Network. <http://www.humanrightsfilmnetwork.org/> [online]. 15. dubna 2012 20:40:45 [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <http://www.humanrightsfilmnetwork.org/festivals>

z nich informace o nabídce jejich vzdělávacích aktivit, pro školy, ale i pro širokou veřejnost (workshopy, lektoráty, odborné přednášky atd.), popřípadě přímou provázanost s podobným projektem jakým je Jeden svět na školách. A pokusím se charakterizovat výrazné znaky příbuznosti či rozdílnosti přístupu ve srovnání s Jedním světem v České republice. Tomuto tématu se budu věnovat v samostatné kapitole.

8 MARKETINGOVÉ STRATEGIE FESTIVALU

Marketingové strategie festivalu Jeden svět mají zároveň organizačně i metodicky velmi blízko k propagačním strategiím, jaké používají také organizátoři projektu Jeden svět na školách. Nejprve bych ráda obecně shrnula charakter a vývoj těchto strategií na organizaci festivalu a poté popíšu jednotlivé organizační marketingové fáze.⁵⁹

Za 14 let svého působení si festival vypracoval osobitý styl prezentace, která vystihuje jeho podstatu a velmi úzký vztah s diváky. To je dáno nejen tématy promítaných filmů, ale také specifickým rázem propagace počínaje samotným výběrem promítacích prostor, které netvoří jen klasické kinosály a školy, ale loni například starý pivovar, či zaniklý hotel London v Bílině apod. Veškeré aktivity i marketingové komunikace se snaží oslovit všechny složky veřejnosti i své blízké okolí. Proto je festival prioritně zaměřen nejen na seznamování s globálními problémy, ale také na témata regionů a jejich propojení občanského sektoru a festivalu. Regionální dramaturgie ozvěn festivalu jde v souladu s aktuálními tématy místa vzniku, a tak vzniká pestrá síť zrcadlící jednotlivé části republiky prostřednictvím dokumentárních filmů, které jsou hlavními taháky v propagaci a spolu s veřejnými diskuzemi s osobnostmi, sdílením aktuálních informací z oblasti lidských práv, ekologie, politicko-sociálních témat apod. se snaží přispívat k viditelným změnám ve společnosti.

Úspěšnost těchto strategií dokládají mimo jiné statistiky ze závěrečné zprávy letošního ročníku. Celková návštěvnost dosáhla 110 372 osob. V Praze festival přilákal 45 802 diváků a divaček, v regionech 64 570 diváků a divaček. Na festival přijelo 200 akreditovaných českých i zahraničních hostů. Počet akreditovaných novinářů a novinářek z

⁵⁹ K vymezení základních organizačních strategií festivalu jsem použila informace z bakalářské práce Sandry Vaskové: Marketingové komunikace festivalu Jeden svět 2010 v ČR, která se daným tématem zabývá a shrnuje jej v kapitole Organizace festivalu z hlediska marketingu. VASKOVÁ, Sandra: Marketingové komunikace festivalu Jeden svět 2010 v ČR. Bakalářská práce, Fakulta multimediálních komunikací UTB Zlín. Zlín: 2010.

domácích i zahraničních médií čítal jen v Praze 103, v ostatních festivalových městech pak desítky dalších.⁶⁰

Každoročně směřuje propagace také k orientaci na školy, jež mají možnost zapojit se během roku do literárních a výtvarných soutěží, které mají vyhlášení právě během festivalu. Během festivalu přišlo na speciální dopolední projekce pro školy v loňském roce více jak 48 000 žáků, studentů a jejich pedagogů. Letos přišlo na akce pro školy v Praze 11 916 a v regionech 37 474, což je o 1390 více žáků a studentů než minulý rok. Zájem z řad základních i středních škol tedy stále roste. Projekce pro školy a další vzdělávací aktivity jsou organizovány z projektu Jeden svět na školách a budu se jim v této práci věnovat detailněji v následujících kapitolách.

K výrazné orientaci na blízký vztah festivalu s diváky dopomáhá například skutečnost, že právě publikum má možnost veřejným hlasováním zvolit vítěze divácké ceny, hlasovat o nejlepší spot z kategorie NonCom a o nejlepší dokumenty z kategorie televizního speciálu na webu ČT1.

V rámci doprovodných akcí jsou pro širokou veřejnost připravovány vernisáže, koncerty a samozřejmě doprovodné diskuze s hosty, které se mohou v jednotlivých regionech vzájemně odlišovat.

Také letos proběhl program PROMÍTEJ I TY!, nabízející k zapůjčení dokumentární filmy, které zvítězily v diváckém hlasování během festivalu Jeden svět 2011. Témata, kterým se v masových médiích často dostává mizivé, nebo žádné pozornosti, nebo jsou zprostředkována z úzkého úhlu pohledu, se tak tímto prostřednictvím dostanou k širokým vrstvám veřejnosti. Filmy jsou opatřeny doprovodnými materiály a videobonusy, které promítačům usnadní organizaci projekce i následnou debatu s diváky. Příkladem úspěšnosti mimo jiné marketingových strategií programu u veřejnosti můžeme vnímat i to, že se do tohoto projektu zapojilo už více než pět set promítačů, kteří na své projekce přilákali přes dvacet tisíc diváků.

8.1. Způsoby a harmonogram marketingu a propagace Jednoho světa

8.1.1. Předfestivalová organizační fáze

⁶⁰ Závěrečná zpráva 14. ročníku Jeden svět 2012 vytvořená 20. 6. 2012, citováno dne 21. června 2012.

K základním povinnostem organizace ve fázi před začátkem festivalu patří zajištění promítacích prostor, stanovení data festivalu a také zajištění doprovodných akcí, jakými mohou být například koncerty, výstavy nebo debaty. Důležité je také zajištění hostů, ať už domácích či zahraničních, kteří se například profesně či osobně věnují některému z témat promítaných dokumentů. Organizátoři také hledají mediální a marketingové partnery, kteří by jim na lokální úrovni pomohli získat diváky, jejichž základna by měla s každým ročníkem vzrůstat a měla by být tvořena napříč společenským i kulturním spektrem obyvatel. V rámci propagace organizátoři Jednoho světa rozesílají své propagační materiály a pozvánky pro školy v regionu, prostřednictvím kterých zvou na tradiční dopolední představení vymezenými jen pro ně. Nezbytnou nutností, na níž úspěšnost marketingu a propagace závisí, je v této fázi především fundraising a oslovování dárců a sponzorů.

K tomuto účelu organizátoři kromě klasických způsobů propagace formou tištěných propagačních materiálů, bannerů apod. využívají také direct marketing jinak též nazývaný přímý marketing. Řadíme sem například telefonický marketing, zprávy zasílané do emailových schránek, přímé zásilky, ale i online marketing, který je na vzestupu. Všechny vyjmenované pojmy mají společné charakteristiky, a to že jsou neveřejné, bezprostřední a přizpůsobené uživateli. A také to, že sdělení je adresováno, čili zaměřeno na konkrétního příjemce. Lze jej rychle upravit na míru a je interaktivní. Sdělení lze měnit podle zpětných reakcí. Tato forma je vhodná pro cílené aktivity a k budování individuálního vztahu se zákazníkem.

8.1.2. Fáze začátku a průběhu festivalu

Autorka bakalářské práce Marketingové komunikace festivalu Jeden svět 2010 v ČR, Sandra Vasková, kterou si dovolím zde parafrázovat, zobrazuje shrnutí organizační strategie prostřednictvím podnětů získaných metodou analýzy propagačních materiálů a rozhovorů s organizátory festivalu v regionech během 12. ročníku Jednoho světa. Text mi poskytl několik podnětných informací týkajících se prakticky užívaných způsobů propagace festivalu, které zde parafrázuji: Celkově je velmi významné položit dobrý základ pro propagaci v místě organizace festivalu, kam také organizátoři zapojují své složky Public relations, které jsou vždy v pohotovosti a připraveny podávat informace. Do

první fáze z hlediska marketingových komunikací spadá stanovení cílů a rozpracování strategického plánu. Domnívám se, že do této strategie by měly být zařazeny průzkumy organizace v souvislosti s nabídkou projektu a poptávkou publika. Rozsah propagace se stále více odvíjí také od možností rozpočtu organizace. Mezi důležité aktivity dále patří identifikace cílové skupiny a stanovení odpovědného týmu organizace. V případě Jednoho světa na řadu přichází oslovování škol a dokončují se plány v rámci festivalu v regionech. Následuje tvorba rozpočtu a navazování spolupráce s místními institucemi a organizacemi. V této fázi se organizátoři zaměřují na zmíněné důležité marketingové komunikace, například začínají rozpracovávat samotný vizuál a grafiku současného ročníku, rozpracovávají reklamní a PR strategii. V úvodu průběhu samotné akce nastává fáze dokončování a sumarizace. Organizátoři dopracovávají reklamní a PR strategie, doplňují informace na webech a distribuují propagační materiály. Zvláště pak zmíněná mediální a marketingová podpora je před startem festivalu, ale i v jeho průběhu, nejvíce potřebná. „*I ten nejlepší program je bezcenný, když se na něho dívá minimální počet lidí a nezíská si zájem médií.*“⁶¹ Osobní prodej patří mezi nejúčinnější nástroje propagace. U tohoto projektu se jedná zejména o osobní setkání s cílovou skupinou, tedy s účastníky festivalu. Komunikace tváří v tvář je u této akce nevyhnutelná. Pořadatelé se každoročně věnují svým zákazníkům (divákům festivalu) a zajišťují pro ně servis v podobě poskytování informací, prodeje vstupenek, rezervací, vyřizování akreditací a podobně. Marketingovou novinkou letošního 14. ročníku se stal festivalový magazín MAG obsahující rozhovory s režiséry, informacemi k filmům i ze zákulisí festivalu. Jediné číslo o 40 stranách bylo distribuováno zdarma od zahájení festivalu.

Na tyto aktivity spojené s organizací jednotlivých marketingových strategií Jednoho světa navazuje ještě závěrečná fáze uzavírající konkrétní ročník a sumarizující agenda.

8.1.3. Závěrečná fáze

Po ukončení konkrétního ročníku festivalu přichází období zasílání promítaných filmů zpět jejich tvůrcům, distribučním společnostem či rovnou dochází k jejich zapůjčení dalším festivalům a akcím. Vznikají výroční zprávy a další agenda a po uplynutí zhruba třech měsíců se začíná s přípravou nového festivalu.

⁶¹ VASKOVÁ, Sandra: Marketingové komunikace festivalu Jeden svět 2010 v ČR. Bakalářská práce, Fakulta multimediálních komunikací UTB Zlín. Zlín: 2010, s. 38.

8.2. Propagace společnosti Člověk v tísni

Šimon Pánek, ředitel neziskové organizace ČvT, popisuje blíže vznik propagačních kampaní organizace ČvT v rámci řízeného rozhovoru na DVD, které je součástí vzdělávací sady Média a chudoba. Pan ředitel uvádí, že část kampaní vytváří ČvT zcela samostatně bez spolupráce s agenturami. Konkrétní nápad a slogan vznikají přímo v marketingovém týmu, který vytváří následně spoty z našich archivních materiálů. Střih a voiceover zajišťují také členové týmu.⁶² Jak vyplývá z uvedeného zdroje, o většinu propagace se starají sami členové týmu organizace, externí komunikační agentury jsou do tohoto procesu zapojovány pouze v případech, kdy kapacita marketingového týmu organizace nedostačuje splnění požadavků konkrétní kampaně. I v těchto případech se ovšem Člověk v tísni snaží nastavit podmínky výběrového řízení tak, aby korespondovaly podmínkám neziskového režimu, zdůrazňuje pan Pánek a dále podotýká: *„To znamená, že vítěznou reklamní agenturu neplatíme v komerčních cenách, snažíme se je neplatit vůbec a maximálně platíme nějaké externí režijní náklady. Ale vycházíme z toho, že pro neziskové účely by i reklamní agentury měly pracovat v tomto neziskovém režimu jako součást jejich širší profesní odpovědnosti. Pro naše účely je ideální reklama využívající jak obrazu, tak zvuku, tedy především televizní, ale také reklama v rozhlase. Reklamní panely a billboardy se nám příliš neosvědčily, jsou drahé a jejich efekt je příliš pomalý.“*⁶³

V audiovizuálním rozhovoru na DVD v kapitole Kampaně, která je součástí vzdělávací sady Média a chudoba vypovídá ředitelka UNICEF ČR, Pavla Gomba: *„Co se týká sociální reklamy a spotů, je to pořád tak, že známé tváře lidí, kterým lidé důvěřují, a které znají i třeba z úplně jiných oblastí prostřednictvím televize přímo z jejich obývacích pokojů, opravdu fungují.“*⁶⁴ Takovou strategii využívá právě například spot kampaně Česko proti chudobě, organizace ČvT. Zároveň při tvorbě všech spotů a speciálně těch s rozvojovou tematikou organizace dbá na pravdivost všech použitých materiálů. Pro natáčení se zásadně používají reálná místa a přímí účastníci konkrétní humanitární nebo rozvojové pomoci, nikoliv najatí figuranti.

⁶²STRACHOTA, Karel, TEJKALOVÁ, Alice, DVD *Média a chudoba, Kampaně*. Praha: Jeden svět na školách, 2009.

⁶³ tamtéž

⁶⁴ tamtéž

8.3. Mediální partnerství s Českou televizí během festivalu Jeden svět

Česká televize je hlavním mediálním partnerem letošního ročníku MFF Jeden svět a podporuje festival již od samotného vzniku v roce 1999⁶⁵. Česká televize podporuje festival v rámci mediálního partnerství především formou vysílání celostátní spotové kampaně.

Na webovém speciálu ČT se zájemci mohou podívat na výběr toho nejlepšího z kategorie NonComm, která představuje krátké sociální spoty o lidských právech z celého světa, a mohou hlasovat o nejzajímavější z nich.⁶⁶ Speciál nabízí letos podruhé a zdarma ke zhlédnutí t při příležitosti 20 let společnosti Člověk v tísni materiály z historie organizace včetně osmi dokumentárních filmů. Tvůrci snímků, dokumentují práci Člověka v tísni jak v krizových oblastech světa, jako je Etiopie či Afghánistán, tak v České republice. Na stránkách je možné sledovat také tradiční Střípky Jednoho světa. Rozhovory s hosty, ukázky z filmů i pohled do zákulisí festivalu připravuje tým režisérů Ondřeje Provozníka a Martina Duška. Speciál od jeho spuštění 12. 2. do 28. 3. navštívilo 16 053 uživatelů a uživatelék.

Již tradičně nabízí Jeden svět divákům možnost debatovat po projekcích přímo v kinech s odborníky i s filmovými tvůrci. Zahajovací večer, Večer pro nová média, vyhlášení vítězů, ale i vybrané debaty živě přenáší také Česká televize.

Festival podpořil rovněž portál ČT24, který jako v loňském roce přinesl některé související akce v on-line přenosech. Na webu se tak objevil např. přenos z akce Večer pro nová média v divadle Archa. ČT24 je od loňského ročníku také partnerem nové kategorie festivalu, *Nová média mění společnost*, v níž soutěží kampaně využívající moderní technologie. Tento projekt má také na starosti reflexi festivalu na sítích Facebook, Youtube a Twitter. Členem odborné poroty byl výkonný ředitel Nových médií ČT Milan Fridrich.

⁶⁵ Pravidla pro sponzoring v televizi určuje v České republice zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání (č. 231/2001 Sb.).

⁶⁶ *Sociální spoty se snaží vypovídat o vážných tématech tak, aby zároveň nepodporovaly tradiční mediální stereotypy, které bývají spojovány často právě s reportážemi z rozvojových zemí. Spoty se snaží nést „zprávu, poselství“ korespondující s aktuálními potřebami humanitární péče. Tyto principy mediálních strategií jsou shrnuty v metodikách: Být v obraze a Média a chudoba, které byly vytvořeny v rámci projektu Jeden svět na školách.*

Pro ilustraci o návštěvnosti minulého ročníku zde parafrázuji úryvek z výroční zprávy 13. ročníku festivalu. On-line speciál Jednoho světa na webu ČT (3 dokumentární filmy, 25 sociálních spotů z kategorie Non-Comm a záznam 4 panelových debat) navštívilo v průběhu března více než 15 000 uživatelů.⁶⁷

Některé z filmů vznikly v koprodukcí České televize. Loni to bylo devět filmů: Vše pro dobro světa a Nošovic (2010, Režie: Vít Klusák), Ženy SHR (2010, Režie: Martin Dušek, Ondřej Provasník), Tak to vidím já – Amia (2010, Režie: Břetislav Rychlík), Pozemšťané, koho budete volit? (2010, Režie: Linda Jablonská), Katka (2010, Režie: Helena Třeštíková), Evoluce 4 z revoluce – Jan Ruml (2010, Režie: Jan Šikl, Pavel Koutecký), Evoluce 4 z revoluce – Martin Mejstřík (2010, Režie: Jan Šikl, Pavel Koutecký), Drnovické catenaccio aneb Cesta do pravěku ekonomické transformace (Režie: Radim Procházka), Po dlouhé noci den (2011, Režie: Tomáš Kudrna). Letos samostatný speciál na ČT mapuje dvacet let činnosti organizace Člověk v tísni.

Hana Kulhánková, ředitelka festivalu, popisuje specifika smlouvy o spolupráci s Českou televizí, o jejíž obnovování festival každoročně znovu žádá stejně jako o smlouvu na mediální partnerství. Jak zmiňuje paní Kulhánková během našeho rozhovoru⁶⁸, smlouvu například zavazuje festival, že nebude spolupracovat s jinou televizí v České republice. Zároveň se ČT zavazuje odvysílat konkrétní množství reklamních spotů festivalu, které jim společnost dodá. Jejich počet se sice nemění, ale podmínky ano. Třeba v roce 2011 se délka spotů zkrátila z 30 ti na 20 vteřin.⁶⁹

Specifika dílčích aktivit spolupráce se komunikují mimo smlouvu průběžně s jednotlivými redakcemi a redaktory ČT. Například Střípky Jednoho světa vznikají na základě samostatné smlouvy, která se nevztahuje k mediálnímu partnerství. I vzhledem k zaměření festivalu na problematiku lidských práv u nás i ve světě je v současnosti ČT klíčovým mediálním partnerem a podle paní ředitelky je v současnosti také jedinou televizí

⁶⁷ Závěrečná zpráva 13. ročníku Jeden svět 2011 vytvořená 20. 6. 2011, citováno dne 21. dubna 2012.

⁶⁸ Více informací o tomto partnerství obsahuje přepis kvalitativního rozhovoru s ředitelkou festivalu, paní Hanou Kulhánkovou, který je k dispozici v přílohách této práce.

⁶⁹ KULHÁNKOVÁ, Hana a Lucie MÁŠOVÁ. *Jeden svět 2011* [řízený rozhovor]. Praha, 2011 [cit. 20.4.2011].

u nás, kterou toto téma zajímá.

70

⁷⁰ Tamtéž.

9 FINANCOVÁNÍ

9.1. Filmový festival Jeden svět

Mezinárodní filmový festival Jeden svět figuruje dlouhodobě jako nejrozsáhlejší projekt lidskoprávní sekce neziskové organizace Člověk v tísni, o.p.s., která je částečně také zdrojem finančních příspěvků. Dary finanční i věcné jsou do festivalu vkládány obecně za účelem pokrýt náklady a podporovat jeho činnost zahrnující celkovou přípravu a průběh festivalu, technické zázemí, pronajímání prostorů, ale také k zajištění propagace a mnohých dalších nezbytností. Prostředky se získávají odděleně od veřejných i soukromých zdrojů. Fundraising vzdělávacích aktivit, kam se řadí zejména projekce pro školy během festivalu, semináře, debaty, rozhovory a diskuze probíhá samostatně v rámci programu Jeden svět na školách.

Mezi neopomenutelné veřejné zdroje patří samozřejmě granty Vlády ČR, zejména granty Ministerstva kultury ČR a Ministerstva zahraničních věcí ČR, prostředky Úřadu vlády ČR a jiných státních institucí, dotace od spolupracujících agentur, z Evropské unie, finance od ostatních nadačních a neziskových organizací. Dále sem spadají i veřejné a dobrovolné sbírky. Další příjem dostává festival v podobě poplatků za vstupné na jednotlivé placené programy. Tím míníme především finance z prodeje vstupenek a akreditací. Cena služby a produktu se odvíjí především z hlediska nákladů, relativní úrovně ceny, úrovně úlohy ceny při podpoře prodeje i úlohy ceny při snaze o soulad mezi reálnou poptávkou a produkční kapacitou v místě i čase. Nejedná se totiž o produkt komerční organizace. Jednotná cena za vstupenku na jednu projekci činila v letošním 14. ročníku festivalu 80 Kč, což je stejná cena jako v loňském roce. Divácká akreditace umožňující volný vstup do kin Lucerna, Světozor (velký sál), Městská knihovna a Atlas (velký sál). Cena akreditace zůstala také stejná jako v loňském roce tedy 450 Kč.⁷¹ Pro členy a členky Klubu přátel Člověka v tísni připravili organizátoři 13. ročníku akreditaci na festival zdarma. V letošním roce jim byly nabídnuty 3 volné vstupy na projekce.

⁷¹ Na akreditaci je z důvodu omezené kapacity volných vstupů možné vyzvednout pouze tři vstupenky denně, o víkendu čtyři. Pro návštěvníky | Filmový festival Jeden svět 2011. JEDEN SVĚT. *Filmový festival Jeden svět 2011* [online]. 2011 [cit. 2012-06-24]. Dostupné z: <http://www.jedensvet.cz/2011/pro-navstevniky>

Financování 14. ročníku festivalu Jeden svět 2012

Zdroje financování 2012	částka v Kč
Zdroje státního rozpočtu	5 500 000,00
Rozpočty samosprávy (města, obce...)	2 700 000,00
Evropská unie	890 000,00
Sponzoring	1 000 000,00
Ambasády a kulturní instituty	300 000,00
Příjmy ze vstupného / prodej propagačních materiálů	800 000,00
Nadace a nadační fondy	2 000 000,00
CELKEM	13 190 000,00

Distribuce filmů / Promítej i Ty	částka v Kč
Filmová práva, metodika, grafika, nosiče, distribuce, propagace	235 000,00

Propagace, PR	částka v Kč
Vedení PR, web, editace, fotografové ad.	380 000,00
Inzerce v tisku	170 000,00
Přílohy v tisku	370 000,00
TV, rozhlas, internet	85 000,00
Grafické práce	185 000,00
Outdoor propagace	470 000,00
Tisky	940 000,00
Spot a střípky	480 000,00
CELKEM	3 080 000,00

Výše uvedená tabulka obsahující interní informace o rozpočtu aktuálního 14. ročníku Jeden svět by měla posloužit po souhlasu organizátorů jako ilustrace aktuálního stavu příjmů a nutných výdajů. Neměla jsem možnost porovnat údaje s dokumenty z předchozích ročníků, proto v příloze uvádím alespoň přehled celkových rozpočtů festivalu a srovnávám je s počty filmů v programové nabídce a s návštěvností z posledních let festivalu.

9.2. Vzdělávací program Jeden svět na školách

JSNŠ získává finance pro svou činnost podobným způsobem jako festival Jeden svět formou veřejných i soukromých zdrojů od českých i zahraničních dárců. Program dostává pravidelně příspěvky na svou činnost formou pravidelných žádostí o dotace,

zejména z Ministerstva kultury ČR, Ministerstvem zahraničních věcí ČR v rámci Programu zahraniční rozvojové spolupráce a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR, prostředky Úřadu vlády ČR, dotace od spolupracujících agentur a ostatních nadačních a neziskových organizací a Státním fondem České republiky pro podporu a rozvoj české kinematografie a Operačním programem . Ze zahraničí je program spolufinancován mimo jiné programem Evropské unie pro základní práva a občanství a Evropským sociálním fondem v ČR.

Konkrétní informace o rozpočtu vzdělávacích akcí programu Jeden svět na školách souvisejících s organizací festivalu Jeden svět se mi bohužel nepodařilo v souladu s ochranou interních údajů zveřejnit. Z výroční zprávy organizace Člověk v tísni lze získat pro představu alespoň informaci o celkovém rozpočtu programu, tedy nikoli pouze rozpočet školních projekcí, který činil za rok 2011 celkem 13 494 800 Kč, což je o více než 2000 000 Kč méně než v předchozím roce. Tato částka zahrnuje včetně celkové organizace také PR propagaci programu včetně tvorby výukových metodických sad. Metodické sady pro školy jsou také jedním ze zdrojů příjmů projektu.

Ve výroční zprávě organizace za rok 2010 je uveden celkový rozpočet programu, který činil 15 538 000 Kč. Na financování programu se podílely tyto subjekty: „*Evropská komise, Česká národní agentura Mládež, CEE Trust, Státní fond ČR pro podporu a rozvoj české kinematografie, EACEA – The Education, Audiovisual and Culture Executive Agency (Evropská komise), MŠMT ČR, MZV ČR, MO ČR, Nadace rozvoje občanské společnosti a NED – National Endowment for Democracy.*“⁷²

⁷² Výroční zpráva za rok 2010. ČLOVĚK V TÍSNI. *Člověk v tísni* [online]. 2010 [cit. 2012-06-24]. Dostupné z: <http://www.clovekvtsni.cz/download/pdf/351.pdf>

10 JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH

Vzdělávací program Jeden svět na školách zahájil svou činnost v roce 2001, kdy během festivalu Jeden svět ve spolupráci s třiceti neziskovými organizacemi pořádal speciální projekce pro střední školy. Projekt působí tedy již jedenáctým rokem. Díky mnoha početným ohlasům se aktivity postupně rozšířily do dalších patnácti středních škol, na nichž se začaly pravidelně organizované projekce dokumentů používat k výuce aktuálních témat současného světa a novodobé historie. Postupně se připojily další střední školy a na závěr se přidaly také školy základní.

Z těchto důvodů byli organizátoři nuceni změnit celkový koncept programu. Vznikla první audiovizuální vzdělávací sada pro pedagogy základních škol, která obsahovala 34 dokumentárních snímků na VHS, s tématy lidských práv rozdělených do tematických okruhů: Krizové oblasti, Rasismus, Romové a Lidé v pasti. Pro dostatečnou informovanost pedagogů o tématech, kterým se filmy věnovaly, a která byla ve vzdělávání tehdy nová, připravili organizátoři také soubor doprovodných metodických materiálů složených z podrobných synopsí filmů, otázek a odpovědí, rad a doporučení a především aktivit a pracovních listů, jež pomocí interaktivních technik rozvíjely témata filmů. Tento koncept se velmi osvědčil a dodnes tvoří základ většiny materiálů programu. Na podzim 2003 se pro učitele pořádala série prvních seminářů.⁷³

V současnosti jsou do programu začleněni pedagogové z více než 2800 škol, to je téměř každá druhá škola v republice. Každoročně se projekt rozvíjí o nová témata a zájem pedagogů a žáků trvale roste. Zcela novým projektem, který by měl od letošního roku začít fungovat, bude internetový portál Audiovizuální škola.

Komplexnost a systematicčnost vzdělávacího programu Jeden svět na školách, kterou vyzdvihuje mimo jiné například text na internetovém portálu *RVP: Iniciativy ve vzdělávání*, odkazuje k tomu, že si projekt zaslouží pevné místo na českých školách. „Projekt nabízí systematickou metodu vzdělání v oblasti lidských práv, chce vést žáky k aktivnímu vystupování v rámci občanské společnosti a k formování tolerantních postojů. Je

⁷³ http://www.jedensvetnaskolach.cz/test/File/JSnS_10_let.pdf s.7.

vystaven na promítání dokumentárních filmů, které mají v žácích provokovat různé myšlenky a otázky týkající se dané problematiky (porušování lidských práv, otázky rasismu, xenofobie atp.)⁷⁴ a nutí je na ně hledat odpovědi. Program také rozšiřuje sociální, kulturní a historickou gramotnost žáků. Projekt se soustředí na vytváření výukového materiálu obsahující dokumentární filmy, časopis *Link pro studenty*, didaktickou příručku, metodické listy pro učitele atd. Zároveň nabízí školení pedagogů, aby dokázali danou problematiku efektivně zapojit do své výuky.⁷⁵ Metodický portál Rámcového vzdělávacího programu vznikl jako metodická podpora učitelů a k podpoře zavedení rámcových vzdělávacích programů ve školách. Autor článku je zástupcem Výzkumného ústavu pedagogického v Praze.

10.1. Ocenění programu v Čechách a ve světě

Program Jeden svět na školách získal během své realizace již několik prestižních ocenění v oblasti vzdělávání k lidským právům. Za podporu a rozšiřování rozvojového vzdělávání získal v roce 2009 cenu *World Aware Education Award*, kterou uděluje Rada Evropy. V témže roce byl program zařazen do sborníku *Human Rights Education in the School Systems of Europe, Central Asia and North America: A Compendium of Good Practice*, který vydala HREA (Human Rights Education Associates) pod patronátem

⁷⁴ Klíčová témata projektu:

- Lidská práva
- Nedemokratické režimy
- Krizové oblasti
- Rasismus
- Sociální vyloučení
- Moderní československé dějiny
- Rozvojové vzdělávání
- Mediální vzdělávání
- Životní prostředí
- Občanská angažovanost
- Nemoc a handicap
- Stáří
- Šikana, domácí násilí
- Gender
- Homosexualita a queer
- Drogy aj.

⁷⁵ PRAHA, VÚP. Iniciativy ve vzdělávání - Jeden svět na školách. *Metodický portál: Články* [online]. 18. 08. 2006, [cit. 2012-04-17]. Dostupný z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/778/INICIATIVY-VE-VZDELAVANI---JEDEN-SVET-NA-SKOLACH.html>>. ISSN 1802-4785.

OSCE/ODIHR, Rady Evropy, OHCHR a UNESCO. V roce 2008 získal program také Cenu Jaromila Jireše, kterou každoročně uděluje za podporu vzniku a šíření nekomerčních tvůrčích počinů Asociace režisérů a scénáristů (ARAS). Stejné ocenění v kategorii osobností získal ve stejném roce také ředitel programu Karel Strachota. V roce 2006 převzali organizátoři Jednoho světa na školách společně s MFF Jeden svět *Cenu UNESCO* za přínos v oblasti vzdělávání k lidským právům. Připadá mi důležité tu tato ocenění alespoň krátce zmínit jako konkrétní reflexi potvrzující významnost programu nejen v českém kontextu.

10.2. Vzdělávací materiály programu Jeden svět na školách dle cílových skupin⁷⁶

10.2.1. Nabídka pro pedagogy

Pro pedagogy základních a středních škol vznikají výukové audiovizuální sady, metodické příručky: synopse k filmům, otázky & odpovědi, informace o problematice, které se filmy věnují, aktivity a pracovní listy, rady a doporučení k využívání audiovizuálních materiálů ve výuce. Pořádají se pravidelné semináře, na kterých se školí, jak lze s audiovizuálními prostředky pracovat v hodinách a jak je využívat při implementaci školské reformy RVP. Semináře jsou akreditované programem MŠMT České republiky a dosud se jich účastnilo 1500 pedagogů. Ti se mohou také zúčastnit asistence expertních skupin při tvorbě materiálů a výzkumů na školách a pracovat s materiály ke stažení na webu. Pravidelně dostávají měsíční elektronický věstník s aktuálními akcemi projektů. Na webu projektu si své typy a zkušenosti mohou vyměňovat a obohacovat sebe i další pedagogy informacemi v sekci *Příklady dobré praxe*.

10.2.2. Nabídka pro žáky a studenty

Součástí programu je více než 290 dokumentárních filmů a audiovizuálních materiálů na DVD, které v současnosti využívá více jak 2800 českých škol. Studenti středních škol mají možnost zakládat Filmové kluby Jeden svět a podílet se na studentských projektech, nebo literárních, výtvarných a audiovizuálních soutěžích vyhlašovaných pravidelně během roku.

⁷⁶ Podrobné údaje o počtu zapojených škol a projekcích pro školy viz. Příloha III.

Informace o těchto akcích si žáci mohou zjistit každý měsíc v elektronickém věstníku, nebo mohou čerpat z materiálů, které jsou zdarma ke stažení na webu.

10.3. Jeden svět na školách v zahraničí

Program se již několik let realizuje i v zahraničí (na Slovensku, v Polsku, Estonsku, Rumunsku, Švédsku, Německu, v posledních dvou letech také v Libanonu, Kosovu, Bosně a Gruzii). Společně s neziskovými organizacemi z Estonska, Polska a Slovenska vznikl úspěšně zakončený tříletý projekt Watch and Change, který se zabýval globálním rozvojovým vzděláváním za využití dokumentárních filmů. Každá zahraniční partnerská organizace vytváří vlastní výukové materiály, ve kterých zohledňuje vlastní specifické problémy.

Filmové kluby fungují díky několikaleté zahraniční spolupráci v Estonsku, Rumunsku a Polsku, a také na Slovensku.

V roce 2010 se konal již čtvrtý ročník *Mezinárodní školy dokumentárního filmu Jeden svět*. Do zahraničí se minulý rok rozšířil také projekt Příběhy bezpráví. Partnerům na Slovensku, v Polsku, Švédsku a Bulharsku byla poskytnuta sada materiálů zaměřená na období komunistického bezpráví.⁷⁷

Za inovativní přístup k rozvojovému vzdělávání a také úspěšné sdílení know-how se zahraničními partnery získal v roce 2009 projekt Jeden svět na školách cenu World Aware Education Award Rady Evropy.

10.4. Pravidelné akce a aktivity

Do pravidelných aktivit patří projekce pro školy během MFF Jeden svět, projekt Příběhy bezpráví – Měsíc filmu na školách, Mezinárodní škola dokumentárního filmu Jeden svět, Týden filmu pro školy, Studentské volby a sociologická šetření. Těmto akcím se budu mj. věnovat v následujících kapitolách.

⁷⁷ Katalog Jeden svět 2011 - Jeden svět na školách v zahraničí

10.5. Související projekty:

Ojedinelá je, jak již bylo řečeno, spolupráce Jednoho světa na školách s neziskovou společností ČvT, která realizuje vedle tohoto programu řadu dalších vzdělávacích a informačních aktivit. Mezi ně patří následující:

- Jeden svět - mezinárodní filmový festival (<http://www.jedensvet.cz/>)
- Varianty - interkulturní a globální rozvojové vzdělávání (www.varianty.cz)
- Rozvojová spolupráce (www.rozvojovka.cz)
- Podpora sociálně integračních politik a služeb (www.epolis.cz)
- Mezinárodní kampaň "Stop dětské práci - je lepší chodit do školy" (www.stopdetskepraci.cz)
- Mezinárodní kampaň „Virus Free Generation“ (www.virusfreegeneration.cz)⁷⁸

Tyto partnerské projekty vzájemně kooperují ať už při sdílení finančních výzev a grantují, ale také například při poskytování materiálů pro vznik dokumentárních filmů nebo doporučují odborníky z praxe jako hosty lektorátů po filmových projekcích.

Jako významný bonus pro kvalitní realizaci a rozvoj programu vnímám skutečnost, že se na tvorbě materiálů podílí expertní skupina tvořená pedagogy, která mj. zajišťuje praktickou využitelnost nabízených materiálů ve výuce, ale i asistenci jiným školám, které s těmito materiály teprve začínají pracovat. V uplynulých letech byla vybraným školám poskytována dlouhodobá podpora při vytváření ŠVP.

⁷⁸ <http://www.jedensvetnaskolach.cz/index2.php?id=4>

11 PROGRAMOVÁ SKLADBA JEDNOHO SVĚTA NA ŠKOLÁCH

V úvodu bych ráda objasnila, že mým záměrem není obsáhnout všechny projekty programu Jeden svět na školách. Soustředila jsem se primárně na vzdělávací aktivity v kontextu pořádání festivalu Jeden svět. Mám na mysli zejména projekce pro školy. Zajímala mě strategie oslovování škol, podmínky distribuce, strategie výběru filmů a PR programu. Pracovala jsem primárně s materiály z výročních zpráv jednotlivých ročníků festivalu a programu a cenné informace mi poskytli především koordinátoři JSNŠ, vedoucí organizátoři a mediální koordinátoři festivalu a programu.

11.1. Utváření programu a současná kritéria pro výběr filmů

Mnoho filmů končí obecně v archivech spolu s koncem jejich promítání na festivalu, a tak bohužel nemají šanci dále rozšiřovat své publikum. Řada dokumentů Jednoho světa od českých i zahraničních tvůrců je svými náměty, aktuálností tématu či formou snímání určených specifickému okruhu diváků. Mimo jiné z těchto hledisek je způsob distribuce filmů během i po festivalu Jeden svět v některých souvislostech unikátní. Toto tvrzení bych ráda dokázala na příkladech, kterými jsou mimo jiné projekce pro školy během festivalu i celoroční využití dokumentů v programu Jeden svět na školách, nebo veřejný projekt Promítej i ty!

Distribuce filmů probíhá ve dvou hlavních proudech. Filmy promítané školám během festivalu JS ještě nejsou součástí metodických sad programu JSNŠ. Festivalové filmy určené školám procházejí výběrem organizátorů po splnění vymezených tematických kritérií pro dětského či dospívajícího diváka. Na této selekci spolupracují obě zúčastněné strany, tedy zástupci festivalu a projektu. Výhodou této spolupráce je mj. také dělení finančních nákladů za licenční smlouvy a další náklady, ale také „půjčování“ hostů k jednotlivým projekcím. Během zrodu a prvního roku utváření programu se využívalo zejména materiálů z filmového archivu společnosti Člověk v tísni. Témata souvisela se zeměmi, kde ČvT působil. Nyní jsou dokumentární filmy distribuovány buď z velké části z

festivalu Jeden svět, nebo vznikají přímo v produkčním týmu programu. Některé filmy, například animované pro děti nižšího stupně základních škol pocházejí od partnerských filmových festivalů.

Hlavními kritérii pro výběr jsou: důležité téma, didaktické aspekty, délka filmu, filmové kvality, specifický přístup k danému tématu a přitažlivost pro mladé lidi.

Druhou částí distribuce je procesu výběru filmů, které se stanou součástí metodických sad programu. K této selekci jsou oslovováni kromě koordinátorů také pedagogové, organizátoři filmových klubů a studenti partnerských škol, které se postupně mění. U témat, kde je potřeba znát názory přímých účastníků jsou i ti přizýváni pro jejich životní zkušenosti.

Proces selekce má celkem 3 fáze:

- 1) Nashromáždění materiálů a jejich rešerše. Fáze se účastní úzký tým z členů projektu
- 2) Modelové projekce, během nichž vzniká jakýsi předvýběr. Této fáze se již účastní někteří pedagogové, kteří již mají s projektem zkušenost.
- 3) Modelové projekce a diskuze v partnerských školách, po kterých vzniká konečný výběr filmů. Této fáze se účastní již především studenti.

Vzhledem ke skutečnosti, že témata programu již zasahují do všech úrovní vzdělávacího systému, mám na mysli základní, střední odborné, ale i vysoké školy, koordinátoři přirozeně přizpůsobují jednotlivým divákům zdroje výběru filmů. Jedním ze zásadních zdrojů filmů pro základní školy je Mezinárodní filmový festival Amsterdam (www.idfa.nl), který dal vzniknout specializované sekci Doc for Kids.

Čerpá se i z řady dalších zdrojů, kde lze nalézt dokumenty na míru pro mladší diváky, například dánský festival Buster (www.buster.dk), německý festival Shortfilm (www.shortfilm.com), holandský festival KidDocs (www.kiddocs.info), či německý

Domnívám se, že slibný potenciál k rozšíření používání filmového média ve výuce na českých školách, a tedy i používání vzdělávacích materiálů projektu Jeden svět na školách, nabízí zařazení Mediální výchovy a Filmové/Audiovizuální výchovy do Rámcového vzdělávacího programu MŠMT. Zařazení těchto programů do výuky je přínosné nejen pro žáky a studenty, u nichž by mělo vést ke zvýšení jejich mediální gramotnosti, ale je přínosné také pro budoucí absolventy studijních oborů filmová studia a filmová věda.

Druhou důležitou změnou je opatření ministra školství, mládeže a tělovýchovy Josefa Dobeše ze srpna 2010, kterým se změnil Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Opatření deklaruje, že se do Rámcového vzdělávacího programu základního vzdělávání do části 5.10 Doplňující vzdělávací obory vkládá jako část 5.10.4 nový doplňující vzdělávací obor s názvem Filmová/Audiovizuální výchova. Opatření nabylo platnosti 1. září 2010.⁸⁰

11.2. Jednotlivé typy filmové distribuce v programu Jeden svět na školách

Distribuce a autorská práva filmů do projektu se řídí specifickými pravidly nekomerčního užití se zaměřením na vzdělávání. Hlavním distributorem zahraničních filmů projektu je společnost MEDIA Desk.^{81 82} O podporu společnosti projekt žádá v rámci pravidelně předkládaných žádostí v programu Finanční podpora evropského

⁷⁹ Setting up a human rights film festival. A handbook for festival organizers including case studies of prominent human rights events. SOUČKOVÁ, **Ludmila**, s. 106. People in need 2009. ISBN: 978-80-86961-64-4.

⁸⁰ Dokument MŠMT nabývající platnost od 1. září 2010, je k nahlédnutí v příloze.

⁸¹ Úvod | MEDIA Desk [online]. © 2008 MEDIA Desk Česká republika [cit. 2012-04-16]. Dostupné z: <http://www.mediadeskcz.eu/cz/>

⁸² MEDIA Desk Česká republika je národní zastoupení programu Evropské unie MEDIA. Hlavním úkolem MEDIA Desk je poskytovat a aktivně šířit informace o možnostech finančních podpor nabízených v systémech financování programu MEDIA a pomáhat všem zájemcům o tyto podpory tak, aby byli při jejich získávání co nejúspěšnější. Stejně jako předchozí programy se nový program zaměřuje na podporu činností ve fázi přípravy audiovizuální výroby (vzdělávání, vývoj) a následující po ní (distribuce, propagace). Kromě festivalu Jeden svět spolupracuje MEDIA Desk v České republice také například s MFDF Jihlava a dalšími projekty. Co je Media | MEDIA Desk. MEDIA Desk [online]. © 2008 MEDIA Desk Česká republika [cit. 2012-04-16]. Dostupné z: <http://www.mediadeskcz.eu/cz/co-je-media/33>

audiovizuálního průmyslu.⁸³ Podle zveřejněných informací na webu společnosti lze pro vzdělávací projekty získat dotaci až 60 % celkového rozpočtu na projekt.⁸⁴

Specifika distribuce filmů do programu jsem konzultovala s mediální koordinátorkou programu, paní Markétou Ševčíkovou a s koordinátorkou pro distribuci, paní Hedvikou Wünschovou. V případě JSNŠ fungují obecně takřka totožná pravidla jako pro distribuci filmů festivalu JS a řada filmů, které jsou aktuálně součástí metodických sad programu, pocházejí přímo z JS. Vzdělávací program samostatně vyjednává podmínky distribuce zpravidla jen při nákupu filmů z externích filmových festivalů. Podmínky licenčních smluv jako například počet kopií, poplatky či doba zapůjčení nejsou jednotné. Odvíjejí se jednotlivě až na základě dohody s konkrétními distribučními společnostmi. Nebo v případech, kdy si film produkuje sám režisér, probíhá uzavírání smlouvy přímo s ním. Koordinátorky programu mi zdůrazňovaly především skutečnost, že prioritou pro výběr filmů jsou témata filmů jako takových a jejich společenský přesah, ať už se jedná o dokumenty profesionální či amatérské. Proto program neuzavírá dlouhodobé smlouvy s konkrétní distribuční společností.

Dokumenty, které jsou již zařazeny do programu, se distribuují do škol na časově omezenou dobu v rámci jednotlivých projektů dle specificky vymezených kritérií.

Filmy do programu filmových klubů jsou distribuovány zcela zdarma formou krátkodobé výpůjčky a k dispozici jsou zpravidla 3-4 kopie. Program poskytuje partnerským školám pouze kolekce filmů doprovázející metodické sady spolu s příručkami k trvalému užívání za jednotnou finanční úhradu. K některým z nich se pedagogové zavazují k účasti na metodických seminářích, ale zpravidla záleží na jejich svobodném přístupu.

⁸³ „Program MEDIA patří k řadě podpůrných programů Evropské unie. Byl založen v roce 1991 a je zaměřen na zvyšování konkurenceschopnosti a oběhu evropských děl na mezinárodním audiovizuálním trhu. Od roku 1991 je program implementován v rámci 5 až 7letých období. Současný program MEDIA 2007 byl zahájen 1. ledna 2007 a potrvá do konce roku 2013. Rozpočet programu MEDIA 2007 na roky 2007 – 2013 činí 755 milionů EUR. Provoz kanceláře MEDIA Desk Česká republika financuje Ministerstvo kultury a Evropská komise.“ Co je Media | MEDIA Desk. MEDIA Desk [online]. © 2008 MEDIA Desk Česká republika [cit. 2012-04-16]. Dostupné z: <http://www.mediadeskcz.eu/cz/co-je-media/33>

⁸⁴ Informace o konkrétním financování programu se mi bohužel nepodařilo získat, avšak v kapitole zabývající se financováním uvedu alespoň celkovou částku rozpočtu programu za loňský rok.

Filmy do programu *Promítej i ty!* jsou vybírány na základě diváckého hlasování během festivalu Jeden svět. Jsou také nabízeny ke krátkodobému zapůjčení zcela zdarma a může je promítat opravdu kdokoliv, kdekoliv a pro jakékoliv obecenstvo. Festival si od této na české poměry dosud alternativní distribuce filmů slibuje, že se mu podaří motivovat své věrné diváky k aktivnímu přístupu v šíření aktuálních společenských témat, o nichž dokumenty pojednávají. Promítači hradí pouze poštovné (doporučeně) při odesílání vypůjčených filmů zpět na adresu projektu.

Poslední část materiálů, které jsou bez poplatku distribuovány v rámci projektu, tvoří "DVD - TO NEJLEPŠÍ Z JEDNOHO SVĚTA NA ŠKOLÁCH". Organizátoři jej vytvořili při příležitosti loňského desátého výročí programu Jeden svět na školách. Je určeno pro učitele základních a středních škol a pedagogických fakult VŠ a obsahuje dokumentární filmy, sociální spoty, metodiky a aktivity do vyučování či rady a doporučení k využívání audiovizuálních materiálů.

12 PROPAGACE PROGRAMU V MÉDIÍCH

Projekt vytváří každoročně množství tištěných propagačních materiálů týkajících se jednotlivých dlouhodobých i nově vzniklých vzdělávacích projektů. Většina materiálů vzniká samostatně v týmu programu a jsou opatřeny charakteristickou značkou školního sešitu s logem programu. Některé materiály poskytuje organizace Člověk v tísni a další propojení se nachází v oblastech partnerství s festivalem Jeden svět, zejména v rámci projekcí pro školy. Interní informace o jednotlivých položkách financování a tedy i dokumenty týkající se PR programu mi organizátoři nepovolili zveřejnit, proto se k nim v práci nemohu podrobněji vyjádřit. Informace jsem tedy čerpala z výročních zpráv organizace Člověk v tísni a z tiskových zpráv zveřejněných na webových portálech programu JSNŠ a festivalu JS.

12.1. Mediální partnerství programu

V úvodu bych chtěla upozornit na to, že mediální partnerství, o nichž se zmiňuji, zpravidla fungují celoročně a nesoustředí se zpravidla na jedinou z aktivit programu JSNŠ, ale většinou propagují všechny jeho hlavní aktivity. Ačkoliv jsem se snažila najít příklad mediálního partnerství orientovaného primárně na propagaci projekcí pro školy během festivalu JS, z dostupných zdrojů vyplynulo, že takové mediální partnerství program JSNŠ dosud neuzavřel. Právě v případě projekcí pro školy se na spolupráci s médii finančně i metodicky podílí zejména mediální sekce festivalu. Formy této propagace popisují dále v tomto textu.

Z tištěných médií zůstává významným mediálním partnerem dlouhodobě Týdeník Respekt, který mj. pravidelně od roku 2002 podporuje Literární soutěže pro studenty středních škol. MF Dnes projekt podporuje formou speciálních příloh věnujících se například projektu Příběhy bezpráví nebo vzniku nových vzdělávacích metodik pro učitele.⁸⁵

⁸⁵ Příloha MF Dnes vydaná 18. 2. 2011 se celá zabývala projekty a materiály Jednoho světa na školách a vzdělávání dokumentárním filmem.

Velmi důležitým mediálním partnerem je dlouhodobě Česká televize. Ta spolupracuje s projektem již od samotného vzniku. Jednotlivé projekty jsou například prezentovány formou pravidelného zpravodajství ve vysílání ČT24. Mimořádného ohlasu se dostalo například novince roku 2010, kterou se stal pilotní projekt Studentské volby. V loňském roce se dostalo zvýšené pozornosti novince v podobě série regionálních debat studentů s místními politiky. V rozmezí října a listopadu, tedy před začátkem projektu Příběhy bezpráví - Měsíc dokumentárního filmu jsou podobným způsobem anoncovány aktivity tohoto projektu. Webový portál nabízí rozhovory s koordinátory i samotnými tvůrci, ale také s pedagogy a studenty, kteří jsou v projektu zapojeni. Ředitel projektu, Karel Strachota, odpovídal na otázky veřejnosti online v chatu s osobností. Chatu se účastnil také Lukáš Příbyl, autor a režisér unikátního dokumentárního cyklu Zapomenuté transporty, který měl na festivale Jeden svět 2009 světovou premiéru. Diváci ČT mají možnost přehrát si některé dokumentární filmy či rozhovory také v internetovém portálu. Mimořádný ohlas měla akce během výročí sametové revoluce a pádu totalitního režimu v Československu. Podobným způsobem je v době konání festivalu Jeden svět na pomezí března a dubna každoročně prezentován projekt Jeden svět dětem. Paralelně jsou v dětských pořadech vysílání ČT1 vyhlašovány literární a výtvarné soutěže pro žáky základních škol.

Nově využívanou a velmi efektivní formou prezentace aktivit projektu jsou nová média, tedy sociální sítě: Facebook, Twitter, Youtube ad. O těchto druzích propagace se zmiňuji v kapitole o propagaci festivalu Jeden svět. Efektivita této formy prezentace spočívá především ve snadném přístupu k co nejširšímu spektru aktuálního dění, ale také má potenciál výrazného rozšíření festivalového okruhu otevřeností masové veřejnosti. Z tuzemských partnerských webových portálů podporujících aktivity festivalu zde zmíním ještě alespoň portál Institutu dokumentárního filmu, vůdčího organizátora projektu East Doc Platform.

Od konce roku 2012 by měl do této skupiny patřit také nově vytvořený projekt s pracovním názvem Audiovizuální škola.

13 DÍLČÍ PROJEKTY PROGRAMU JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH

V úvodu této kapitoly jsem představila stěžejní projekty vzdělávacího programu Jeden svět na školách prostřednictvím ročního harmonogramu jejich realizace, tedy projekty krátkodobé i projekty s celoroční působností, vymezila jsem jejich tematického zaměření a cílové skupiny. U každého projektu představuji partnery, kteří se zasloužili o jeho realizaci a počty zapojených škol.

13.1. Příběhy bezpráví

Od roku 2005 se organizuje vždy v listopadu projekt Příběhy bezpráví. Jeho cílem je přiblížit žákům českých škol prostřednictvím projekcí filmů a následných debat s pamětníky či historiky období komunistického Československa. „Často z médií, ale i ze škol zaznívá, že tato témata naší novodobé historie mladé lidi nezajímá. Nedávné podrobné šetření mezi studenty však potvrdilo pravý opak. Více jak čtyři pětiny dotazovaných studentů odpovědělo, že ano.“⁸⁶ Tematicky se filmy zaostřují zejména na zločiny 50. a 60. let, jaro 68, sovětskou vojenskou intervenci, následnou normalizaci a sametovou revoluci roku 1989. Tyto události naší novodobé historie bývají přítom v současných učebnicích často vykresleny zjednodušeně, či na ně ve výuce není dostatek prostoru, nebo dosud chyběly vhodné metodiky, podle nichž by pedagogové mohli o těchto událostech učit. Ve výuce se žáci tedy zpravidla dostávají k tématu konce druhé světové války a končí před událostmi kolem roku 1948. O to unikátněji tento projekt vystupuje v českém vzdělávacím prostoru.⁸⁷

Snímky od renomovaných českých režisérů přibližují důležité okamžiky naší moderní historie a přinášejí svědectví konkrétních lidí. Filmy obsahují komentáře

⁸⁶ STRACHOTA, Karel. Příběhy bezpráví, 21.11. 2010, i-vislání, Česká televize.

⁸⁷ O podobný projekt se pokusil také Ústav pro studium totalitních režimů. Podrobná rešerše je k nalezení v časopise Dějiny a současnost – Londýnské 20. století, 2/2010 v článku K problémům výuky soudobých dějin.

historiků, rady a doporučení, otázky a odpovědi a pestrou nabídku aktivit pracujících často s dobovými a archivními materiály. Připadá mi vhodné na tomto místě uvést alespoň jeden z ohlasů, který přináší reflexi z pohledu profesionální tvůrkyně dokumentů, Heleny Třeštíkové, která se projektu účastnila: „... společnost uspořádala mezi pedagogy anketu o vhodnosti použití dokumentů ve výuce moderních českých dějin. Hodnocení bylo od „velmi vhodné“ (rovná se 1) po „naprosto nevhodné“ (rovná se 5). Odpovědělo 252 pedagogů základních a středních škol a učilišť a statistické vyhodnocení bylo 2,4. A tak si vážím nadšení lidí, kteří projekt navzdory všem potížím organizují, i učitelů, kteří věří filmovému dokumentu. Dodávají tak práci nás filmových dokumentaristů další smysl.“⁸⁸

Projekt Příběhy bezpráví - měsíc filmu na školách je anoncován každoročně před začátkem festivalu do všech českých škol, formou e-mailu nebo telefonicky. Filmy během projekcí projektu jsou školám distribuovány zdarma, pouze tištěné metodické materiály škola hradí ze svých zdrojů. Sada je každoročně doplňována a letos je v ní již 52 dokumentárních a 3 hrané filmy. Do pátého ročníku Příběhů bezpráví se v roce 2010 zapojilo 728 škol. Doprovodně k promítaným filmům vznikly speciální publikace a metodiky pro pedagogy – Příběhy bezpráví – Z vězeňských spisů a Příběhy bezpráví – Mýty o socialistických dějinách. Publikace distribuuje také distribuční síť Kosmas. Projekt je doporučen v Metodickém pokynu MŠMT k výuce dějin 20. století.⁸⁹

Projekt doprovází řada aktivit, z nichž bych jmenovala zejména výstavy. Například výstava Příběhy bezpráví – Cesta ke svobodě, která se proběhla na Václavském náměstí roku 2008, mapovala nejrůznější formy odporu proti komunistickému režimu v Československu v období 1948 – 1989. Hodí se vyzdvihnout, že všechny výstavy byly koncipovány jako putovní a jsou zapůjčovány školám, ale i jednotlivým městům.

Projekt vznikl s finanční podporou a dlouhodobou spoluprací těchto subjektů: GŘ pro vzdělávání a kulturu v Programu „Evropa pro občany“, Státní fond pro podporu a rozvoj české kinematografie, Národní archiv, Národní filmový ústav a Česká televize.

⁸⁸ Jeden svět na školách, projekt Příběhy bezpráví, katalog filmů o československých dějinách.

⁸⁹ www.pribehybezpravi.cz

13.2. Dějiny, film a lidská práva

Dějiny, film a lidská práva - Dokumentárním filmem ke vzdělávání o lidských právech je vzdělávací projekt probíhající pod hlavičkou MFF Jeden svět. Jeho cílem je zpřístupnit lidsko-právní dokumentární filmy vysokoškolským studentům, rozšířit jejich využívání ve vzdělávání a současně přispět k reflexi problematiky porušování lidských práv v historické perspektivě. Projekt pomohl v průběhu let 2009 a 2010 rozběhnout semináře na téma lidských práv na osmi českých vysokých školách. Semináře by postupně měly být nastálo zařazeny do studijních plánů vysokých škol. Kolekce obsahuje v současnosti 31 dokumentárních filmů. Projekt podpořili: ČvT, MFF Jeden svět 2011 a Stiftung EVZ.

13.3. Studentské volby 2010

Jednou z mnoha aktivit projektu Kdo jiný? jsou Studentské volby, které vyvolaly mimořádný zájem médií i veřejnosti. Hlavní myšlenkou je přiblížit studentům demokratické principy, seznámit je s volebním systémem ČR, iniciovat debatu o společenských tématech a zvýšit účast prvovoličů. Do projektu se zapojilo v roce 2010 celkem 135 středních škol. Projektu se dostalo celostátního mediálního ohlasu z řad politiků, krajů i široké veřejnosti. Články jsou k dispozici v archivu na webu programu Jeden svět na školách.

13.4. Projekce pro školy během festivalu Jeden svět

V průběhu mezinárodního festivalu dokumentárních filmů Jeden svět bývají tradičně organizovány speciální projekce pro školy. Součástí každé projekce je beseda s hostem. Také mimopražské školy mají možnost navštívit projekce v kinech ve všech 40 festivalových městech. O možnosti účasti na projekcích jsou školy v jednotlivých městech informovány elektronicky, letákem, telefonicky nebo osobně. Mimopražské školy mohou také samy oslovit příslušné regionální koordinátory. Na internetovém portálu projektu měly školy možnost shlédnout aktuální seznam filmů, které jsou součástí letošní nabídky filmů pro školy. Z nich mohly vybírat nejvhodnější projekci pro žáky a studenty.

„Kategorie Jeden svět dětem obsahuje filmy pro žáky základních škol (8 - 16 let), které jsou rozděleny do tří cca hodinových bloků. U projekcí je uveden doporučený věk diváků a snímky budou opatřeny českým dabingem, nebo českými titulky. Nově je u každé projekce uveden seznam průřezových témat, pro která se dá projekce použít. Jsou uváděny v následujících zkratkách: OSV - Osobnostní a sociální výchova, VDO -Výchova demokratického občana, VMEGS - Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, MKV - Multikulturní výchova, EV - Environmentální výchova, MV - Mediální výchova.“⁹⁰

Filmy pro vyšší ročníky základních škol a pro střední školy tvoří kategorii Jeden svět pro studenty. Filmy jsou opatřeny českými titulky a u každého titulu je rovněž uveden doporučený věk diváka.⁹¹ „Nově je u každého filmu uveden seznam průřezových témat, pro která se dá daný snímek použít. Jsou uváděny v následujících zkratkách: OSV - Osobnostní a sociální výchova, VDO -Výchova demokratického občana, VMEGS - Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, MKV - Multikulturní výchova, EV - Environmentální výchova, MV - Mediální výchova.“

Specialitou programu je mimo jiné to, že po každé projekci pro školy bez výjimky následuje diskuze s hostem, u starších žáků a studentů s odborníkem na dané téma, který uvede žáky a studenty hlouběji do dané problematiky a zprostředkuje jim odpovědi na případné dotazy.

Na závěr školního roku mají učitelé možnost vzít své žáky na některou z projekcí Týdne dokumentárního filmu pro školy.

Projekt školních projekcí během festivalu podpořili: fondy Evropské unie, Ministerstvo zahraničních věcí v rámci Programu zahraniční rozvojové spolupráce, GŘ pro vzdělávání a kulturu v Programu „Evropa pro občany“, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo kultury, Vysoká škola ekonomie a managementu, Státní fond pro podporu a rozvoj české kinematografie, město Praha, Media – Europe Loves Cinema a Česká televize.

⁹⁰ Jeden svět na školách. *Jeden svět na školách* [online]. © 2011 Člověk v tísni, o. p. s. [cit. 2012-04-17]. Dostupné z: <http://www.jedensvetnaskolach.cz/index2.php?id=415>

⁹¹ tamtéž

13.5. Filmové kluby Jednoho světa

Filmové kluby Jednoho světa existují jako součást projektu Jeden svět na školách od roku 2003. Jeho hlavní koordinátoři spolupracují s jednotlivými kluby po celé České republice a jsou jim k dispozici pro spolupráci s celkovou organizací, propagací a praktickými radami. Koordinátoři jednotlivých klubů musí být aktivní středoškolští studenti. Projekce si zajišťují sami včetně výběru hostů přednášející z oblastí promítaných témat, ať už prostřednictvím hostů festivalu, či osobní vazbou k některému z nich. Studenti mají na starost také organizaci doprovodných aktivit (ochutnávky tradičních jídel, výstavy apod.), na některých školách nejsou výjimkou ani několikadenní filmové festivaly. Dobře zvolenou propagací se studenti snaží posilovat spolupráci s regionálními mediálními partnery (regionálními periodiky, rozhlasem, televizí apod.) a neustále udržovat a rozšiřovat okruh diváků, především z řad studentů. Po každé projekci koordinátoři zpracovávají jednoduchou zprávu o tématu projekce, zvoleném filmu, počtu účastníků atd. a tu následně odesílají vedení v Praze. Hlavní správci Filmových klubů se na ně snaží delegovat většinu povinností, na druhou stranu jim zprostředkovávají potřebnou pomoc.

Studenti mohou upozornit na svou činnost jednotnými propagačními materiály, které jim jsou distribuovány z vedení projektu spolu s novými filmy:

- plakáty, katalogy filmů v podobě skládacího plakátu
- trička a placky
- samolepky
- informace na webu Filmových klubů
- informace a propagace na Facebooku, Youtube, webech projektu atd.

Ústřední publikací je také časopis Link vydávaný pod záštitou projektu Jeden svět na školách. Zde bývají prezentovány články od jednotlivých klubů i jejich webové odkazy. Díky tomu se o činnosti stávajících klubů dovědí studenti škol, na kterých již filmový klub funguje, případně se tak podnítl zájem i u dalších studentů, kteří by mohli založit kluby nové nebo se do již vzniklých mohli zapojit.

Počet klubů i členů se průběžně mění. Závisí to na jejich aktivitě a kvalitě spolupráce. Ačkoliv filmové kluby Jednoho světa působí na většině škol celoročně, tvoří

také letos nedílnou součástí festivalu. Jejich prostřednictvím Jeden svět nejen rozvíjí svou činnost, ale také propagaci a přímou reflexi efektivitu u divácké veřejnosti.

Filmové kluby Jeden svět jsou provozovány i v zahraničí, a to na Slovensku, v Polsku, Estonsku a Rumunsku. Důležitou součástí klubových aktivit jsou pravidelná setkávání jak českých, tak i zahraničních organizátorů.

Projekt podpořil grant z Islandu, Lichtenštejska a Norska v rámci Finančního mechanismu EHP a Norského finančního mechanismu prostřednictvím Nadace rozvoje občanské společnosti. Dále projekt podpořil Program „Mládež v akci“ – GŘ pro vzdělávání a kulturu a Lesy České republiky, s.p., Česká národní agentura Mládež, Grant Trust for Civil Society in Central and Eastern Europe, Nadace rozvoje občanské společnosti, Norway Grants a EEA Grants.

13.6. Mezinárodní filmová škola Jeden svět

Od roku 2007 Jeden svět na školách každoročně pořádá Mezinárodní školu dokumentárního filmu Jeden svět, která je určena pro organizátory filmových klubů. Stěžejními aktivitami Mezinárodní školy jsou workshopy zaměřené na tvorbu krátkých dokumentárních filmů, při kterých žáci získávají řadu dovedností z filmové oblasti – učí se, jak získat materiál pro dokumenty, zásady dokumentární tvorby, analýzu a zpracování filmového materiálu, pracují se zvukem, hudbou a titulky. Mimo workshopů se žáci účastní modelových projekcí a diskusí s filmovými tvůrci. Aktivitou určenou žákům SŠ a ZŠ je také projekt Kdo jiný?, který motivuje mladé lidi k aktivní občanské angažovanosti a zapojení do veřejného dění formou žákovských týmových projektů. V roce 2009 probíhala pilotní fáze tohoto projektu, do níž se zapojilo 57 týmů. Každý z nich se zaměřil na problém, který by chtěl ve svém okolí nebo na globální úrovni změnit. Výsledkem byly akce v podobě benefičních koncertů, sbírek, informačních webových stránek, filmových projekcí, festivalů aj.

Pro žáky ZŠ a SŠ bývají pravidelně připravovány soutěže a týmové projekty. Literární soutěž, kterou podporuje pravidelně od roku 2002 týdeník Respekt, je určena

žákům středních škol. Výtvarná soutěž se zaměřuje především na mladší žáky základních škol. Na webových stránkách programu jsou umístěny synopse všech filmů a prezentace všech nabízených materiálů.

Všem do programu zapojeným pedagogům je každý měsíc zasílán elektronický věstník s aktuálními informacemi (např. termíny seminářů, nabídky nových materiálů). Součástí projektů jsou i rozsáhlá sociologická šetření zaměřená na cílové skupiny žáků a pedagogů.

13.7. Audiovizuální škola

Novinkou projektu, která by měla vyjít v platnost během roku 2012, bude spuštění internetového portálu pracovně nazývaného Audiovizuální škola. Podle Karla Strachoty, ředitele programu Jeden svět na školách vznikne díky projektu prostor pro sdílení filmů doposud distribuovaných pouze na DVD, ty budou nyní na tomto webu ke stažení v několika formátech. Vedle toho zde učitelé najdou například celé výukové lekce k různým tématům. Tyto skutečnosti pomohou rozšířit materiály do širšího okruhu uživatelů. Projekt bude v českém prostředí zcela ojedinělý. Po pilotní fázi, která bude zdarma, budou materiály zpoplatněny. Ovšem podmínky by měly být nastaveny příznivě všem školám.

V této kapitole bylo mým záměrem nejen obecné představení jednotlivých projektů, ale prostřednictvím nich zejména zobrazit široký záběr aktuálních témat, která jsou zpracována způsobem umožňujícím žákům a studentům využít jejich přesah v každodenním životě. Mám na mysli zejména metodické sady vyučující témata mediální výchovy, jimiž se zabývám v samostatné kapitole. Zajímaly mě metody propagace projektu na školách i rozdílné programové nabídky ve všech úrovních vzdělávání. Některé ze zmíněných projektů jsem si jako student střední školy vyzkoušela osobně, například Měsíc Příběhů bezpráví, Filmové kluby nebo Mezinárodní školu dokumentárního filmu. Mohu říci, že mi zmíněné zkušenosti pomohly porozumět tématu lidských práv, funkci médií a tvorbě mediálních sdělení v širším kontextu.

14 VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY SESTERSKÝCH FILMOVÝCH FESTIVALŮ

V následující kapitole se zaměřím na sesterské festivaly Jednoho světa v zahraničí, ty, které jsou členy mezinárodní sítě lidskoprávních filmových festivalů, HRFN, a to proto, že se tímto členstvím zavázaly dodržovat stejné zásady, metody a cíle svých aktivit, které přináší také festivalu Jeden svět. Pokusím se z dostupných informačních zdrojů (zejména z webů jednotlivých festivalů) popsat nabídku vzdělávacích aktivit každého z nich a rozdíly v přístupu či spektru nabízených aktivit pro různé cílové skupiny oproti zakládajícímu festivalu One World Prague. Hledala jsem vzdělávací programy podobného typu a zaměření, jaké má program Jeden svět na školách. V ohnisku mého zájmu jsou tyto filmové festivaly: „Austria, Vienna: This Human World, Bosnia and Herzegovina, Sarajevo: Pravo Ljudski, Hungary, Budapest: Verzio International Human Rights Documentary FF, Poland, Warsaw: Watch Docs. Human Rights in Film IFF.“⁹²

14.1. This human world International Human Rights Film Festival⁹³

Tento rakouský neziskový sesterský festival Jednoho světa sídlící ve Vídni je realizován od roku 2008 ve spolupráci s Ludwig Boltzmann Institute of Human Rights. Festival vznikl jako první svého druhu na území Rakouska a za dobu své existence promítl publiku přes 400 filmů. Letošní 5. ročník se uskuteční 10. prosince, kdy se během 11 dnů představí publiku v prostorách pěti kinosálů více než 80 dokumentárních, hraných a krátkých filmů s tématem lidských práv. Mnoho z nich se rakouským divákům představí v premiérové projekci. Filmy oceňují celkem tři poroty. Kromě té složené z filmových

⁹² Sesterské festivaly Jednoho světa | Filmový festival Jeden svět 2012: *Filmový festival Jeden svět 2012* [online]. 15. dubna 2012 22:14:09 [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <http://www.jedensvet.cz/2012/sesterske-festivaly> a ze stránky webu HRFN Members of the Human Rights Film Network | Human Rights Film Network. <http://www.humanrightsfilmnetwork.org/> [online]. 15. dubna 2012 20:40:45 [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <http://www.humanrightsfilmnetwork.org/festivals>

⁹³ This human world - Home. *This human world* [online]. © this human world 2008-2011 [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: <http://www.thishumanworld.at/jart/prj3/thw/main.jart?rel=en&content-id=1225437569208&reserve-mode=active>

profesionálů působí během festivalu ještě porota složená z divácké veřejnosti a studentská porota oceňující krátké filmy.⁹⁴ Organizátoři zdůrazňují zacílení svých aktivit na vzdělávání v oblasti lidských práv všech skupin společnosti bez ohledu na věk či sociální status. To dokládá například skutečnost, že po projekcích následují pravidelné lektoráty nebo panelové diskuze s odborníky na dané téma, probíhají workshopy pro širokou veřejnost. Silný důraz je kladen zejména na vzdělávání studentů a mladých lidí. Stejně jako Jeden svět i This human world pořádá během festivalu speciální projekce pro školy. Festival vytvořil ve spolupráci s mezinárodní organizací UNESCO soutěžní sekci Student Short Film Competition neboli sekci studentských krátkých filmů, v níž mohou prezentovat své krátké filmy s tématem lidských práv žáci a studenti ze všech škol a regionů země. Soutěž určená primárně studentům středních škol a univerzit vznikla v roce 2009 a nejprve působila jen na území Vídně. Od roku 2011 jsou již organizovány celostátní přehlídky dokumentů i animovaných filmů vzniklých ve spolupráci s partnerskými institucemi, školami, univerzitami i neziskovými organizacemi.

Festival udržuje například partnerství s rakouskou přehlídkou nových médií YOUKI⁹⁵, International Youth Media Festival, zaměřenou na fanoušky tohoto fenoménu z řad široké veřejnosti, ale i na pedagogy mediální výchovy či filmové profesionály. Druhým významným partnerem je německý lidskoprávní festival, který je rovněž členem mezinárodní sítě HRFN, Nuremberg International Human Rights Film Festival⁹⁶. This human world nemá, bohužel, v nabídce přidružený program zabývající se primárně spoluprací se školami, ani přímo samostatnou sekci filmů pro děti a mládež. Avšak v jubilejní publikaci Jednoho světa na školách se mi podařilo najít zmínku o zahraniční spolupráci s Rakouskem, respektive o spolupráci s místními neziskovými organizacemi a školami, která by měla trvat od roku 2008, kdy se uskutečnil první ročník Jednoho světa na školách v zahraničí. V rámci této spolupráce, o které se zmíním také v souvislosti se sesterským festivalem Jeden svět ve Varšavě, vznikají po vzoru českého vzdělávacího programu vzdělávací sady, které využívají studenti a pedagogové v rakouských školách.

⁹⁴ This human world - About this human world. *This human world* [online]. © this human world 2008-2011 [cit. 2012-04-21] [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: <http://www.thishumanworld.at/jart/prj3/thw/main.jart?rel=en&content-id=1288878763203&reserve-mode=active>

⁹⁵ YOUKI - Internationales Jugend Medien Festival [online]. © 2010 YOUKI - Internationales Jugend Medien Festi [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: <http://www.youki.at/index.php?m=92&l=en>

⁹⁶ *Filmfestival der Menschenrechte* [online]. © 2011 Filmfestival der Menschenrechte [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: <http://www.filmfestival-der-menschenrechte.de/en/topmenu/home-en.html>

14.2. Human Rights Film Festival PRAVO LJUDSKI⁹⁷

Je festivalem filmů o lidských právech se sídlem v Sarajevu, hlavním městě Bosny a Hercegoviny. Za dobu svého pětiletého působení od roku 2006 promítl veřejnosti přes 100 filmů, hraných, animovaných i dokumentů z různých částí světa. Rovněž spolupracuje s partnerskými institucemi, školami, univerzitami i neziskovými organizacemi. Osvěty festivalu probíhají kromě Sarajeva v dalších 3 městech.

Součástí programu je v současnosti kategorie filmů zaměřená speciálně na děti a mladé lidi, zejména na studenty středních škol. Tyto filmy náleží do kategorie *The ZUMIRAJ PRAVA / ZOOM RIGHTS* a spolu s projekcemi filmů a doprovodných exhibicí ztvárňujících téma lidských práv různými uměleckými prostředky, zejména fotografií, se snaží podporovat v mladých lidech vnímavost a kreativitu jako paralelní výstupy vzdělávací činnosti. *„Since then, ZOOM RIGHTS / ZUMIRAJ PRAVA have developed into a separate youth program within PRAVO LJUDSKI festival with an outreach component. ZOOM RIGHTS immediately after the Festival kicks off throughout Bosnia and Herzegovina, thus bringing youth human rights docs and workshops to youth all over the territory of Bosnia and Herzegovina.“*⁹⁸

Ročník 2011 promítl v této kategorii celkem 10 filmů. Témata nabízejí pohledy do dětských světů napříč zeměmi světa. Seznamují diváky například s využíváním dětské práce v ukrajinských dolech, s násilím na dětech nebo se životem se vzácným zdravotním hendikapem. Stopáž většiny filmů v této kategorii je vhodná i pro projekce během školní výuky avšak informace o tom, zda podobné projekce probíhají i nezávisle na trvání festivalu, webové stránky neobsahují. Bohužel, festivalové filmy v této kategorii nejsou opatřeny informací o doporučeném věku dětských diváků, ani nejsou rozděleny na mladší a starší školní věk. Webové stránky festivaly také neobsahují informace o harmonogramu,

⁹⁷ *Pravo Ljudski Human Rights Film Festival* [online]. © 2011. PRAVO LJUDSKI [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: http://www.pravoljudski.org/index.php?option=com_content&task=view&id=184&lang=english

⁹⁸ *ZOOM RIGHTS / ZUMIRAJ PRAVA* se vyvinuly do samostatného programu pro mládež. Bezprostředně po festivalu odstartuje v celé Bosně a Hercegovině série projekcí, seminářů a debat na témata dokumentů a lidských práv v projektu *ZOOM RIGHTS* pro děti a mládež na celém území Bosny a Hercegoviny.

o celkovém počtu projekcí pro školy ani o návštěvnosti, ani podrobnější výstupy o dalších vzdělávacích aktivitách.

14.3. Verzio International Human Rights Documentary Film Festival ⁹⁹

Loňský ročník navštívilo téměř 4000 návštěvníků. 60 převážně dokumentárních filmů bylo oceněno Porotou vedení festivalu a Diváckou porotou. Jednotlivé ročníky charakterizuje jednotné téma, které loni představovala transformace. Zahajovacím filmem byl dokument *Our School*, sledující změny přístupu k segregaci romských dětí do romských škol. Jednotlivé kategorie minulého ročníku nabídly publiku například pohled do globálních ekonomických témat či genderové transformace společnosti v kategorii Mezinárodní panorama, sekce Maďarský dokument nabízela filmy zachycující sociálně-politické mezníky země. Retrospektiva Transformace v programu byla věnována české dokumentaristce, Heleně Třeštíkové.

Studentům a mladým lidem, ale i pedagogům se věnuje sekce Student Verzio¹⁰⁰ zaměřená na vzdělávání dokumentárním filmem. Loňský ročník se zaměřil na filmy týkající se témat společenské interakce, životního prostředí, ale i vlivu rozvoje nových sociálních sítí a médií. Organizátoři oslovují školy v rámci tradičních školních festivalových projekcí. 5 vybraných filmů bylo promítáno zdarma během speciálních ranních projekcí a následných diskuzí s hosty. V předchozím ročníku se sekce zabývala například tématem dětských manželství, dětské práce či možnostmi vzdělávání v některých arabských zemích. Na webové stránce festivalu se bohužel nepíše nic o podobných aktivitách, které by se pořádaly pravidelně i po skončení jednotlivých ročníků festivalu. Student Verzio bohužel zatím nefunguje jako samostatný vzdělávací program, ale myslím, že potenciál ke vzniku takového programu tu je.

⁹⁹ *V.E.R.Z.I.O Film Festival* [online]. 10. 4. 2011 [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: <http://www.verzio.org/2011/>

¹⁰⁰ Student Verzio. *V.E.R.Z.I.O Film Festival* [online]. 10. 4. 2012 [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: <http://www.verzio.org/2011/student/index.html>

14.4. WATCH DOCS. Human Rights in Film¹⁰¹

Tento polský filmový festival se sídlem ve Varšavě patří mezi nejstarší a největší lidskoprávní festivaly na světě, minulý ročník přesáhl návštěvností 70 000 diváků a divaček. Watch Docs. sdružuje také filmové profesionály, žurnalisty, politiky a neziskové organizace a instituce. Pod jménem Watch Docs. existuje od roku 2006 a probíhá deset dnů v prosinci. Na jeho založení se podílely tyto subjekty: Helsinský výbor pro lidská práva, Varšavské centrum současného umění Ujazdowski Castle, Sociální institut filmu, který pomohl s programovou nabídkou dokumentárních filmů ze střední a východní Evropy. Porota složená z filmových profesionálů i členů neziskových organizací, jejíž členkou je mj. ředitelka Jednoho světa v České republice, Hana Kulhánková, uděluje každoročně filmu, který se zasloužil o ochranu a zviditelnění tématu lidských práv, cenu Marka Nowicki, spoluzakladatele a dlouholetého ředitele Helsinského výboru v Polsku. Od roku 2003 funguje díky spolupráci partnerů také Traveling Film Festival WATCH DOCS. Human Rights In Film, což je obdoba festivalu v regionech, který organizuje Jeden svět. Regionální partneři si tvoří vlastní program projekcí a debat z aktuálního repertoáru ročníku. Na letošní festival je již přihlášeno 40 regionů. Zmínila bych ještě například sérii "Walk the Dog Watch", která dává varšavskému publiku příležitost vidět divácky nejoblíbenější dokumenty v historii festivalu ve vybraných kulturních zařízeních a podnicích po celý rok a rozšiřuje tak divácký okruh mezi širší veřejnost. Mediální podporu zajišťuje festivalu například pravidelný speciál v polské televizi.¹⁰²

„V roce 2010 vznikly ve spolupráci s Varšavským Sociálním institutem filmu, Helsinským výborem se zastoupením v Polsku a jako součást občanské iniciativy vládního programu fondu Ministerstva práce a sociální politiky první univerzitní Watch Docs knihovny. Filmotéka, která v současnosti čítá přes 40 titulů, nabízí celoročně vybrané filmy z minulých festivalů zejména studentům středních a vysokých škol po celém Polsku. V rámci projektu probíhají také školení pedagogů a to v oblastech právních a politických věd, žurnalistiky a společenských věd a novodobé historie. Všechny filmy jsou opatřeny stručným titulkem a seznamem klíčových slov, která usnadňují pedagogům výběr pro

¹⁰¹ *WatchDocs Festival* [online]. © 2012 WatchDocs Festival Wykonanie creativemice. [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: <http://watchdocs.pl/en/>

¹⁰² Watch Docs - TokFm. *TokFm* [online]. 13-12-2011 [cit. 2012-04-22]. Dostupné z: <http://www.tokfm.pl/Tokfm/0,110500,8735638.html>

plánované činnosti. Organizátoři projektu plánují navýšení počtu zúčastněných univerzit na dvanáct. Některé z varšavských vysokých škol také začaly provozovat WATCH DOCS školní filmové kluby.¹⁰³ „Vzdělávací činnost Watch Docs se promítá také v pravidelném zapůjčování archivních kopií filmů, se souhlasem držitelů autorských práv, nejrůznějším organizacím, jakými jsou festivaly, filmoví žurnalisté, diskusní pořady, filmové kluby, akademické konference a sympozia organizátorů, univerzity, školy, nevládní organizace, zastupitelské úřady, státní instituce a samosprávy, a zástupci vedení festivalu také poskytují posudky k diplomovým pracím.“¹⁰⁴

V červnu 2011 proběhl první zkušební ročník projektu Festival WATCH DOCS ve školách. Žáci a pedagogové střední školy Thaddeus Czackiego shlédli v rozmezí tří dnů devět filmů z posledního ročníku festivalu, po projekcích následovaly panelové diskuze s pozvanými řečníky, novináři a odborníky a účastnili se workshopu - " Antidiskriminace v praxi".¹⁰⁵ Festival byl *realizován* s podporou Evropské unie programu "Mládež v akci".

Watch Docks. ve školách neprobíhá jako součást školní výuky po celý rok a o jiných celoročních aktivitách propojujících festival se školami se organizátoři přímo na webu festivalu nezmiňují. Avšak v jubilejní příručce shrnující deset let působení programu Jeden svět na školách¹⁰⁶ se mi podařilo najít informaci o zahraničních partnerských organizacích, kterým český vzdělávací program od roku 2008 předává své know-how a mezi nimi je také obdoba českého Jednoho světa na školách působícího právě v Polsku.¹⁰⁷ Po vzoru českého modelu vznikají také v Polsku audiovizuální sady, konají se školení učitelů a funguje mezinárodní síť Studentských filmových klubů Jeden svět na školách.

14.5. Závěrečné shrnutí

¹⁰³ WatchDocs Festival | EDUCATION. *WatchDocs Festival* [online]. © 2012 WatchDocs Festival [cit. 2012-04-22]. Dostupné z: <http://watchdocs.pl/en/edukacja/>

¹⁰⁴ tamtéž

¹⁰⁵ Program festivalu by měl být dostupný na webu www.watchdocs.pl/szkola, který je momentálně bohužel v rekonstrukci.

¹⁰⁶ KAREL, Strachota. *Jeden svět na školách desátým rokem*. Praha: Jeden svět na školách, 2011.

¹⁰⁷ Do společných projektů se zapojili také pedagogové a žáci ze Slovenska, Estonska, Švédsko, Rumunska, Bulharska, Kosova, Bosny, Gruzie, Rakouska nebo Libanonu. Tamtéž.

Spolupráce českého programu Jeden svět na školách s partnerskými organizacemi je založena především na předávání zkušeností v používání dokumentárních filmů ve vzdělávání v tématech lidských práv. Každá zahraniční partnerská organizace vytváří vlastní výukové materiály, v nichž zohledňuje místní specifické problémy. Fenomén festivalů s humanitními lidskoprávními tématy stále nabývá na síle spolu s vývojem občanské společnosti zejména v zemích bývalého východního bloku, kde byl tento vývoj vlivem poválečného geopolitického rozčlenění Evropy po desetiletí potlačován komunistickým režimem. Filmaři, v jejichž rodné zemi dosud funguje totalitní systém vlády, mají díky formám takzvané alternativní distribuce v rámci mezinárodního festivalového okruhu lepší podmínky produkovat své filmy a tedy i propagovat ideje v nich obsažené, do okolních zemí. Filmoví profesionálové mají příležitost migrovat mezi jednotlivými festivaly a získávat tak cenné praktické zkušenosti, ale i finanční prostředky pro svou tvorbu. Jako dobrý příklad podpory vzdělávání studentů spatřuji například to, že koordinátoři filmových klubů se mohou již od roku 2007 účastnit Mezinárodní školy dokumentárního filmu. Během této akce dostávají studenti příležitost k získání praktických zkušeností od filmových profesionálů a k prezentaci vlastní produkce. Spolupráce s festivalem Jeden svět podle mého názoru zase zapojeným subjektům pomáhá jako zdroj programové nabídky či důležitých kontaktů a metodiky. Efektivita této spolupráce je patrná mj. ze stále se rozrůstající sítě těchto partnerství a každoročně expandujícím okruhu divácké veřejnosti, který jen v České republice pravidelně přesahuje sto tisíc diváků a divaček.

15 REŠERŠE METODICKÝCH SAD PROJEKTU

Do této kapitoly jsem záměrně vybrala tři hlavní projektové sady obsahující vzdělávací metodické příručky a audiovizuální materiály ve formě dokumentárních filmů na DVD, na nichž se podíleli organizátoři projektu Jeden svět na školách spolu s externí skupinou pedagogů.

Pokusím se nastínit, jak jsou tyto materiály formálně a obsahově koncipovány a užívány v rámci průřezových témat na základních a středních školách.

15.1. Metodická příručka Média a chudoba

Metodická příručka Média a chudoba reaguje na školskou reformu zařazující do výuky na českých školách řadu nových témat, mezi něž patří mimo jiné mediální výchova. Příručka je určena pro střední školy a podílel se na ní kolektiv autorů s editorkou Ludmilou Součkovou. Projekt navazuje na vzdělávací sadu Být v obraze z roku 2007, která se věnuje základům mediálního vzdělávání. Sada Média a chudoba propojuje oblast médií s rozvojovými tématy, která jsou jedněmi z nejzatíženějších, co se týče mediálních stereotypů a je možné na nich dobře pochopit některé aspekty fungování médií. Tématem byla během 11. ročníku MFF Jeden svět 2009 věnována celá samostatná panelová diskuze *Média a snižování chudoby: Výzvy a příležitosti* s mezinárodní účastí. Tématem rozvojového žurnalismu se podrobněji věnovala například také Alice Tejkalová ve své bakalářské práci *Proč právě média a chudoba?*¹⁰⁸. Příručka *Média a chudoba* se skládá z teoretické části, (viz úvody jednotlivých kapitol a část Otázky a odpovědi, týkající se konkrétních témat) a praktické části, která zahrnuje aktivity s žáky a studenty a pracovní listy. Pedagog by měl materiály, primárně filmový dokument, využít k prohloubení daného tématu a k rozvíjení komunikačních schopností během diskuze se studenty.

Pět samostatných tematických kapitol zahrnuje tyto oblasti: *Rozvojový žurnalismus, Reportéři, Využití a zneužití médií, Média a islám a Kampaně*. Součástí této sady jsou

¹⁰⁸ TEJKALOVÁ, Alice. Proč právě média a chudoba?. In *Média a chudoba*. 1. vyd. Praha : ČvT, 2010, s. 13-18. ISBN 978-80-86961-89-7.

DVD se sedmi filmy a jednou multimediální lekcí.¹⁰⁹ Filmy doplňují témata o příklady z mediální praxe, díky nimž mohou studenti porozumět lépe tomu, jak jsou utvářeny mechanismy přenosu informací v různých druzích médií, v čem se liší přístup k přenosu informací jednotlivých státních zřízení a v čem jsou patrné změny těchto mechanismů v období míru oproti válečnému stavu. Kritéria a hodnoty, jaké by měl splňovat zpravodajský žurnalismus, jemuž se věnuje první kapitola, objasňuje multimediální lekce *Válka vs. tsunami*. Kapitola Média a islám reprezentuje dokument *Al – Džazíra – jiný úhel pohledu* a *Proklaté karikatury*. Problematice válečného reportérství se věnují dokumenty *Čečenská ukolébavka* a *Válečný fotograf*. Filmy *Barma VJ* a *Proč zabili své sousedy*, se zabývají zneužitím médií za účelem propagandy v nedemokratických společnostech. A kapitola Kampaně zastupuje snímek *Kampaně: Média a chudoba*, vytvořený speciálně pro tuto sadu.

15.1.1. Shrnutí

Pochopení jiných kultur, schopnost komunikace s nimi a posilování demokratických principů vládnutí bude pro přežití v dalších desetiletích nejdůležitější. Studenti se dozvědí, jakou roli hraje ve zpracování informací v nesvobodných politických režimech například vztah k elitním národům a zemím, zeměpisná či kulturní blízkost i geopolitické zájmy země, ve které noviny vycházejí nebo se zprávy vysílají.¹¹⁰ Mediální vzdělávání pomáhá pochopit roli médií ve společnosti a pomáhá odhalit celkový úhel pohledu sdělení i motivace jeho zveřejnění. Mediální gramotnost studentům umožňuje kriticky hodnotit mediální sdělení a klást si otázky, nebýt tak pouhým pasivním příjemcem informací.

Aktivita rozvíjí analytické myšlení. Ačkoliv filmy vyvolávají mnohdy neobyčejně silné emoce, zejména záběry z válkou zasažených území. Styl zobrazování takových scén se například ve zpravodajství z arabského světa ve filmu *Al – Džazíra – jiný úhel pohledu* dle míry naturalismu značně liší od zobrazování ve zpravodajství americkém. Dokumenty přináší výpovědi konkrétních novinářů, válečných reportérů, ale také například

¹⁰⁹ STRACHOTA, Karel, SOUČKOVÁ, Ludmila a kol.: *Média a chudoba*. Praha: Jeden svět na školách: 1. vydání, 2010, s.5. ISBN: 978-80-86961-89-7.

¹¹⁰ STRACHOTA, Karel, SOUČKOVÁ, Ludmila a kol.: *Média a chudoba*. Praha: Jeden svět na školách: 1. vydání, 2010, s. 13. ISBN: 978-80-86961-89-7.

humanitárních pracovníků nebo lékařů, díky tomu se divákovi dostane větší možnost pro vytvoření postoje ke konkrétní problematice. Oceňuji také, že materiály obsahují pohledy ze zákulisí konkrétních médií, jejichž prostřednictvím se dovídáme více o kritériích, podle nichž jsou médií vybírána konkrétní témata a způsob, jakým jsou zpracovávána a předkládána divákům.

Metodika a celková struktura příručky umožňuje široké využití i pro pedagogy bez předchozích zkušeností s výukou mediální výchovy. Základ všech aktivit leží ve využití audiovizuálních materiálů na dvd, ať už jednotlivých ukázek, nebo vybraných částí dokumentárních filmů a umožňuje jejich realizaci v čase běžné vyučovací hodiny. Popisy konkrétních cvičení obsahují seznam potřebných pomůcek, odhadovanou délku, pracovní listy a přílohy, postup, cíle a reflexi, k níž by měla skupina studentů s pedagogem v čele směřovat. Tyto materiály jsou metodickým a informačním základem otevírajícím prostor pro svobodný přístup pedagoga, zejména během diskuze k jednotlivým tématům. K prohloubení odborných znalostí problematiky médií nabízí příručka také rejstřík pojmů vycházející ze slovníčku, publikovaném v sadě Být v obraze ovšem rozšířený o řadu užitečných hesel. V závěru publikace jsou nabízeny seznamy odborné literatury a odkazy na internetové stránky věnující se každé tematické kapitole samostatně.

15.2. Průřezová témata prostřednictvím dokumentárního filmu/ ZŠ

Průřezová témata, v nichž lze uplatnit metody vyučování dokumentárním filmem, se týkají především předmětů: osobnostní a sociální výchova, výchova demokratického občana, výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, multikulturní výchova, environmentální výchova, environmentální výchova a mediální výchova. Sadu v rámci projektu Jeden svět na školách tvoří kromě metodiky 24 dokumentů na dvd, které pokrývají všechna průřezová témata RVP ZV. *Během realizování programu na základních a středních školách se potvrdil ohromný didaktický potenciál dokumentárních filmů k oslovení žáků a studentů. Na rozdíl od strohého výkladu či přednášky zprostředkovává dokument formou konkrétních lidských příběhů kontakt se současným světem a s jeho aktuálními problémy. Dokumentární film tak představuje názorný prostředek zprostředkovávající současné „audiovizuální generaci“ žáků a studentů potřebné informace i silný emocionální zážitek, rozvíjí jejich osobnost a pozitivně působí na*

formování jejich postojů. Zpracování všech průřezových témat začíná jejich jednotlivou charakteristikou a končí obecnými cíly vzdělávání, klíčovými kompetencemi a očekávanými výstupy pro jednotlivé vzdělávací obory. Přínosy průřezových témat jsou rozděleny na oblast vědomostí, dovedností, schopností a na oblast postojů a hodnot.¹¹¹

15.2.1. Shrnutí

V souladu s legislativou se nabízí tři možnosti, jak program realizovat (samostatný předmět, integrace do předmětů či projekt), rozhodnutí je necháno na vedení každé školy. Metodika projektu se zabývá představením kladů i záporů všech tří zmiňovaných možností.

Autoři upozorňují, že hlavní úkol realizace programu spočívá především na pedagogovi, který právě prostřednictvím možností dokumentárního filmu dané téma zobecňuje, analyzuje jeho obsah, pojmenovává a reflektuje viděné skutečnosti. *Film podněcuje žáky k tvořivému myšlení a logickému uvažování, snadněji pak vyjadřují své názory a reflektují své pocity, rozvíjí schopnost spolupráce. Smyslem a cílem vzdělávání je předat tyto klíčové kompetence všem žákům a studentům¹¹²* Zejména v předmětu Mediální výchova má využití dokumentu zásadní vliv na porozumění kontextům fungování současné informační společnosti, práci novinářů a fungování médií a typům mediálních strategií v jednotlivých demokratických a totalitních režimech.

Každou kapitolu předznamenává konkrétní dokumentární film, vyčlenění průřezového tématu, vzdělávacího oboru, doporučení vhodné věkové kategorie žáků a téma aktivity pracovních listů. Prohloubení znalostí z daného tématu a reflexi konkrétního filmu se v každé kapitole zabývá část *otázky a odpovědi*.

15.3. Být v obraze – mediální vzdělávání s využitím audiovizuálních prostředků

¹¹¹ STRACHOTA, Karel, SOUČKOVÁ, Ludmila a kol.: Průřezová témata prostřednictvím dokumentárního filmu/ ZŠ, (4. vydání) Jeden svět na školách, 2010, s.11-13. ISBN: 978-80-86961-97-2.

¹¹² Tamtéž.

Sada Být v obraze obsahuje DVD s tematickými dokumentárními filmy a metodickou příručku. Textová část obsahuje 15 lekcí, audiovizuální část tvoří sedm filmů na DVD. Příručku doplňuje mediální slovníček a rejstřík pojmů, literatura a odkazy, například na organizace, které se danými tématy profesně zabývají a na jejichž internetových stránkách lze získat doplňující informace. Úvod každé lekce tvoří anotace filmu nebo ukázky, které tvoří tematický základ k jedné či více doprovodným aktivitám. Nedílnou součástí je vyčlenění vazby na klíčové okruhy a vzdělávací obory. Ke každé aktivitě jsou přiřazeny podrobné popisy doporučené věkové hranice žáků, pro něž je aktivita určená, délka realizace, seznam pomůcek, cíle, postup, reflexe, k níž by se mělo dojít prostřednictvím diskuze a pracovní listy. Mediální výchovu lze jako průřezové téma začlenit do výuky třemi způsoby: jako samostatný předmět, projekt, či jako součást více oborů.

15.3.1. Shrnutí:

17 klíčových okruhů přehledně mapuje dějiny médií, novinářskou etiku, strukturu filmového průmyslu, internet, politiku a média, zábavu a média, či základní principy vytváření televizního zpravodajství.

Mezi výchozí cíle spadá porozumění fungování reklamy, zrovna jako jednotlivým typům zpravodajství, například tomu, jak se liší mediální zobrazování násilí, či zneužití médií ve prospěch propagandy. Důležitými pilíři tématu je část textu týkající se etiky novináře a podstata mediální gramotnosti. Cílem metodiky je posílit ve studentech kritické myšlení, schopnost sebevyjádření, vizuální komunikace, vyvolat zamyšlení nad významem informací a celoživotního vzdělávání. Publikace tedy posiluje schopnosti, které jsou pro občanství v demokratických zemích nezbytné.

V loňském roce připravilo Centrum dětských a vzdělávacích pořadů ve spolupráci s Českou televizí v rámci projektu také televizní vzdělávací cyklus Být v obraze. Aktuálně je pořad připravován pro vysílání. Obsahově by se měl věnovat podrobně jednotlivým tématům metodiky ovšem formou možností audiovizuálního média. Na prvním díle věnovaném novinám se podíleli například herci divadla Vosto5. Na stránkách pořadu bude divákům a čtenářům k dispozici část věnovaná informačním zdrojům a literatuře k prohloubení tématu. V odkazu *kabinet* nebude chybět teoretické shrnutí základních termínů vybízející k analytickému přemýšlení a odkazy k hledání odpovědí na konkrétní

dotazy. *Historické okénko* shrnuje mezní body ve vývoji dané problematiky. *Mediální lahůdka* (pro pokročilé) obsahuje výňatky textů významných tvůrců. Na závěr stránky obsahují *slovníček* odborných pojmů a sekci *diskuze*, nabízející prostor k výměně názorů, dotazů a vlastních zkušeností.

16 ZÁVĚR

Na závěr své bakalářské práce bych chtěla shrnout informace a poznatky, které se mi v průběhu psaní textu podařilo získat z předložených informačních zdrojů. Metodou případové studie představuji nejprve jednotlivé oblasti podílející se na organizaci Mezinárodního filmového festivalu o lidských právech Jeden svět a jeho expanzi na globální mapě filmových festivalů. Mým záměrem v této práci bylo představit partnerský program Jeden svět na školách v kontextu společných aktivit vzdělávání dokumentárním filmem. Prostřednictvím jeho jednotlivých projektů jsem se snažila doložit význam a udržitelnost tohoto programu ve vzdělávání žáků, studentů, ale také pedagogů na základních, středních a nově také vysokých školách. Myslím, že pravdivost tohoto tvrzení program již prokázal během své desetileté existence ve vzdělávacím systému každoročně se rozšiřující nabídkou svých aktivit. Výjimečný přístup spatřuji mimo jiné v tom, že programová nabídka Jednoho světa na školách reaguje na nejnovější změny rámcového vzdělávacího programu zařazením vzdělávacích materiálů do aktuálních průřezových témat. Jmenovala bych za všechny alespoň téma Mediální výchova. Dílčí aktivity programu mají potenciál ovlivňovat změny přístupu k lidským právům a reflexi široké veřejnosti v Čechách i v zahraničí. Toto tvrzení bychom mohli doložit například tím, že podle programových statistik je do projektu v současnosti zapojeno více než 2900 škol a školních projekcí během festivalu se již účastnilo přes 243 583 žáků, studentů a pedagogů. Ze získaných statistických dat programu jasně vychází, že zájem škol o spolupráci s JSNŠ každým rokem stoupá. Metody vzdělávání dokumentárním filmem jsou, domnívám se, v českém prostředí mimo kontext Jednoho světa na školách stále unikátní. Domnívám se, že v kontextu všudypřítomného tlaku médií je zvýšení mediální gramotnosti nejen současné studující generace více než žádoucí.

Vzhledem k nehmotnému charakteru služeb a produktů v kontextu filmového festivalu, se jejich cena obecně stává významným ukazatelem kvality. Filmy samy o sobě, jakkoliv zprostředkovávají originálním způsobem důležitá společenská témata, nejsou jedinou komoditou, která může tuto kvalitu poskytnout širší divácké veřejnosti. V kontextu s interními údaji společnosti týkajícími se rozpočtu aktuálního 14. ročníku, které se mi podařilo získat a zároveň s údaji o návštěvnosti festivalu z posledních let, jež jsou

k nahlédnutí jako příloha této práce, se ukazuje, že vzrůstající množství získaných finančních prostředků rozpočtu jednotlivých ročníků JS korespondovalo s navyšující se nabídkou promítaných filmů a návštěvností diváků z řad žáků a studentů v rámci projekcí pro školy i zástupců široké veřejnosti. Přírozeně se nabízí interpretace, podle níž bychom mohli spatřit vliv na růst diváckého okruhu a zrovna tak počty zapojených škol a institucí v lepších finančních možnostech PR a marketingových propagací festivalu Jeden svět a stejně tak programu Jeden svět na školách. Za námět dalšího výzkumu by jistě stálo vytvoření studie zabývající se úlohou, jakou v tomto procesu hrají dílčí ekonomické subjekty podléající se na organizaci festivalu v regionech.

Cenné informace o organizaci filmových festivalů, které jsou pevnou součástí evropské kulturní tradice, mi poskytla odborná literatura, která je součástí přiloženého seznamu a zejména osobní rozhovory s vedoucími členy obou organizačních týmů. O významech tohoto fenoménu, například potenciálu tzv. alternativní distribuce či specializovaných festivalech zaměřených na konkrétní skupiny diváků jsem se zamýšlela v kontextu organizačních, marketingových a distribučních strategií festivalu Jeden svět. K tématu organizace jsem přistupovala v rámci jeho působnosti na mapě globálního festivalového okruhu prostřednictvím členství v mezinárodní síti lidskoprávních festivalů, HRFN. Podařilo se mi zjistit, že právě toto partnerství poskytlo Jednomu světu dostatečnou podporu k tomu, že se stal spoluzakladatelem dalších 11 sesterských festivalů zaměřených na filmy s tématem lidských práv po celé Evropě. Důležitou částí této práce pro mě bylo zpracovávání přístupu sesterských festivalů, které jsou také členy sítě HRFN, k nabídce jejich vzdělávacích aktivit a projektů. Během vyhledávání potřebných materiálů jsem měla možnost získat důležité poznatky o specifikách programování lidskoprávních festivalů. Každý z vybraných festivalů nabízel ve svém programu panelové diskuze, lektoráty či besedy s hostem po filmové projekci pro veřejnost. Podařilo se mi zjistit, že například Sarajevský festival Pravo Ljudski má v programové nabídce samostatnou sekci dokumentů o lidských právech zaměřenou přímo na děti a mládež s názvem Zoom Rights. Avšak mimo období festivalu aktivity zaměřené na spolupráci se školami zanikají. Obecně mě překvapila skutečnost, že podobně organizovaný vzdělávací program, jakým je Jeden svět na školách, není přidružen k žádnému ze zmíněných festivalů. Nejpříbuzněji však vnímám polský festival Watch Docs, jeden z nejstarších lidskoprávních festivalů na světě probíhající v dalších téměř 40 regionech země. Festival se silně orientuje na vzdělávání

zejména studentů, což dokazuje od roku 2010 například vznik filmoték v rámci univerzit a také stále narůstající počet filmových klubů Jeden svět, které organizují stejně jako v České republice sami studenti. Český program poskytuje zahraničním partnerům zejména potřebné zkušenosti a metodologii, avšak vzdělávací materiály vytváří organizátoři partnerských zemí vždy samostatně v kontextu místních specifik.

Do budoucna vnímám potenciál rozšiřování festivalového okruhu Jednoho světa na globální festivalové mapě jako velmi pravděpodobný a přála bych mu udržení kvality aktivit a růst okruhu potencionálních příznivců.

17 LITERATURA PRAMENY

17.1. Literatura

ČEPELKA, Oldřich, et al. *Průvodce neziskovým sektorem Evropské Unie*. 1. Liberec. Omega, 2003. 135 s. ISBN 8090237630.

DE VALCK, Marijke. *Film Festivals: From European Geopolitics to Global Cinephilia*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2008. ISBN 13: 9789053562161.

DE VALCK, Marijke. Nové objevení Evropy: Historický přehled fenoménu filmových festivalů. Překlad Jakub KUČERA. *Illuminace*. 2003, roč. 15, 1 (49).

DUNCAN, Carol – WALLACH, Alan: The Universal Museum. „Art History“ 1980.

IORDANOVA, Dina, RHYNE, Ragan. *Film Festival Yearbook 1: The Festival Circuit*. Great Britain: St Andrews Film Studies in collaboration with College Gate Press, 2009. ISBN 978-1906678043.

TURAN, Keneth. *Sundance to Sarajevo: Film Festivals and the World they made*. Berkley Los Angeles London: University of California Press, 2002. ISBN 978-0-520-24072-8.

PORTON, Richard. *Dekalog 3: On film Festivals*. London, Great Britain: Wallflower, 2009. ISBN 978-1-906660-06-2.

REKTOŘÍK, Jaroslav, et al. *Organizace neziskového sektoru: Základy ekonomiky, teorie a řízení*. Iva Kapcová; Mgr. Jiří Špalek. 2. vyd. Praha 4 : Ekopress, s.r.o., 2007. 187 s. ISBN 978-80-86929-25-5.

STRACHOTA, Karel, VALŮCH, Jaroslav a kol.: *Být v obraze – mediální vzdělávání s využitím audiovizuálních prostředků*. Praha: Jeden svět na školách: 2. vydání, 2008. ISBN: 978-80-86961-35-4.

STRACHOTA, Karel, SOUČKOVÁ, Ludmila a kol.: *Průřezová témata prostřednictvím dokumentárního filmu/ ZŠ*. Praha: Jeden svět na školách, 4. vydání, 2010. ISBN: 978-80-86961-97-2.

STRACHOTA, Karel, SOUČKOVÁ, Ludmila a kol.: *Média a chudoba*. Praha: Jeden svět na školách: 1. Vydání, 2010. ISBN: 978-80-86961-89-7.

STRINGER, Julian, Global Cities and the International Film Festival Economy. *Illuminace*, 15, č. 1 (49); přel. Jakub Kučera. (2003).

TEJKALOVÁ, Alice. Proč právě média a chudoba?. In *Média a chudoba*. 1. vyd. Praha : ČvT, 2010. ISBN 978-80-86961-89-7.

VASKOVÁ, Sandra: *Marketingové komunikace festivalu Jeden svět 2010 v ČR*. Bakalářská práce, Fakulta multimediálních komunikací UTB Zlín. Zlín: 2010.

17.2. Prameny:

Člověk v tísni: Informační a vzdělávací projekty. *Člověk v tísni* [online]. ©2006 Člověk v tísni, o.p.s [cit. 2012-04-14]. Dostupné z: <http://www.clovekvtsni.cz/index2.php?id=115>

DOKweb [online]. 15. dubna 2012 12:43:50, 15. dubna 2012 12:43:50 [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <http://www.dokweb.net/cs/east-doc-platform/novinky/>

DOUBRAVA, Lukáš: : *Mediální výchova, nové téma ve výuce*. Učitelské noviny č. 44/2006. <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=48&PHPSESSID=0f25f5ca140cecb2f5e2a53fa17d088d>

East Doc Platform | Filmový festival Jeden svět 2012. *Filmový festival Jeden svět 2012* [online]. © 2012 Člověk v tísni o.p.s. [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: East Doc Platform | Filmový festival Jeden svět 2012.

Festival, který není jen o filmech | Filmový festival Jeden svět 2011. [Http://jedensvet.cz/2011/o-festivalu](http://jedensvet.cz/2011/o-festivalu) [online]. © 2011 Člověk v tísni o.p.s. [cit. 2012-04-14]. Dostupné z: <http://jedensvet.cz/2011/o-festivalu>

Filmový festival Jeden svět 2012. *Filmový festival Jeden svět 2012* [online]. © 2012 Člověk v tísni o.p.s. [cit. 2012-04-17]. Dostupné z: <http://www.jedensvet.cz/2012>

Filmfestival der Menschenrechte [online]. © 2011 Filmfestival der Menschenrechte [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: <http://www.filmfestival-der-menschenrechte.de/en/topmenu/home-en.html>

Home - Movies that Matter Film Festival [online]. 15. dubna 2012 22:54:38 [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <http://www.moviesthatmatter.nl/>

Human Rights Film Network. [Http://www.humanrightsfilmnetwork.org/](http://www.humanrightsfilmnetwork.org/) [online]. 15. dubna 2012 20:40:45 [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <http://www.humanrightsfilmnetwork.org>

Jeden svět je nepokojný. *Kultura — ČT24 — Česká televize* [online]. 2012, © Česká televize 1996–2012 | 1 [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/kultura/167160-jedensvet-je-nepokojny/>

Jeden svět na školách [online]. © 2011 Člověk v tísni, o. p. s [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: <http://www.jedensvetnaskolach.cz/index2.php?id=314>

KULHÁNKOVÁ, Hana a Lucie MÁŠOVÁ. *Jeden svět 2011* [řízený rozhovor]. Praha, 2011 [cit. 20.4.2011].

LOVICAROVÁ, Lenka. Jeden svět hledá regionální partnery. *Člověk v tísni* [online]. ©2006 Člověk v tísni, o.p.s, č. 2006 [cit. 2012-04-17]. Dostupné z: <http://www.clovekvtsni.cz/index2.php?parent=&sid=&id=360&idArt=478>.

MEDIA Desk [online]. © 2008 MEDIA Desk Česká republika [cit. 2012-04-16]. Dostupné z: <http://www.mediadeskcz.eu/cz/>

MÍŠKOVÁ, Věra. Festival Jeden svět nabízí 106 dokumentů – Novinky.cz. *Novinky.cz* [online]. 2012, středa 7. března 2012 [cit. 2012-04-16]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/kultura/261132-festival-jeden-svet-nabizi-106-dokumentu.html>

PINKAS, Jaroslav: *Čí je současnost? K problémům výuky soudobých dějin*. Dějiny a současnost. <http://dejiny.nln.cz/archiv/2010/2/ci-je-historie-2/2010>.

POSPÍCHALOVÁ, Adéla, ŠEVČÍKOVÁ, Markéta a kol.: *Filmy na školách*. Příloha MF Dnes. 18. 2. 2011

PRAHA, VÚP. Iniciativy ve vzdělávání - Jeden svět na školách. *Metodický portál: Články* [online]. 18. 08. 2006, [cit. 2012-04-17]. Dostupný z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/778/INICIATIVY-VE-VZDELAVANI---JEDEN-SVET-NA-SKOLACH.html>>. ISSN 1802-4785.

Pravo Ljudski Human Rights Film Festival [online]. © 2011. PRAVO LJUDSKI [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: http://www.pravoljudski.org/index.php?option=com_content&task=view&id=184&lang=english

Setting up a human rights film festival. A handbook for festival organizers including case studies of prominent human rights events. [online]. 2009 [cit. 2012-04-15]. ISBN ISBN: 978-80-86961-64-4. Dostupné z: http://www.oneworld.cz/2011/userfiles/file/OW-cookbook_web.pdf

STRACHOTA, Karel, TEJKALOVÁ, Alice, DVD *Média a chudoba, Kampaně*. Praha: Jeden svět na školách, 2009.

STRACHOTA, Karel. Příběhy bezpráví, i-visílání, Česká televize. <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10267421629-pribehy-bezpravi/410236100203001/> 21.11. 2010.

STRACHOTA, Karel. *Jeden svět na školách desátým rokem*. Praha: Jeden svět na školách, 2011.

STRACHOTA, Karel. *Jeden svět na školách v zahraničí*. Praha: Jeden svět na školách, 2011.

STRACHOTA, Karel. *Jeden svět na školách desátým rokem*. Praha: Jeden svět na školách, 2011. Dostupné z: http://www.jedensvetnaskolach.cz/test/File/JSnS_10_let.pdf

STRACHOTOVÁ, Žofie. Za týden začínají školní projekce v rámci festivalu Jeden svět. In: *Jeden svět na školách* [online]. 28. 02. 2011 [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: <http://www.jedensvetnaskolach.cz/index2.php?all=1>

SUCHÁ, Kateřina. Festival Jeden svět pokračuje v regionech. In: *Jeden svět na školách* [online]. 27.03.2012 [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: <http://www.jedensvetnaskolach.cz/index2.php?all=1>

This human world - Home. *This human world* [online]. © this human world 2008-2011 [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: <http://www.thishumanworld.at>

V.E.R.Z.I.O Film Festival [online]. 10. 4. 2011 [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: <http://www.verzio.org/2011/>

WatchDocs Festival [online]. © 2012 WatchDocs Festival Wykonanie creativemice. [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: <http://watchdocs.pl/en/>

YOUKI - Internationales Jugend Medien Festival [online]. © 2010 YOUKI - Internationales Jugend Medien Festi [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: <http://www.youki.at/index.php?m=92&l=en>

Závěrečná zpráva 14. ročníku Jeden svět 2012 vytvořená 20. 6. 2012, citováno dne 21. června 2012.

17.3. Seznam použitých zkratk:

ČT	Česká televize
ČVT	Člověk v tísni
HRFN	Human Rights Film Network
IDF	Institut dokumentárního filmu
JSNŠ	Jeden svět na školách
MFF JS	Mezinárodní filmový festival Jeden svět

18 PŘÍLOHY

PŘÍLOHA 1

NÁVŠTĚVNOST A ROZPOČET FESTIVALU JEDEN SVĚT A PROGRAMU JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH V UPLYNULÝCH LETECH

Tabulka č. 1

Přehled historie festivalu Jeden svět z hlediska návštěvnosti a rozpočtu

Název	Rok	Počet měst včetně Prahy	Návštěvnost celkem	Návštěvnost v Praze	Návštěvnost v regionech	Počet filmů	Rozpočet
MFF Jeden svět	2012	41	110372	45802	64570	106	3080000 Kč
MFF Jeden svět	2011	34	103695	43688	60007	104	dosud nezveřejněno
MFF Jeden svět	2010	30	107992	45346	62646	101	17746000 Kč
MFF Jeden svět	2009	30	102791	45047	57744	123	16368000 Kč
MFF Jeden svět	2008	28	100006	44911	55095	138	14440000 Kč

Tabulka č. 2

Přehled historie programu Jeden svět na školách z hlediska návštěvnosti a rozpočtu a počtu zapojených škol¹¹³

Subjekt	Rok	Počet měst včetně Prahy	Počet diváků školních projekcí	Počet zapojených škol
Jeden svět na školách	2012	41	49390	2900
Jeden svět na školách	2011	34	35709	2880
Jeden svět na školách	2010	30	48000	2800
Jeden svět na školách	2009	30	45971	2718
Jeden svět na školách	2008	28	43893	2582

¹¹³ Údaje zde uvádím do roku 2007, protože starší výroční zprávy organizace Člověk v tísni, o.p.s. ještě neuváděly podrobné informace týkající výše návštěvnosti projekcí pro školy.

PŘÍLOHA 2

MAPA CENTER FESTIVALU JEDEN SVĚT 2012 V REGIONECH

PŘÍLOHA 3

Přepis kvalitativního rozhovoru s paní Hanou Kulhánkovou, ředitelkou festivalu Jeden svět ze dne 23. května 2011.

1. Na jakých právních a smluvních aspektech spočívá propojení festivalu Jeden svět (dále JS) a neziskové společnosti Člověk v tísni (dále ČVT)?

Člověk v tísni je organizátorem. Festival nemá samostatnou právní subjektivitu, je to jeden z projektů a zároveň jediná takhle velká kulturní akce, kterou ČVT pořádá. Festival má svoje vlastní financování, jak zdroje, tak náklady stejně jako další oddělení společnosti. Vedoucí všech oddělení se scházejí během pravidelných pracovních porad. Já mám plnou moc zastupovat ČVT ve věcech, které se týkají festivalu, například při komunikaci s partnery.

2. Zastupujete společnost v Čechách i v zahraničí?

Ano, samozřejmě.

3. Existuje nějaký klíč nebo strategie, podle kterého se vybírají partneři festivalu?

Tak to v praxi přesně nefunguje. JS je možná v tomto trochu specifický. Třeba co se týče spolupráce s generálními partnery, kteří spolufinancují naše aktivity. Máme rozpočet klasicky složený jak z privátních, tak z místních nebo ze státních zdrojů. Ale dále jsou to třeba peníze od partnerů z regionů, kde se JS koná.

4. Dalo by se to rozdělení podílu jednotlivých zdrojů financování rozčlenit třeba v procentech? 13. ročník v roce 2011 měl rozpočet mezi 13 až 14 miliony korun. Zhruba třetinu tvořily dotace ze státního rozpočtu. Ale přesně to nevím. Samozřejmě se snažíme partnery přinášející velké zdroje udržet a zároveň hledáme nové, jak přímé sponzory, tak třeba mediální partnery. Po každém festivalu probíhá interní vyhodnocení, kde během schůzek s jednotlivými partnery reflektujeme průběh spolupráce a případně se ujednávají budoucí strategie. Dlouhodobě žádáme o podporu například Ministerstvo kultury.

5. Můžete partnerství s Ministerstvem kultury krátce přiblížit?

Ministerstvo kultury přispívá formou grantového řízení od začátku festivalu. Myslíme si, že JS je v současnosti tak velký a tak významný, že je potřeba, aby to Ministerstvo kultury neignorovalo a aby to bylo také patrné v jejich uvažování při přípravě rozpočtu, kam půjdou peníze na konkrétní rok.

6. Bylo by možné do těchto smluv nahlédnout?

Nejde o smlouvu o spolupráci, která by směřovala na konkrétní aktivity našeho programu, ale je to klasická grantová smlouva, kdy se zavazujeme vyčerpat to, co dostaneme. Podmínky některých partnerství jsou ale striktně vymezena, třeba smlouva s generálním mediálním partnerem, Českou televizí (dále ČT).

7. Můžete detailně popsat podmínky této smlouvy o spolupráci?

Tak například JS nesmí mít smlouvu s jinou televizí. O obnovení partnerství se každoročně znovu žádá. Smlouva zavazuje ČT například k tomu, aby odvysílala určitý počet spotů, které jim dodáme.

Zbylou spolupráci musíme vždy řešit samostatně s redaktory a členy konkrétních sekcí, třeba redakční spolupráce vůbec není součástí smlouvy.

8. Týkají se smluvních podmínek některých pravidelně organizovaných propagačních zpravodajství z festivalu? Mám na mysli třeba Střípky z Jednoho světa.

Střípky mají zrovna samostatnou smlouvu, která není součástí tohoto smluvního partnerství.

9. Mění se nějak zásadně podmínky této vzájemné spolupráce ČT a JS?

Myslím, že každoročně si ČT vybírá takovýchto nekomerčních projektů méně. Podmínky spolupráce se také každoročně mění stejně jako mediální prostředí. Letos nám zkrátily délku spotu ze 30 na 20 sekund apod.

10. To je docela razantní zásah, souhlasíte?

No to ano, ale to nemá smysl hodnotit, tak to prostě je. Pro nás je ČT v kontextu zaměření našeho festivalu stále klíčová a myslím, že jediná televize u nás, kterou tato témata zajímají. Začátkem roku 2011 jsme oslovili ČT, konkrétně portál ČT24, aby se s námi podíleli na projektu Nová média mění společnost, protože se v této oblasti dobře orientují. A vybrali jsme si konkrétně Milana Fridricha, ředitele ČT24, aby se stal jedním z porotců hodnotících soutěžní projekty.

11. Jak se vyvíjí partnerství JS s ostatními neziskovými organizacemi?

Já myslím, že třeba letošní ročník (rozhovor byl pořízen v květnu 2011) je právě dobrou ukázkou toho, jak to děláme. Protože se vždy snažíme partnerství, která vznikají, vázat na program nebo na konkrétní filmy. Tak třeba letos skoro tři čtvrtě roku před začátkem festivalu za námi přišli zástupci Transparency International, jestli bychom s nimi spolupracovali na vytvoření sekce, která by se jmenovala Korupce. To jsme vnímali jako skvělou příležitost. Oni nám posílali typy na filmy přes svoje sítě. A také my jsme jim poslali náš předvýběr, asi 7 dokumentů k odborné revizi z hlediska korupce. Takže jsme to společně dali dohromady. Oni nám také domluvili nějaké hosty, kteří se účastnili debat v regionech, psali články do novin apod. Podobně funguje spolupráce i s dalšími neziskovkami, např. s Hnutím Duha. Filmů s environmentálními tématy vzniká mnoho. Poslali jsme jim naše typy na filmy k revizi, protože ČVT se na environmentální témata cíleně nezaměřuje. Chtěla bych zmínit, že se nesnažíme přebírat činnosti jiných organizací, ale naopak s nimi spolupracovat. Funguje to třeba tak, že my si vybereme téma a hledáme k nim partnery z oborů, ve kterým se třeba tolik neorientujeme, zda by s námi chtěli spolupracovat. Nebo nás některé organizace samy oslovují. To pak záleží na tom, zda se najdou filmy a jestli jsme schopni je včlenit do programu.

12. A v jakém případě byste například konkrétní neziskovou organizaci odmítli?

(Smích) No tak třeba pokud by měla v nějakých svých základních pravidlech porušování lidských práv nebo by podporovala některé diktátorské režimy.

13. V čem spočívala strategie JS při oslovování škol a jak se organizují projekce pro školy?

Detaily tady k tomu Ti řekne určitě Karel Strachota (ředitel JSNŠ) a Kateřina Saparová, která dělá distribuci JSNŠ a školní projekce. JSNŠ je samostatná buňka, oni mají na starosti organizaci školních projekcí, spolupráce se školami. JS s nimi spolupracuje tak, že když vybíráme filmy a najdeme téma, které by je mohlo zajímat, dáváme jim filmy k posouzení.

14. Jak probíhá oslovování partnerů festivalu v regionech? Mohou ho dělat také soukromé osoby?

Samozřejmě. Oslovují nás studenti, kulturní odbory města, kina atd. V letošním roce stoupl jejich počet i s Prahou na 34, síť se každý rok mění. Regiony má na starosti koordinátorka, Lenka Lovicarová. Jsou určitá kritéria, podle nichž partnery vybíráme: motivace, schopnost oslovit cílové skupiny diváků, organizační dovednosti, schopnost získat finance. Organizátoři si zařizují vlastní financování. Dodáváme jim supervize, vizuál, z filmů, které jim nabízíme si vybírají sami stejně jako si vymýšlejí doprovodné akce.

15. Případá mi hodně zajímavé, že se zavedlo zavést internetové zpravodajství z festivalu v regionech, třeba prostřednictvím bloggerů-organizátorů, můžete se o tom zmínit?

Ano. Chceme, aby festivaly komunikovaly mezi sebou a vyměňovali si zkušenosti. Festival může dělat vážně kdokoli z veřejnosti, jde nám jen o to, aby se nevytvářela zbytečná konkurence tam, kde už v blízkosti třeba festival je.

16. Je tedy nějak limitované, kolik festivalů může být jednom kraji?

To zatím není. Ale chystáme vytvořit regionální koordinátory, kteří by měli na starost vždy třeba-5-6 festivalů. Festival už je fakt velký a bylo by dobré zaměřit se na jeho decentralizaci.

17. Jaké jsou hlavní zdroje a podmínky výběru filmů do festivalu? Jak probíhá komunikace například s distribučními společnostmi?

My jsme letos vybírali ze šestnácti set filmů. V červnu se vždy zveřejňuje výzva Calls for submissions a trvá vždy do listopadu.

18. A jak tuto akci propagujete?

Přihlásit se může kdokoliv na našem webu po vyplnění online formuláře a posláním DVD a zároveň posíláme oznámení všem v naší databázi-režisérům, distributorům aj. Další forma je doporučení filmů například od neziskovek nebo režisérů. Filmy si vybíráme také z mezinárodních festivalů.

19. Můžete některé festivaly jmenovat?

Jezdíme třeba na holandský IDFA nebo na festival dokumentárních filmů v Lipsku DOK Leipzig v listopadu, kde jsou nejnovější filmy.

20. To je také festival zaměřený vyloženě na lidská práva?

Vůbec ne. Většina filmů, které se promítají u nás, byly většinou předtím promítány na jiných regulérně dokumentárních festivalech. To, že je začleníme do našeho programu, akcentuje, že v nich upřednostňujeme i něco jiného než jen to, jak skvěle jsou vytvořené třeba technologicky. Třeba na obrovském marketu IDFA bychom našli klidně polovinu filmů, které bychom mohli promítat i u nás, protože obsahují témata, která nás zajímají., ať už jsou to práva dětí, žen, politická témata, socio-environmentální problémy, korupce apod.

21. Kontext JS je to tedy specifický, že je celý takto vyhraněný?

Že jsme takto zaměřeni, ano. To, že po filmech následují debaty s hosty, veřejné kampaně. Věříme v to, že díky filmu můžeš rozjet kampaň, která má potenciál vyvolat společenskou změnu k lepšímu, promítáme filmy s přesahem. A naše strategie... Témata vybíráme v červnu po zhodnocení předchozího ročníku podle jejich aktuálnosti a možnosti začlenění do tematických kategorií.

22. S tím souvisí i otázka, jak vybíráte hlavní téma konkrétního ročníku? V roce 2009 – filmy pro 1. polistopadovou generaci, 2010 - Promítej i ty! 2011 - Vaše energie je potřeba jinde).

Jasně. Výběr souvisí především s tím, jakou nabídku filmů se nám podaří sehnat a také s naší představou konkrétní kampaně.

23. Filmy jsou specifické tím, že jsou schopné oslovit co nejširší publikum, vedou se nějaké statistiky?

Ano, samozřejmě nás zajímá, kdo na nás chodí, máme v plánu v příštím roce vytvořit nějakou statistiku diváka. Lidé v rozmezí 18-40 věku tvoří nejpočetnější skupinu. Zajímají nás samozřejmě i nejmladší, kteří komunismus nezažili, protože si myslím, že je stále potřeba s těmito tématy bojovat. Ale jsou pro nás důležití a zajímají nás samozřejmě i lidé starší generace.

24. Stejně tak spolupracujete v této oblasti se školami, v čemž je JS, myslím, v českém prostředí také specifický, je to tak?

Ano, také si to myslím, to jsou právě projekty programu JSNŠ.

25. Přesuňme se nyní k tématu hostů. Jsou například někteří významnější zahraniční hosté, využívání i vícekrát, účastní se i více debat, například i v regionech?

Výběr hostů se odvíjí od prostředků rozpočtu. Snažíme se je přivádět k soutěžním kategoriím, to si myslím, že je hrozně důležité, nebo ke konkrétním filmům. Nebo pokud je to možné, využíváme je v pozitivním slova smyslu k tomu, aby se s nimi sešly další neziskovky, politici, pokud to jsou důležití hosti. Někdy se stane, že jezdí i do regionů, třeba hosté z Afghánistánu, kteří pracují pro ČVT, letos projeli více regionálních festivalů, to se kvůli omezenému rozpočtu ale pravidelně nestává. Do regionů jezdí spíše čeští hosté. Jejich seznamy jsou vždy na webu konkrétního ročníku.

26. Výrazné změny marketingová strategie JS v průběhu let a jak jsou rozděleny v tomto procesu úlohy základní organizace a JSNŠ?

Velká otázka. Jednotlivá oddělení si řeší PR strategii. Partneři se mění s ohledem na změny mediálního prostředí. Třeba pro mě je teď důležité, abychom opravdu více pracovali s novými médii, abychom měli dobré webové stránky...

27. Myslíte třeba i facebook?

Přesně! Myslím třeba facebook, twitter, který se zatím v Čechách moc nepoužívá a fakt dobrý web, který je v současnosti zdrojem pro nejvíce lidí. My sami si děláme statistiky o tom, jak se k nám diváci dostali. Protože dnes už tolik jako třeba před deseti lety nepůsobí třeba reklama v novinách. Samozřejmě, ty jsou taky důležité třeba pro tištěné rozhovory atd. V závěrečné zprávě budou statistické údaje, co se týče návštěvnosti webu, portálu ČT...

28. Jaké metody distribuce filmů se užívají při distribuci do škol a v rámci festivalu?

Distribuci filmů do škol také zajišťují organizátoři JSNŠ. JS pořádá od roku 2009 Promítej i ty! Jedná se o projekt distribuce filmů mezi veřejnost. Po hlasování diváků během festivalu jsme loni vybrali 5-6 filmů, které se během ¾ roku promítly více než 20 000 divákům. Letos (2011) připravujeme další ročník, na který aktuálně vyjednáváme práva k filmům, které by měly od června jít do distribuce. Celkem jich bude šest až osm.

29. Všechny filmy byly uvedeny na festivalu?

Ano, všechny jsou z festivalu, protože ten výběr je tak velký, že by pro nás nemělo smysl hledat ještě další.

30. Můžu si to představit jako obdobu studentských filmových klubů Jeden svět pro veřejnost? Jak funguje tato distribuce mezi širokou veřejností?

Přihlásit se mohou jednotlivci i kluby, hospody k projekcím jednoho nebo i všech filmů nabídky. Projekce by neměly proběhnout jen pasivně, ale vedeme diváky ke zpětné vazbě. Organizátoři nám ji posílají formou dotazníků. Filmy se mohou promítat i na letních festivalech (ale nekomerčně-bez vstupného a nesmí se dostat na internet). Od minulého roku funguje projekt Jeden svět Do It Yourself! Oslovili jsme bývalé dobrovolníky k organizaci festivalů na vysokých školách, proběhlo jich 7. Nejlepší reflexe máme na VŠE a na Zemědělské Univerzitě v Praze Suchdole. Studenti sami vyjednávali finance, povolení školy a propagaci. Letos proběhl druhý ročník.

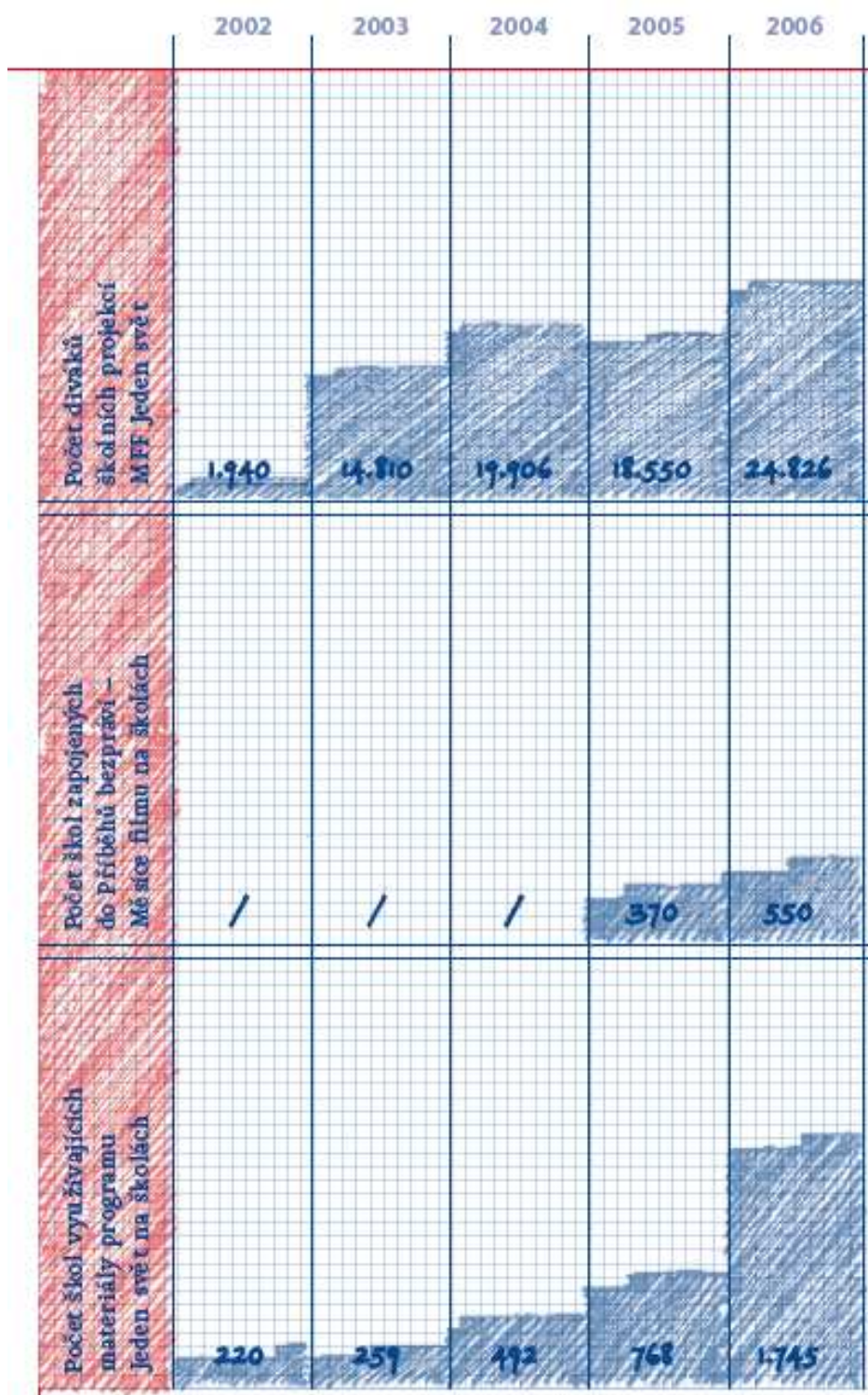
31. Na jakých pravidlech funguje partnerství s kiny?

Výhodou Prahy je relativně velký počet klasických kin s jedním nebo dvěma kinosály. Nechceme multiplexy, protože se shodujeme na to, že k ideje festivalu se to nehodí. S kiny máme uzavřené klasické smlouvy. Některé spolupráce trvají od začátku, například s kiny Světozor, Lucerna, Ponrepo, Evald. Jejich seznam se ročně mění podle počtu filmů a reflexe minulého roku. Víme, která kina třeba nemají techniku, tam vozíme vlastní, někam vozíme i vlastní promítače, s některými kiny ta spolupráce funguje úplně bezproblémově, třeba se Světozorem.

Uvedené informace mi velmi pomohly vytvořit si bližší představu v kontextu organizace festivalu Jeden svět a odkazuji na ně v jednotlivých kapitolách mé bakalářské práce.

PŘÍLOHA 4

STATISTICKÉ INFORMACE K PROJEKTU JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH

2007	2008	2009	2010	celkem	
29.687	43.893	45.971	48.000	247.583	Počet diváků školních projekcí MFF Jeden svět
590	616	795	728	3.649	Počet škol zapojených do Příběhů bezpráví - Měsíce filmu na školách
2.355	2.582	2.718	2.800	2.800	Počet škol využívajících materiály programu Jeden svět na školách